

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας και Διαχείριση Κρίσεων»**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο Εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο:

**Συγκριτική μελέτη των εκτιμήσεων των γονέων και των εφήβων σχετικά με το επίπεδο
χρήσης του διαδικτύου**

Μαρία Φρούντα

Ψυχολόγος Π.Ε.

Νοέμβριος 2014

ΣΠΑΡΤΗ

Ο Εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο:
Συγκριτική μελέτη των εκτιμήσεων των γονέων και των εφήβων σχετικά με το επίπεδο
χρήσης του διαδικτύου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας και Διαχείριση Κρίσεων»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο Εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο:

**Συγκριτική μελέτη των εκτιμήσεων των γονέων και των εφήβων σχετικά με το επίπεδο
χρήσης του διαδικτύου**

Μαρία Φρόντα

Ψυχολόγος Π.Ε.

Μέλη Συμβουλευτικής Επιτροπής

Επιβλέπων Μαρία Τσιρώνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια:

Μέλος: Σοφία Ζυγά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Μέλος: Αθηνά Λαζακίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια

Νοέμβριος 2014

Σπάρτη

Copyright © ΜΑΡΙΑ ΦΡΟΥΝΤΑ, 2014

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η παρούσα διπλωματική εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των απαιτήσεων του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Ειδίκευσης «Διοίκηση Υπηρεσιών Υγείας και Διαχείριση Κρίσεων» του Τμήματος Νοσηλευτικής. Η έγκρισή της δεν υποδηλώνει απαραίτητως και την αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Βεβαιώνω ότι η παρούσα διπλωματική εργασία είναι αποτέλεσμα δικής μου δουλειάς και δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής. Στις δημοσιευμένες ή μη δημοσιευμένες πηγές που αναφέρω έχω χρησιμοποιήσει εισαγωγικά και όπου απαιτείται έχω παραθέσει τις πηγές τους στο τμήμα της βιβλιογραφίας.

Υπογραφή:

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τους ιδιοκτήτες των ιδιωτικών φροντιστηρίων και τους συλλόγους κοινωνικής δράσης που συνεργάστηκαν μαζί μου για τη διεξαγωγή της έρευνας αυτής καθώς και όλους τους μαθητές και τους γονείς τους που συμμετείχαν στην έρευνα. Ιδιαίτερα θα ήθελα να ευχαριστήσω τη φίλη μου Δήμητρα Δασκαλοπούλου (Καθηγήτρια Ξένων Γλωσσών) για τη πολύτιμη βοήθειά της στη συλλογή των ερωτηματολογίων.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου Αναπληρώτρια Καθηγήτρια κα. Μαρία Τσιρώνη για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε, τις πολύτιμες συμβουλές, παρατηρήσεις και σχόλια που συνέβαλαν καθοριστικά στην εκπόνηση της εργασίας αυτής, καθώς και τα μέλη της συμβουλευτικής επιτροπής κα. Σοφία Ζυγά, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια και κα. Αθηνά Λαζακίδου, Επίκουρη Καθηγήτρια.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την οικογένεια μου και το σύντροφό μου για την καθολική και πολύτιμη στήριξη που απλόχερα μου παρείχαν όλο αυτό το διάστημα.

Περίληψη

Εισαγωγή: Ο εθισμός στο διαδίκτυο πρόκειται για ένα σύγχρονο φαινόμενο, που αναπτύσσεται ραγδαία και αφορά ιδιαίτερα τους εφήβους.

Σκοπός: Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση του αυτο-προσδιοριζόμενου επιπέδου χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους σε σύγκριση με το παρατηρήσιμο από τους γονείς επίπεδο χρήσης του διαδικτύου των εφήβων.

Μέθοδος: Τον πληθυσμό της μελέτης αποτέλεσαν έφηβοι (13 έως 18 χρόνων) του δήμου Πατρέων και ένας εκ των δύο γονέων του. Ο καθορισμός του δείγματος έγινε μέσω τυχαιοποιημένης έρευνας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με προτυπωμένα ερωτηματολόγια στην Ελληνική γλώσσα καθώς και ερωτηματολόγια που αφορούν σε κοινωνικό-δημογραφικά στοιχεία. Η συμμετοχή ήταν ανώνυμη και προαιρετική. Στους εφήβους χορηγήθηκε το InternetAddictionTest της Young και στους γονείς το Parent-ChildInternetAddictionTest προκειμένου να προσδιοριστεί το ποσοστό εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο από τη σκοπιά των εφήβων και από τη σκοπιά των γονέων. Για τις στατιστικές αναλύσεις χρησιμοποιήθηκαν τα προγράμματα Microsoft Office Excel 2007 και SPSS 21.0.0.0. Οι έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 95%.

Αποτελέσματα: Φυσιολογική χρήση του διαδικτύου φάνηκε ότι κάνει το 27% του πληθυσμού των εφήβων, σύμφωνα με τα αυτοσυμπληρούμενα ερωτηματολόγια ενώ σύμφωνα με τους γονείς το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 20%. Ήπια εθιστική συμπεριφορά εμφανίστηκε στο 42% των εφήβων, ενώ οι γονείς που αναγνώρισαν αυτή τη συμπεριφορά στα παιδιά τους ανήλθε στο 33%. Οι γονείς εκτίμησαν ότι τα παιδιά τους σε ποσοστό 46% έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά, ενώ στο 30% των εφήβων βρέθηκε ανάλογη συμπεριφορά. Τέλος μόλις 1% των εφήβων βρέθηκε ότι έχει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά, ποσοστό που συμφωνεί με την εκτίμηση των γονέων. Όσον αφορά τη χρήση του διαδικτύου από τους εφήβους, βρέθηκε ότι στο 54% του πληθυσμού συμπίπτουν οι απόψεις των γονέων με των εφήβων.

Συμπεράσματα: Οι έφηβοι αντιμετωπίζουν και αξιολογούν διαφορετικά την χρήση του διαδικτύου από ότι οι γονείς. Επίσης επιβεβαιώθηκε ότι είναι αρκετοί οι παράγοντες (π.χ. ώρες χρήσης του διαδικτύου, υπεραπασχόληση της μητέρας κ.α.) που προβλέπουν τον εθισμό των εφήβων στο διαδίκτυο, όπως ήδη αναφέρεται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία.

Λέξεις κλειδιά: Εθισμός, διαδίκτυο, εφηβεία, γονείς

Abstract

Introduction: The internet addiction is a modern phenomenon that is growing rapidly and is particularly prevalent in teenagers.

Purpose: The purpose of this study was to investigate the degree of internet use as self-determined by the adolescents compared to the adolescents' internet use as observed by their parents.

Method: The study's participants consisted of adolescents (13-18 years old) and their parents (one of the two respective parents for each adolescent), in the municipality of Patras. The sample of participants was determined through the technique of random assignment. The study was conducted with preprinted questionnaires in the Greek language, as well as with questionnaires referring to the sociodemographic elements. It consisted of anonymous and voluntary participation. To best determine the addiction percentages from the perspective of both the adolescents and the adults, the adolescents were given the Adolescent Internet Addiction Test (IAT) and the parents were given the Parent-Child Internet Addiction Test. The statistical data was determined using Microsoft Office Excel 2007 and SPSS 21.0.0.0. The results are statistically significant with 95% confidence.

Results: 27% of the adolescent participants reportedly use the internet to a normal extent; according to the adults' questionnaire responses, the respective percentage is 20%. 42% of adolescents admitted to mild addictive behavior, whereas 33% of adults recognized this behavior in their children. 46% of parents felt that their children display moderately addictive behavior, while only a respective 30% of adolescents determined this to be the case. Finally, 1% of adolescents self-described themselves as portraying seriously addictive behavior, a percentage analogous to the parents' respective rating. Regarding adolescent internet use, it was shown that the perspectives of the adolescents and the adults coincided 54% of the time.

Conclusions: Adolescents address and evaluate their internet use differently than do their parents. The study also confirmed that several factors (for example: hours of internet use, extremely busy mothers, etc.) help predict adolescent internet addiction, as already mentioned in the existing bibliography.

Keywords: addiction, internet, adolescence, parents

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	10
ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	12
Κεφάλαιο 1: Το Διαδίκτυο	12
1.1.Πλεονεκτήματα από τη χρήση του διαδικτύου.....	12
1.2.Μειονεκτήματα της χρήσης του διαδικτύου.....	13
Κεφάλαιο 2: Εθισμός στο διαδίκτυο.....	14
2.1. Διαγνωστικά κριτήρια του εθισμού στο διαδίκτυο.....	16
2.2. Συμπτώματα εθισμού στο διαδίκτυο.....	19
Κεφάλαιο 3: Εθισμός στο διαδίκτυο και Έφηβοι.....	20
3.1. Αίτια και συνοσηρότητα Εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο.....	21
3.2. Συνέπειες του εθισμού στο διαδίκτυο στους εφήβους.....	23
3.3. Κίνδυνοι κατά τη πλοήγηση στο διαδίκτυο για τους εφήβους.....	24
3.4. Ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων στην Ελλάδα και το εξωτερικό.....	25
Κεφάλαιο 4: Οικογένεια και εθισμός στο διαδίκτυο των εφήβων.....	28
ΕΙΔΙΚΟ ΜΕΡΟΣ.....	31
Κεφάλαιο 5: Σκοπός της έρευνας.....	31
5.1. Ερευνητικοί στόχοι.....	31
Κεφάλαιο 6: Μεθοδολογία.....	32
6.1. Υλικό	32
6.2. Μέθοδος.....	32
6.3.Ερωτηματολόγια.....	32
6.4.Στατιστική Ανάλυση.....	34
Κεφάλαιο 7:Αποτελέσματα.....	35
7.1 Περιγραφική ανάλυση δεδομένων των εφήβων.....	35
7.2 Ανάλυση απαντήσεων ερωτηματολογίου (Internet Addiction Test.....	38
7.3 Περιγραφική ανάλυση δεδομένων των γονέων.....	53
7.4 Ανάλυση Απαντήσεων ερωτηματολογίου (Parent-Child IAT).....	55
7.5 Αποτελέσματα επιπέδου χρήσης του διαδικτύου.....	70
7.6 Συσχετίσεις.....	75
Κεφάλαιο 8: Συζήτηση.....	98
Βιβλιογραφία.....	107
Παράρτημα	115

Εισαγωγή

Το διαδίκτυο πλέον αποτελεί ένα από τα πιο σπουδαία εργαλεία επικοινωνίας, μάθησης, δημιουργίας, διασκέδασης και εργασίας. Με ένα κλικ μικροί και μεγάλοι μπορούν να βρεθούν σε έναν απέραντο εικονικό κόσμο, να μάθουν να παίζουν, να αλληλογραφούν, να συνομιλούν και να βρίσκουν κάθε λογής αρχεία. Η πλοήγηση όμως σε αυτό τον όμορφο εικονικό κόσμο έχει ασαφή όρια και κρύβει κινδύνους. Ένας από αυτούς είναι ο εθισμός στο διαδίκτυο και πρόκειται για ένα σύγχρονο φαινόμενο. Σύμφωνα με τη διεθνή βιβλιογραφία ο εθισμός ή η πιθανή εξάρτηση από διάφορες δραστηριότητες, ψυχαγωγικές κυρίως, που προσφέρει ο υπολογιστής συζητείται από το 1987. Όμως πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις μετά το 1996, όταν αρκετοί επιστήμονες(ψυχίατροι, ψυχολόγοι) θεώρησαν ότι η υπερβολική ενασχόληση με τον υπολογιστή και το διαδίκτυο μπορεί να προκαλέσει εθισμό και αναγνώρισαν το συγκεκριμένο πάθος ως αυθύπαρκτη διαταραχή και εξάρτηση με παρόμοια κριτήρια με αυτά των άλλων εξαρτήσεων. Πλέον ο εθισμός στο διαδίκτυο έχει αναγνωριστεί ως διαταραχή. Η πρώτη χώρα που επίσημα αναγνώρισε την διαταραχή είναι η Κίνα (Νοέμβριος 2008). Αποτελεί ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα δημόσιας υγείας για την Ν. Κορέα. Εθισμός στο διαδίκτυο έχει οριστεί η ανικανότητα του ατόμου να ελέγξει τη χρήση του διαδικτύου, η οποία τελικά προκαλεί ψυχολογικές, κοινωνικές, σχολικές ή / και επαγγελματικές δυσκολίες στη ζωή του. Τα αίτια του φαινομένου έχουν κυρίως ψυχοκοινωνική φύση ενώ οι συνέπειες(ψυχολογικές, σωματικές, κοινωνικές) αυτού επιδρούν πολύπλευρα στη ζωή του χρήστη, δυσκολεύοντας την καθημερινότητα του. Πρόκειται για μία διαταραχή που αφορά το σύνολο του πληθυσμού που είναι χρήστες του διαδικτύου, όμως σύμφωνα με τη βιβλιογραφία ο εθισμός στο διαδίκτυο εμφανίζεται περισσότερο στην εφηβική σε σχέση με το γενικό πληθυσμό. Αυτό συμβαίνει γιατί οι έφηβοι είναι αναπτυξιακά ευάλωτοι σε εθισμούς και είναι πιθανότερο να υιοθετήσουν συμπεριφορές κατάχρησης του διαδικτύου. Ιδιαίτερα οι έφηβοι που είναι μοναχικοί και κοινωνικά περιθωριοποιημένοι μπορεί να εθιστούν στο διαδίκτυο καθώς τους προσφέρει ασφαλείς (εικονικές όμως) συναισθηματικές συνθήκες. Έχει διαπιστωθεί ότι οι νέες τεχνολογίες έδωσαν στους νέους ένα συγκριτικό πλεονέκτημα, να διεκδικούν τα δικαιώματά τους από την θέση πλέον του κατεξοχόν ειδικού και μάλιστα για πρώτη φορά τα παιδιά κατέχουν γνώση που πραγματικά είναι αξιόλογη για τον κόσμο των ενηλίκων. Εξαιτίας αυτών πολλές φορές οι γονείς

αδυνατούν τόσο να εποπτεύσουν όσο και να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους καθώς πρόκειται για έναν τομέα στο οποίο συνήθως τα παιδιά υπερτερούν σε γνώσεις και δεξιότητες. Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση του ποσοστού του εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο σύμφωνα με την άποψη των ίδιων , συγκριτικά με το ποσοστό του ίδιου φαινομένου όπως καταγράφεται σύμφωνα με την άποψη των γονέων για το επίπεδο εθισμού του παιδιού τους. Πρόκειται για ένα ερευνητικό ερώτημα που έχει εξεταστεί ελάχιστα ειδικά στην Ελλάδα και όχι με τα διαγνωστικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται στη παρούσα έρευνα, παρότι είναι ιδιαίτερα χρήσιμο να γνωρίζουμε και την πλευρά των γονιών σχετικά με τον εθισμό στο διαδίκτυο των παιδιών τους . Οι γονείς σε συνδυασμό με την πολιτεία είναι αυτοί που μπορούν να προστατεύουν τα παιδιά και τους εφήβους από τους κινδύνους του διαδικτύου και να τους γνωρίσουν τη χρησιμότητα και την αμεσότητα του αλλά και το πώς να πλοηγούνται με ασφάλεια σε αυτό.

Γενικό Μέρος

Κεφάλαιο 1: Το διαδίκτυο

Το Διαδίκτυο ή Internet όπως είναι η διεθνής ονομασία του που έχει επικρατήσει, είναι ένα παγκόσμιο δίκτυο ηλεκτρονικών υπολογιστών, οι οποίοι επικοινωνούν μεταξύ τους χρησιμοποιώντας ένα κοινό πρωτόκολλο επικοινωνίας, το TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol). Οι χρήστες του Διαδικτύου έχουν τη δυνατότητα να περιηγηθούν εύκολα και γρήγορα σε μια τεράστια βάση πληροφοριών, να αποστείλουν και να λάβουν αρχεία, να κάνουν χρήση της ηλεκτρονικής αλληλογραφίας, και γενικά να χρησιμοποιήσουν ένα πλήθος πολυάριθμων υπηρεσιών που έχουν στη διάθεσή τους (Leiner, 2007). Η ελευθερία και η αμεσότητα που παρέχει το διαδίκτυο στους χρήστες του να περιηγηθούν οποιαδήποτε στιγμή στο κυβερνοχώρο για πληροφόρηση , διασκέδαση , επικοινωνία, ενημέρωση σε συνδυασμό με τη δυνατότητα να περάσουν από την κατηγορία του καταναλωτή των πληροφοριών, στην κατηγορία του παραγωγού έχουν οδηγήσει στην ταχύτατη εξάπλωση και την ευρύτατη αποδοχή του (Glowniak, 1998). Το διαδίκτυο έχει πολλαπλές χρήσεις και εξίσου πολλαπλά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα.

1.1. Πλεονεκτήματα από τη χρήση του διαδικτύου

Το διαδίκτυο έχει εξαιρετικά οφέλη για τους χρήστες του στους περισσότερους τομείς της ζωής τους. Καταρχάς διευκολύνει την επικοινωνία , καθώς έχει δώσει στη γη τη μορφή ενός παγκόσμιου χωριού. Το διαδίκτυο δίνει τη δυνατότητα στους χρήστες του να επικοινωνούν αμφίδρομα και να ανταλλάσσουν πληροφορίες και απόψεις μέσω ενός συμμετοχικού και λιγότερο ελεγχόμενου διαύλου επικοινωνίας. Επιπλέον μέσω του διαδικτύου η παροχή και η άντληση πληροφοριών γίνεται άμεσα, γρήγορα και χωρίς ιδιαίτερο κόπο. Μέσω του διαδικτύου ο χρήστης μπορεί να έχει άμεση πρόσβαση σε ένα τεράστιο εύρος πληροφοριών σχεδόν για κάθε θέμα που είναι γνωστό στην ανθρωπότητα, που επεκτείνεται από τον κυβερνητικό νόμο και τις υπηρεσίες του, τις εμπορικές εκθέσεις και τις διασκέψεις, πληροφορίες αγοράς, νέες ιδέες και τεχνική υποστήριξη, έως τις νέες τάσεις της μόδας και τα αθλητικά νέα. Το διαδίκτυο συμβάλλει ιδιαίτερα και στην εξέλιξη της επιστήμης καθώς νέες έρευνες και νέα δεδομένα διαχέονται άμεσα στην επιστημονική κοινότητα . Ιδιαίτερα στο χώρο της υγείας φαίνεται ότι το διαδίκτυο παίζει ρόλο στη πρόληψη ασθενειών καθώς δίνεται η δυνατότητα στους επιστήμονες της υγείας να ενημερώνουν τη κοινότητα χωρίς ιδιαίτερο κόστος ακόμα και στις πιο απομακρυσμένες περιοχές. Σημαντικός επίσης είναι

πλέον ο ρόλος του διαδικτύου ως μέσου ψυχαγωγίας. Η λήψη παιχνιδιών, οι συζητήσεις με άλλους χρήστες στα δωμάτια συνομιλίας (chat rooms), η ακρόαση μουσικής, η παρακολούθηση ταινιών, η συμμετοχή στα κοινωνικά δίκτυα (facebook, twitter κ.α.) ή απλά το 'σερφάρισμα' στο διαδίκτυο είναι μερικές από τις χρήσεις που έχουν ανακαλύψει. Επίσης το διαδίκτυο παρέχει υπηρεσίες που διευκολύνουν τη καθημερινότητα μας όπως οι τραπεζικές συναλλαγές, η αναζήτηση εργασίας, η δυνατότητα αγοράς εισιτηρίων, οι υπηρεσίες καθοδήγησης που αφορούν πάρα πολλά θέματα για κάθε πτυχή της ζωής, οι κρατήσεις ξενοδοχείων κ.α. Τέλος μέσω διαδικτύου οι χρήστες έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν εμπορικές συναλλαγές ανά τον κόσμο. Η έννοια ηλεκτρονικό εμπόριο (E-commerce) είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται για οποιοδήποτε τύπο εμπορικής διαδικασίας. Ιδιώτες και εταιρίες έχουν τη δυνατότητα να πραγματοποιούν αγορές προϊόντων από όλο τον κόσμο 24 ώρες το 24ωρο. (Σαμαρά, 201, σελ. 101; Μυλωνάς, 2010)

1.2. Μειονεκτήματα της χρήσης του διαδικτύου

Η πλοήγηση στο διαδίκτυο κάποιες φορές ελλοχεύει κινδύνους, παρά την πληθώρα των διευκολύνσεων που προσφέρει στους χρήστες του. Ο τεράστιος όγκος πληροφοριών που βρίσκεται στο διαδίκτυο δεν υπόκειται σε έλεγχο για την αξιοπιστία του και την ορθότητα του από τις κυβερνήσεις ή κάποιον παγκόσμιο οργανισμό. Άρα προκύπτει ένα μεγάλο ερώτημα που πλέον είναι το "ποιος και με τι μέσα θα διαχειριστεί και θα ελέγξει την γνώση αυτή". Βεβαίως, οι κρατικές υπηρεσίες και αστυνομικές αρχές σε κάθε χώρα, καθώς και οι αντίστοιχες νομοθετικές ρυθμίσεις, παρεμβαίνουν για την αναστολή των αξιόποινων πράξεων που διαπράττονται μέσω Διαδικτύου. Στην Ελλάδα για παράδειγμα υπάρχει η Υπηρεσία Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος.

Η κλοπή προσωπικών στοιχείων όπως το όνομα, τη διεύθυνση, τους αριθμούς των πιστωτικών καρτών τους κλπ είναι πιθανό να συμβεί στους χρήστες του διαδικτύου και ειδικότερα σε όσους το χρησιμοποιούν πραγματοποιώντας εμπορικές συναλλαγές. Η ανεπιθύμητη αλληλογραφία (Spamming) αποτελεί άλλον ένα μειονέκτημα και αφορά την αποστολή ανεπιθύμητων ηλεκτρονικών γραμμάτων (mails) σε ποσότητα τέτοια ώστε να εμποδίζουν την ορθή λειτουργία του συστήματος μη έχοντας κανένα σκοπό. Επίσης οι υπολογιστές που συνδέονται στο διαδίκτυο είναι περισσότερο ευάλωτοι σε επιθέσεις 'ιών' και πολλές φορές είναι πιθανό να καταλήξουν στη καταστροφή αρχείων ή και ολόκληρου του

σκληρού δίσκου. Επίσης μέσω του διαδικτύου είναι εύκολη η πρόσβαση σε πορνογραφικό υλικό ανεξαρτήτως της ηλικίας του χρήστη. Ανήλικοι χρήστες έρχονται σε επαφή με πορνογραφικό υλικό και σκληρές εικόνες που δεν είναι έτοιμοι να διαχειριστούν. Γεγονός που οδηγεί πολλές φορές στη διαστρέβλωση της εικόνας της υγιούς σεξουαλικής ζωής και την πρόωγη έναρξη αυτής. Επίσης η σεξουαλική παρενόχληση είναι άλλος ένας κίνδυνος που συναντάται στο διαδίκτυο και ιδιαίτερα στους χρήστες μέσω κοινωνικής δικτύωσης. Βασικό μειονέκτημα του διαδικτύου ειδικά όσον αφορά τα παιδιά και τους εφήβους είναι και ο διαδικτυακός εκφοβισμός/διαδικτυακή παρενόχληση που αφορά τον εκφοβισμό, την απειλή, την ταπείνωση ή την παρενόχληση τους από συνομήλικους τους, μέσω της χρήσης του διαδικτύου. Επίσης ιδιαίτερα συχνό είναι και το φαινόμενο “grooming”, το οποίο αναφέρεται σε ενήλικες που υποδύονται ανήλικους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προκειμένου να προσελκύσουν ανήλικους με σκοπό συνήθως τη σεξουαλική εκμετάλλευση. Η πολύωρη χρήση του διαδικτύου τέλος είναι δυνατό να επιφέρει εθισμό στους χρήστες με ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες τόσο για τους ίδιους όσο και για την οικογένειά τους. Ο εθισμός στο διαδίκτυο φαίνεται να είναι από τα σημαντικότερα και πιο διαδεδομένα μειονεκτήματα του διαδικτύου, το οποίο εάν δε μελετηθεί και δεν αντιμετωπιστεί ορθά από τους επιστήμονες υγείας είναι πιθανό να αποτελέσει ένα από τα μεγαλύτερα κοινωνικά προβλήματα (Σαμαρά, 2011, σελ 101-136; Μυλωνάς, 2010).

Κεφάλαιο 2: Εθισμός στο διαδίκτυο

Ο εθισμός είναι μια συνήθεια που επηρεάζει τη συμπεριφορά και τον ψυχισμό και είναι δύσκολο να διακοπεί. Χαρακτηρίζεται από τη μη ελεγχόμενη και επαναλαμβανόμενη ενασχόληση του ατόμου με μια ιδιαίτερα επιβαρυντική για τον ίδιο και για το περιβάλλον του δραστηριότητα. Τα αποτελέσματα του κάθε είδους εθισμού είναι συνήθως αυτοκαταστροφικά. Ο εθισμός οδηγεί στην εξάρτηση γιατί αλλάζει τη συγκεκριμένη χημεία του εγκεφάλου αλλοιώνοντας τη λειτουργία του και προσαρμόζοντάς τον σε νέες ανεξέλεγκτες από αυτόν καταστάσεις.

Ο εθισμός δεν αφορά μόνο στην κατάχρηση ουσιών αλλά μπορεί να αφορά και την εξάρτηση από καταστάσεις όπως η βουλιμία, ο εθισμός στον τζόγο, στα ηλεκτρονικά παιχνίδια, στο διαδίκτυο κ.α. Τα διάφορα είδη εθισμού χαρακτηρίζονται από εμμονή και καταναγκασμό που τελικά οδηγούν στην εκτός ελέγχου αναζήτηση ευτυχίας ή στην αποφυγή του πόνου.

Η Διαταραχή Εθισμού στο Διαδίκτυο (Internet Addiction Disorder) (όπως πρωτοαναφέρθηκε από τον Goldberg (1995), ή απλούστερα ο εθισμός στο διαδίκτυο (Internet Addiction) (Griffiths, 1999; Beard & Wolf, 2001), η προβληματική χρήση του υπολογιστή ή παθολογική χρήση του υπολογιστή (Young, 1996; Shapira et al., 2003) είναι όροι που έχουν χρησιμοποιηθεί για να περιγράψουν το φαινόμενο «της καταναγκαστικής υπερβολικής χρήσης του διαδικτύου» (Mitchell, 2000).

Ο εθισμός στο διαδίκτυο είναι ένας μη χημικός, συμπεριφοριστικός εθισμός και αποτελεί υποσύνολο των τεχνολογικών εξαρτήσεων (Widyanto & Griffiths, 2006). Πιο συγκεκριμένα ο εθισμός στο διαδίκτυο ορίζεται ως μία χρόνια, προοδευτική ασθένεια που συμπεριλαμβάνει τη καταναγκαστική χρήση του Διαδικτύου και την απώλεια ελέγχου στο επίπεδο χρήσης (Siomos et al., 2008). Άλλος ένας ορισμός που χρησιμοποιείται αρκετά από την επιστημονική κοινότητα είναι ο εξής: Η ανικανότητα του ατόμου να ελέγξει τη χρήση του διαδικτύου, η οποία τελικά προκαλεί ψυχολογικές, κοινωνικές, σχολικές ή / και επαγγελματικές δυσκολίες στη ζωή του (Davis, 2001; Shapira et al., 2000; Young, 1998). Σύμφωνα με μια μερίδα ερευνητών αποτελεί ψυχιατρική νόσο, που μπορεί να συμπεριληφθεί στις διαταραχές ελέγχου των παρορμήσεων στο DSM-IV (Truer, Fabian & Furedi, 2001)¹. Για άλλους, ο εθισμός στο Διαδίκτυο αποτελεί υπότυπο της καταναγκαστικής διαταραχής (Shapira & Goldsmith 2000). Η πρώτη χώρα που επίσημα αναγνώρισε την διαταραχή είναι η Κίνα το Νοέμβριο του έτους 2008.

Ανάλογα με τις παρορμήσεις που περιλαμβάνει ο εθισμός χωρίζεται σε υπότυπους (Young, 1998) συγκεκριμένα μπορούμε να διακρίνουμε τους εξής:

- *Εθισμός στο διαδικτυακό σεξ:*

---

¹ Σύμφωνα με τον Ο' Brian Καθηγητή Ψυχιατρικής του Πανεπιστημίου της Πενσυλβάνια και υπεύθυνο της ομάδας εργασίας για την συγγραφή του κεφαλαίου των συμπεριφορών εξάρτησης, στο DSM-V (Αμερικανικό Εγχειρίδιο Ταξινόμησης των ψυχικών διαταραχών), στην αναθεωρημένη έκδοση του DSM-V (έκδοση 2013), η μόνη νέα διαταραχή που θα συμπεριληφθεί στην ενότητα των συμπεριφορικών εθισμών μαζί με το παθολογικό τυχερό παιχνίδι θα είναι η διαταραχή εθισμού στο διαδίκτυο (internetaddictiondisorder). (<http://psychcentral.com/news/2007/06/26/video-games-no-addictionfornow/923.html>). Στο διαγνωστικό εγχειρίδιο της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εταιρείας η διαταραχή πρόκειται να εισέλθει ως «Internet Addiction Disorder» (διαταραχή εθισμού στο διαδίκτυο). Στις μέρες μας, ο όρος «εθισμός» έχει επεκταθεί στο Ψυχιατρικό Λεξικό και προσδιορίζει την προβληματική χρήση του Διαδικτύου, η οποία συνδέεται με σημαντική κοινωνική, ψυχολογική και επαγγελματική έκπτωση.

Καταναγκαστική χρήση διαδικτυακής πορνογραφίας και χρήση δωματίων επικοινωνίας για διαδικτυακό σεξ (cybersex)

- *Εθισμός στις διαδικτυακές σχέσεις:*

Εθισμός στα κοινωνικά δίκτυα, τα δωμάτια επικοινωνίας και την ανταλλαγή μηνυμάτων.

- *Καταναγκαστική χρήση διαδικτύου:*

Καταναγκαστικό διαδικτυακό παιχνίδι, τυχερά παιχνίδια, χρηματιστηριακές συναλλαγές ή καταναγκαστική χρήση ιστοσελίδων με διαδικτυακές δημοπρασίες όπως το eBay

- *Εθισμός στην αναζήτηση πληροφοριών:*

Καταναγκαστική περιήγηση στον διαδίκτυο ή αναζήτηση σε βάσεις δεδομένων.

- *Εθισμός στον υπολογιστή:*

Εμμονή με παιχνίδια εκτός διαδικτύου ή ψυχαναγκαστικός προγραμματισμός ηλεκτρονικών υπολογιστών.

Οι πιο κοινές από τις παραπάνω εξαρτήσεις είναι το διαδικτυακό σεξ, τα διαδικτυακά τυχερά παιχνίδια και ο εθισμός στις διαδικτυακές σχέσεις (Borzekowski & Rickert, 2001; Tsitika et al., 2009; Griffiths et al., 2009)

2.1. Διαγνωστικά κριτήρια

Το Διαδίκτυο είναι ένα τεχνολογικό εργαλείο που χρησιμοποιείται για πολλούς και διάφορους λόγους, γεγονός που καθιστά την ανίχνευση και τη διάγνωση του εθισμού δύσκολη. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε τα κριτήρια που διαφοροποιούν την κανονική από την παθολογική χρήση του Διαδικτύου.

Η σωστή διάγνωση συχνά περιπλέκεται από το γεγονός ότι δεν υπάρχει προς το παρόν κανένα αποδεκτό σύνολο κριτηρίων για τον εθισμό στο διαδίκτυο που να αναφέρονται στο *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (4th ed.) (American Psychiatric Association, 1994). Σύμφωνα με τη Young (1996, 1998) ο εθισμός στο διαδίκτυο φαίνεται να παρουσιάζει παρόμοια διαγνωστικά κριτήρια με την παθολογική χαρτοπαιξία εξαιτίας της καταναγκαστικής φύσης και των δύο σε συνδυασμό με την απουσία εξάρτησης σε τοξική ουσία κάτι που ενισχύθηκε αργότερα και από τον Davis (2001). Τα κριτήρια σύμφωνα με την ίδια είναι τα παρακάτω :

1. Αισθάνεστε ότι το μυαλό σας είναι συνεχώς στο διαδίκτυο; (είτε πριν τη χρήση του διαδικτύου είτε ακριβώς μετά το τέλος αυτής)

2. Αισθάνεστε ότι έχετε ανάγκη όλο και περισσότερο χρόνο σύνδεσης στο διαδίκτυο προκειμένου να νιώσετε ικανοποίηση;
3. Προσπαθείτε επανειλημμένα ανεπιτυχώς να ελέγξετε , μειώσετε ή να διακόψετε τη χρήση του διαδικτύου;
4. Αισθάνεστε συμπτώματα κατάθλιψης, κυκλοθυμίας, ευερεθιστότητα, ανησυχία όταν σκέφτεστε να διακόψετε ή να περιορίσετε τη χρήση του διαδικτύου;
5. Παραμένετε συνδεδεμένος στο διαδίκτυο περισσότερο χρόνο από ότι είχατε αρχικά ορίσει;
6. Έχετε θέση σε κίνδυνο ή διακινδυνεύσατε την απώλεια μιας σημαντικής σχέσης, της εργασίας ή κάποιας εκπαιδευτικής ή επαγγελματικής ευκαιρίας εξαιτίας της ενασχόλησης με το διαδίκτυο;
7. Έχετε πει ποτέ ψέματα στην οικογένεια σας ή στους θεραπευτές σας προκειμένου να αποκρύψετε το χρόνο που περνάτε στο διαδίκτυο;
8. Χρησιμοποιείτε το διαδίκτυο ως τρόπο διαφυγής από τα προβλήματα που σας απασχολούν ή προκειμένου να ανακουφιστείτε από τη μελαγχολική διάθεση; (π.χ., τα συναισθήματα της απελπισίας, ενοχής, άγχος, κατάθλιψη)

Προκειμένου να χαρακτηριστεί κάποιος «εθισμένος» στο διαδίκτυο θα πρέπει να απαντήσει ΝΑΙ σε 5 ή και περισσότερες από τις παραπάνω ερωτήσεις, με τη προϋπόθεση τα παραπάνω κριτήρια να ισχύουν τουλάχιστον τους τελευταίους έξι μήνες (Young 1998, 2004).

Η σημαντικότητα των παραπάνω κριτηρίων έχει υιοθετηθεί και από τους Kaplan & Sadock (2005) , καθώς σύμφωνα με τους ίδιους ένα άτομο θεωρείται «εθισμένο» στο διαδίκτυο όταν πληροί πέντε από τα έξι παρακάτω κριτήρια:

1. Παραμένει συνδεδεμένο στο διαδίκτυο συνεχώς για περισσότερο χρόνο
2. Αποτυγχάνει να διαχειριστεί το επερχόμενο συναίσθημα διέγερσης ή και κατάθλιψης
3. Παραμένει σε σύνδεση για διάστημα μεγαλύτερο από αυτό που το ίδιο επιθυμούσε
4. Υπάρχει κίνδυνος να χαλάσει μια σχέση ή να χαθεί μια ευκαιρία εξαιτίας της υπερβολικής χρήσης
5. Ψεύδεται προκειμένου να καλύψει την έκταση της χρήσης

6. Χρησιμοποιεί το διαδίκτυο ως μέσο ανακούφισης και ελέγχου αρνητικών συναισθημάτων (Kaplan & Sadock, 2005)

Όμως υπάρχουν και άλλοι παράγοντες που απαιτείται να εξετάζονται σχετικά με το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο, οι οποίοι είναι κυρίως η πολυετής χρήση του διαδικτύου, ο χρόνος που καταναλώνει το κάθε άτομο σε αυτό και για ποιους λόγους (επαγγελματικοί ή για λόγους ψυχαγωγίας²), η έλλειψη διαπροσωπικών σχέσεων και ο μοναχικός τρόπος ζωής (Douglas et al.,2008;Young,1996)

Δεν είναι όμως και το κάθε πρόβλημα στη χρήση ικανής έντασης ώστε να χαρακτηριστεί εθισμός. Για αυτό το λόγο οι Σιώμος και συν.(2010) για διευκόλυνση κατανόησης του προβλήματος πρότειναν η χρήση του διαδικτύου να διαχωριστεί ως εξής:

- Τυπική Χρήση: Καλοήθης χρήση σε εργασιακό/σχολικό περιβάλλον ή για λόγους ψυχαγωγίας
- Προβληματική χρήση: Η χρήση ξεφεύγει από συγκεκριμένους σκοπούς
- Κατάχρηση: Η χρήση είναι επαναλαμβανόμενη για μεγάλο χρονικό διάστημα και έχει επιπτώσεις στην εργασία, στο σχολείο, στην προσωπική ζωή, στις κοινωνικές σχέσεις και στη σωματική κατάσταση
- Εξάρτηση από το διαδίκτυο: Η χρήση ξεφεύγει από τον έλεγχο του χρήστη και προκαλεί δυσμενείς συνέπειες στη λειτουργικότητα του χρήστη, τις οποίες δεν μπορεί να σταματήσει καθώς διακατέχεται από συμπτώματα στέρησης
- Εθισμός στο διαδίκτυο: Ο χρήστης λαχταρά να χρησιμοποιεί το διαδίκτυο με συγκεκριμένους τρόπους, χρονικό διάστημα και συχνότητα, τα οποία είναι επικίνδυνα για τον ίδιο και ενδεχομένως γι' αυτούς με τους οποίους έχει σχέσεις.

2.2.Συμπτώματα εθισμού στο διαδίκτυο

Πολλοί ερευνητές και επιστήμονες υγείας παγκοσμίως έχουν συμφωνήσει στα συμπτώματα του εθισμού στο διαδίκτυο παρά το ότι δεν έχει υπάρξει πλήρης συμφωνία ως προς τα

---

²Προκειμένου να αξιολογηθεί η προβληματική χρήση του διαδικτύου λαμβάνονται υπόψη οι ώρες που δαπάνα ο χρήστης στο διαδίκτυο για λόγους ψυχαγωγίας και διασκέδασης

διαγνωστικά κριτήρια. Οπότε συνοψίζοντας, σύμφωνα με την ιατρική σχολή του Χάρβαρντ, ο εθισμός στο διαδίκτυο παρουσιάζει συμπτώματα ανοχής, απόσυρσης και καταναγκαστικής χρήσης. Πιο συγκεκριμένα παρατηρούνται:

- Αποτυχημένες προσπάθειες περιορισμού του χρόνου στο διαδίκτυο.
- Χάσιμο αίσθησης του χρόνου. Παραμονή στο διαδίκτυο περισσότερη ώρα από ότι το άτομο προόριζε.
- Επιθυμία να περνά το άτομο ολοένα και περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο.
- Προβλήματα ολοκλήρωσης καθηκόντων στη δουλειά, το σπίτι ή το σχολείο.
- Παραμέληση οικογένειας, φίλων και κοινωνικής ζωής.
- Αίσθημα ενοχής ή αμυντική στάση για τη χρήση του διαδικτύου. Συνεχή παράπονα από τους άλλους για υπερβολική χρήση. Απόκρυψη της χρήσης του διαδικτύου ή ψέματα σχετικά με την ποσότητα του χρόνου που περνά το άτομο στον υπολογιστή αλλά και για τους λόγους χρήσης του.
- Αίσθημα ευφορίας κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων στο διαδίκτυο. Χρήση του διαδικτύου ως λύση για το στρες ή για σεξουαλική ικανοποίηση και ενθουσιασμό.
- Συναισθηματικό κενό ή αίσθημα ύφεσης ή ευερεθιστικότητα όταν δεν είναι σε σύνδεση.
- Παραμέληση προσωπικής υγιεινής

Στα σωματικά συμπτώματα του εθισμού στο διαδίκτυο ή/και στον υπολογιστή περιλαμβάνονται τα παρακάτω: Σύνδρομο Καρπιαίου Σωλήνα, ξηροφθαλμία, προβλήματα στην όραση, πόνοι στη πλάτη, στον αυχένα, σοβαρές κεφαλαλγίες, διαταραχές ύπνου, έντονη αύξηση ή απώλεια σωματικού βάρους, μειωμένη αθλητική δραστηριότητα. Συμπτώματα στους οφθαλμούς και το μυοσκελετικό εντοπίζονται σχεδόν στο 50% των περιπτώσεων εθισμού(Siomos et al.,2008 ; Egger & Rauterberg ,1996; Young, 1998)

3. Εθισμός στο διαδίκτυο και Έφηβοι

Σύμφωνα με τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας (Π.Ο.Υ.), η εφηβεία αποτελεί την ηλικία μεταξύ 11 και 19 ετών και πρόκειται για μια μεταβατική περίοδο ανάμεσα στην παιδική ηλικία και την ώριμη ηλικία, όπου συντελούνται μεγάλες αλλαγές στα οργανικά-βιολογικά και στα ψυχικά και ψυχοκοινωνικά δεδομένα. «Το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο μπορεί να εμφανιστεί σε εφήβους κατά την πρώιμη εφηβεία (10-14 ετών) ή και σε μικρότερη ακόμη ηλικία. Είναι πιο συχνό κατά την μέση εφηβεία (15-17 ετών), κατά την οποία οι έφηβοι πειραματίζονται και σταδιακά αυτονομούνται, καθώς και κατά την όψιμη εφηβεία (> 17 ετών)»(Μάνδηλας, 2013).

Το διαδίκτυο εξαιτίας της εύκολης προσβασιμότητας του σε ταινίες, μουσικές και στην άμεση επικοινωνία είναι ιδιαίτερα ελκυστικό στους εφήβους, καθώς καλύπτει γρήγορα και οικονομικά αυτές τους τις ανάγκες. Τα χαρακτηριστικά της εφηβείας όπως ο πειραματισμός, η αναζήτηση της ταυτότητας και της θετικής εικόνας εαυτού, η γνωριμία με τη σεξουαλική τους ταυτότητα μπορούν να ικανοποιηθούν μέσα από το διαδίκτυο άμεσα (Paul & Bryant, 2005 ; Dannon & lancul., 2007). Η λογική χρήση του διαδικτύου έχει θετικές επιδράσεις στη προσωπικότητα του εφήβου (Bradley, 2005) , όμως εξαιτίας του γεγονότος ότι οι έφηβοι είναι επιρρεπείς σε εθισμούς (Pallanti et al., 2006; Shapira et al., 2000) περνούν πιο εύκολα από τη λογική χρήση του διαδικτύου στην αλόγιστη, σε σχέση με τους ενήλικες. Πιο συγκεκριμένα σύμφωνα με έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ) του πανεπιστημίου Αθηνών που πραγματοποιήθηκε στην Αττική (2007) βρέθηκε ότι το 26% του δείγματος των εφήβων χρησιμοποιεί καθημερινά το διαδίκτυο και το 8% χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για περισσότερες από 20 ώρες την εβδομάδα. Η χρήση του διαδικτύου για περισσότερες από 10 ώρες την εβδομάδα είναι πιθανό να οδηγήσει σε προβληματική χρήση του διαδικτύου και ότι αυτό συνεπάγεται. (Tsistika et al , 2008). Η ίδια έρευνα έδειξε ότι τα αγόρια έφηβοι χρησιμοποιούν περισσότερο το διαδίκτυο από τα συνομήλικα κορίτσια και μάλιστα εμφανίζουν μεγαλύτερα ποσοστά προβληματικής χρήσης σε σχέση με τα κορίτσια (Rees & Noyes, 2007). Τα αγόρια έχει φανεί ότι περνούν το περισσότερο χρόνο συνδεδεμένοι στο διαδίκτυο παίζοντας διαδικτυακά παιχνίδια και ειδικά με συμπαίκτες (Livingston, 2011; Lin & Yu , 2008) ενώ τα κορίτσια κάνοντας chatting χρησιμοποιώντας τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (facebook κλπ) εξαιτίας της ανάγκης του «ανήκειν» (Gangadharbatla, 2009). Επίσης οι έφηβοι σε μεγάλο ποσοστό φαίνεται να κάνουν χρήση του

διαδικτύου προκειμένου να επισκεφθούν πορνογραφικές σελίδες(Tsistika et al , 2009b).Λιγότεροι φαίνεται να είναι οι έφηβοι που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο προκειμένου να παίζουν τυχερά παιχνίδια. Στην έρευνα της M.E.Y. που πραγματοποιήθηκε το 2007 βρέθηκε ότι η δημοφιλέστερη διαδικτυακή δραστηριότητα των εφήβων είναι τα παιχνίδια αμέσως μετά τα email και με φθίνουσα πορεία ακολουθούν το chat , πληροφορίες για εκπαίδευση, πληροφορίες για υπηρεσίες ,ανάγνωση εφημερίδων και περιοδικών, αγορά προϊόντων και θέματα σεξουαλικής αγωγής. Οι δραστηριότητες που σχετίζονται με τον εθισμό στο διαδίκτυο των εφήβων είναι τα δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης και τα διαδικτυακά παιχνίδια(Τζαβέλλα και συν.,2011, σελ.76).Επίσης δραστηριότητες που παρουσιάζουν μεγάλη συσχέτιση με τον εθισμό στο διαδίκτυο φαίνεται να είναι η σε απευθείας σύνδεση παρακολούθηση πορνογραφικού υλικού, ο ηλεκτρονικός τζόγος στο διαδίκτυο και η σε απευθείας σύνδεση απασχόληση με ηλεκτρονικά παιχνίδια (Siomos et al., 2012). Αντίθετα οι έφηβοι που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για πληροφορίες , υπηρεσίες , εκπαίδευση κτλ παρουσιάζουν δυσκολότερα εθιστικές συμπεριφορές από αυτούς που το χρησιμοποιούν κυρίως για παιχνίδια και chatting(συζητήσεις μέσω διαδικτύου) (Τζαβέλλα και συν,2011, σελ 55).

Προγνωστικοί παράγοντες για τη εμφάνιση εθιστικών συμπεριφορών στο διαδίκτυο στους εφήβους φαίνεται να είναι οι ώρες χρήσης εβδομαδιαίως , η συμμετοχή σε διαδικτυακά διαδραστικά παιχνίδια(Tonioni et al., 2012; Douglas et al., 2008) αλλά και η αναζήτηση πορνογραφικού υλικού (Τσίτσικα και συν.,2009; Patarelli & Brown, 2002).Η εφηβική εξάρτηση από το διαδίκτυο συνδέεται με δυσλειτουργία στην οικογένεια και έλλειψη επικοινωνίας μεταξύ των μελών της (Tsitsika et al.,2008; Siomos, 2011), χαμηλή ακαδημαϊκή επίδοση, συμμετοχή σε συμπεριφορές υψηλού κινδύνου(χρήση αλκοόλ και ναρκωτικών ουσιών), καθώς και αυξημένη πιθανότητα για εμφάνιση κατάθλιψης(Tsitsika et al.,2011)

3.1. Αίτια Εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο και συνοσηρότητα

Ο εθισμός στο διαδίκτυο θεωρείται πολυπαραγοντικό φαινόμενο, επομένως οι αιτίες έχουν ψυχικό, βιολογικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό υπόστρωμα. Ένα από τα βασικά αίτια του εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων φαίνεται να είναι η ίδια η φύση του διαδικτύου που είναι εθιστική εξαιτίας της διαδραστικότητας και της άμεσης ευχαρίστησης που προσφέρει (Beard, 2005; Douglas et al., 2008)σε συνδυασμό με τη επιρρεπή φύση σε εθισμούς των εφήβων

(Pallanti et al., 2006; Mossbarger, 2008; Yen et al.,2007). Επίσης στην εμφάνιση του εθισμού στο διαδίκτυο παίζουν ρόλο παράγοντες όπως:

- Η προσωπικότητα του παιδιού-εφήβου. Συνήθως είναι ντροπαλά άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση (Yang et al.,2005) και δυσκολία στις κοινωνικές δεξιότητες (Griffiths ,2000; Betül & Serkan ,2011; Young, 1998).
- Το οικογενειακό περιβάλλον. Η έλλειψη επικοινωνίας και εφαρμογής ορίων από την οικογένεια, το διαζύγιο των γονέων, τραυματικά γεγονότα στη παιδική ηλικία, η υπεραπασχόληση των γονέων και η γενικότερη απομόνωση των εφήβων αποτελούν αίτια εμφάνισης διαδικτυακού εθισμού(Yen et al., 2007; Σιώμος ,2011).
- Άτομα με αυξημένο κοινωνικό άγχος(Hardie & Tee, 2007).
- Επίσης είναι σύνηθες άτομα που αισθάνονται αδικημένα και μόνα να καταφεύγουν στο διαδίκτυο για να κοινωνικοποιηθούν και να αναπτύσσουν εξαρτητική σχέση με αυτό(Young , 1997).

Ακόμα παίζουν ρόλο οι κοινωνικές συνθήκες (έλλειψη χώρων φυσικής εκτόνωσης και κοινωνικοποίησης) και σύνοδες ψυχικές διαταραχές. Χρησιμοποιώντας μια προσέγγιση ανάλυσης παραγόντων, οι Pratarelli et al. (1999) διαπίστωσαν ότι το πρόβλημα έχει κυκλικό χαρακτήρα, με τη μοναξιά και την κατάθλιψη να οδηγούν στην υπερβολική χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή, η οποία με τη σειρά της οδηγεί σε περισσότερη μοναξιά και κατάθλιψη.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία φαίνεται να υπάρχει σημαντική συσχέτιση μεταξύ συγκεκριμένων ψυχικών διαταραχών και του εθισμού στο διαδίκτυο που είτε προϋπάρχουν είτε ακολουθούν τον εθισμό στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με τους Morahan-Martin(2005) και Shapira et al. (2000) οι διαταραχές της διάθεσης (κυρίως διπολικού τύπου) και η κοινωνική φοβία είναι κάποιες από αυτές. Επιπρόσθετα έχει φανεί ότι ο εθισμός στο Διαδίκτυο συνδέεται με τα συμπτώματα της ΔΕΠ-Υ, κατάθλιψη, άγχος και διαταραχές διαγωγής.(Young & Rogers,1998; Σιώμος και συν.,2011) Όσον αφορά στους εφήβους συγκεκριμένα που εμφανίζουν διαδικτυακή εξάρτηση έχουν περισσότερα συμπτώματα Διαταραχής Ελλειμματικής Προσοχής- Υπερκινητικότητας (ΔΕΠ-Υ), κατάθλιψης, κοινωνικής φοβίας και επιθετικότητα. Ωστόσο, η επιθετικότητα συσχετίστηκε με τον εθισμό στο Διαδίκτυο μόνο σε άνδρες-εφήβους, ενώ στις έφηβες εμφανίζεται μεγαλύτερη συσχέτιση μεταξύ της ΔΕΠ-Υ και του εθισμού στο διαδίκτυο (Ko et al., 2009; Yen et al., 2007). Επίσης σύμφωνα με τους Bai

et al. (2001) υπάρχει συνοσηρότητα του εθισμού στο διαδίκτυο και της κατάχρησης ναρκωτικών ουσιών (Fisoun et al.,2012) .

3.2.Συνέπειες του εθισμού στο διαδίκτυο στους εφήβους

Οι συνέπειες του εθισμού των εφήβων είναι πολλές και αφορούν όλους τους τομείς της ζωής τους. Καταρχάς ο εθισμός στο διαδίκτυο οδηγεί σε μειωμένη ψυχολογική ευεξία (Hardie & Tee, 2007;Morahan-martin & Schumacher, 2000), χαμηλή αυτοεκτίμηση, άγχος και συμπτώματα κατάθλιψης (Tonioni et al., 2012;Young, 1997a;Young, 1997b). Επίσης επιφέρει δυσκολία στις κοινωνικές σχέσεις, έλλειψη φίλων και κοινωνική απόσυρση (Yang et al., 2005). Πολύ συχνά παρατηρείται πτώση στη σχολική απόδοση(Young, 1996) και παραμέληση προηγούμενων αγαπημένων συνηθειών και χόμπι (Liu & Potenza,2007) εξαιτίας της υπεραπασχόλησης των εφήβων με το διαδίκτυο. Επίσης οι έφηβοι που έχουν εθιστεί στο διαδίκτυο εμφανίζουν υψηλότερη διαπροσωπική ευαισθησία(Siomos et al.,2008; Siomos et al, 2007),επιθετικότητα – παραβατικότητα(Ko et al., 2009) και προβλήματα με το νόμο (Σιώμος,2010).Ο εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο έχει συσχετιστεί με αυτοκτονικό ιδεασμό και σχέδιο αυτοκτονίας. Η συσχέτιση ενδεχομένως οφείλεται σε μη διαγνωσμένη κατάθλιψη και συμπεριφορές που σχετίζονται με την παρορμητικότητα(Yang et al., 2001;Kim et al., 2006; Σιώμος και συν., 2008). Επιπλέον σε ηλεκτρονική μελέτη σε 13.588 χρήστες του διαδικτύου όλων των ηλικιών στην Νότια Κορέα, οι εξαρτημένοι από το διαδίκτυο παρουσίασαν υψηλότερα επίπεδα μοναξιάς, καταθλιπτικής διάθεσης και παρορμητικότητας (Whang et al.,2003). Επίσης σε σύνολο 1296 μαθητών-εφήβων, η ομάδα που έκανε υπερβολική χρήση του διαδικτύου εμφάνισε σε υψηλότερο ποσοστό ψυχαναγκασμούς, ευαισθησία στις διαπροσωπικές σχέσεις, σωματοποίηση συμπτωμάτων, άγχος και εχθρικότητα (Yang,2001).Τέλος έχει φανεί ότι οι έφηβοι που έχουν εθιστεί στο διαδίκτυο είναι συναισθηματικά ασταθείς και επηρεάζονται εύκολα από τα συναισθήματα τους, έχουν πλούσια φαντασία και συχνά είναι απορροφημένοι στις σκέψεις τους. Πρόκειται για άτομα αυτάρκη και θετικά στο να πειραματίζονται και να ακολουθούν πιστά τις δικές τους επιλογές (Yang et al.,2005).

3.3.Κίνδυνοι κατά τη πλοήγηση στο διαδίκτυο για τους εφήβους

Το διαδίκτυο πρόκειται για ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο που διευκολύνει την καθημερινότητα των χρηστών του. Παρόλαυτά κρύβει αρκετούς κινδύνους και ιδιαίτερα για τα παιδιά και τους εφήβους. Η ενημέρωση για αυτούς και η εκμάθηση τρόπων προφύλαξης από αυτούς είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος για την επίτευξη ασφαλούς πλοήγησης των ανήλικων στο διαδίκτυο. Βασικοί κίνδυνοι που είναι πιθανόν να αντιμετωπίσουν οι ανήλικοι κατά τη πλοήγησή τους στο διαδίκτυο φαίνεται να είναι : Ο εθισμός στα διαδικτυακά παιχνίδια , η χρήση ιστοσελίδων πορνογραφικού περιεχομένου(κίνδυνος υψηλού εθισμού και μιμητισμού), ο εθισμός στις διαδικτυακές σχέσεις /δικτύωση/cyber-relational addiction, ο διαδικτυακός εκφοβισμός/cyberbullying (σ.σ.παρενόχληση μέσω ηλεκτρονικών μέσων, συνήθως άμεσων μηνυμάτων και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου και μπορεί να περιλαμβάνει επαναλαμβανόμενες απειλές, σεξουαλικά σχόλια και υποτιμητικές ομιλίες με σκοπό τη δυσφήμιση ή τη γελοιοποίηση των θυμάτων) , αποπλάνηση παιδιού μέσω διαδικτύου/grooming(σ.σ. η χρήση των δωματίων ανοιχτής επικοινωνίας από επιτήδειους ενήλικες για προσέλκυση ανηλίκων, προσποιούμενοι ότι είναι συνομήλικοί τους. Οι ενήλικές αυτοί ξεκινούν συζητήσεις με πιθανά θύματα για να αποσπάσουν πληροφορίες σχετικά με την τοποθεσία τα ενδιαφέροντα , τα χόμπι και τη σεξουαλική τους εμπειρία. Τέλος χρησιμοποιούν διάφορα μέσα όπως φωτογραφίες παιδικής πορνογραφίας ενηλίκων για τη προσέλκυση των παιδιών σε συνομιλίες σεξουαλικής φύσης και για τη δημιουργία ενοχής στα παιδιά), η υιοθέτηση συμπεριφορών διαδικτυακού τζόγου, η οικονομική εξαπάτηση, ο ρατσισμός, η συκοφαντική δυσφήμιση, η πρόσβαση σε επικίνδυνες ουσίες για την υγεία(συμπληρώματα διατροφής, αναβολικά, ναρκωτικά κ.α.) ,η κυβερνοαυτοκτονία(Σαμαρά Β., 2011, σελ. 27-36).

Οι έφηβοι παρουσιάζουν συμπεριφορές υψηλού κινδύνου αγνοώντας τους κινδύνους του διαδικτύου. Σε ευρωπαϊκή μελέτη(Οκτώβριος 2011 – Μάιος 2012) που εξέταζε την επίπτωση και τους προδιαθεσικούς παράγοντες που οδηγούν τους εφήβους σε συμπεριφορές εξάρτησης από το διαδίκτυο βρέθηκε ότι

- 63% του συνολικού δείγματος επικοινωνεί με αγνώστους στο διαδίκτυο
- 45.7% από αυτούς που επικοινωνούν με αγνώστους στο διαδίκτυο, έχουν συναντήσει στο φυσικό κόσμο κάποιον που γνώρισαν στο διαδίκτυο (28.4% του συνολικού δείγματος)

- 9.3% από αυτούς που επικοινωνούν με αγνώστους στο διαδίκτυο, δηλώνουν ότι αυτή η εμπειρία ήταν τραυματική (5,4% του συνολικού δείγματος).

Οι παραπάνω πρόκειται για συμπεριφορές που μπορεί να οδηγήσουν σε Διαδικτυακή αποπλάνηση. Ο κίνδυνος Διαδικτυακής αποπλάνησης είναι υψηλότερος στις Ρουμανία, Γερμανία και Πολωνία, ενώ η Ελλάδα έχει το χαμηλότερο ποσοστό. Επιπλέον βρέθηκε ότι το 58.8% του συνολικού δείγματος έχει εκτεθεί σε σεξουαλικό περιεχόμενο και το 32.8% των εφήβων που εκτέθηκαν σε σεξουαλικό περιεχόμενο, δηλώνουν ότι αυτή η εμπειρία ήταν τραυματική (18.4% του συνολικού δείγματος). Η τάση αυτή αφορά περισσότερο τα αγόρια. Ακόμα σύμφωνα με τα αποτελέσματα της ίδιας έρευνας το 21.9% του συνολικού δείγματος αναφέρει κάποια εμπειρία διαδικτυακού εκφοβισμού. Το 53.5% από αυτούς που αναφέρουν κάποια εμπειρία διαδικτυακού εκφοβισμού δηλώνουν ότι αυτό τους έβλαψε με κάποιον τρόπο (11.2% του συνολικού δείγματος). Η τάση αυτή αφορά κυρίως τα κορίτσια . Η Ρουμανία και η Ελλάδα εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά διαδικτυακού εκφοβισμού, ενώ η Ισλανδία και η Ισπανία τα χαμηλότερα (Tsitsika και συν.,nd).

3.4. Ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων στην Ελλάδα και το εξωτερικό

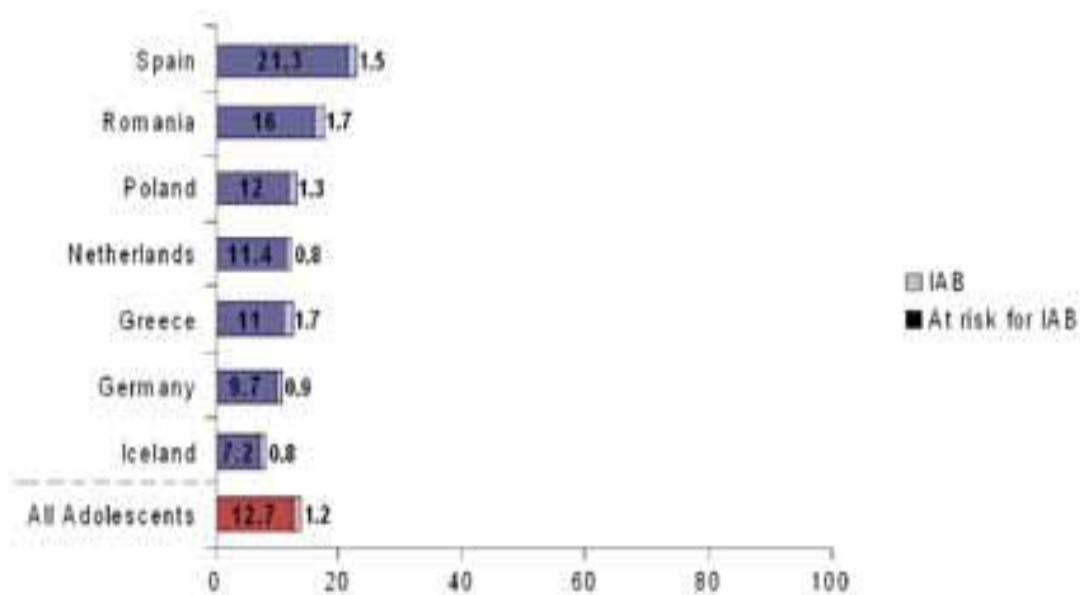
Παγκοσμίως ο εθισμός στο διαδίκτυο υπολογίζεται σε ποσοστό 5-10%, δεδομένου ότι ο πληθυσμός των χρηστών ξεπερνά το 2,4 δισεκατομμύρια άτομα. Στη διεθνή αλλά και την ελληνική βιβλιογραφία μπορεί κανείς να παρατηρήσει ποσοστά του εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο που διαφέρουν σημαντικά μεταξύ τους παρότι αναφέρονται στην ίδια χώρα ή και περιοχή. Σε αυτό φαίνεται να παίζουν ρόλο τα διαγνωστικά εργαλεία που χρησιμοποιούνται σε κάθε έρευνα.

Στην Ελλάδα έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές έρευνες που εξετάζουν το ποσοστό εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο. Σύμφωνα με έρευνα της Μονάδα Εφηβικής Υγείας (Μ.Ε.Υ.) της Β' Παιδιατρικής Πανεπιστημιακής Κλινικής του Νοσοκομείου Παίδων Π&Α Κυριακού (2007), το 12,8% των εφήβων στην Αττική παρουσιάζουν προβλήματα κατάχρησης του διαδικτύου ενώ το 1% παρουσιάζει συμπτώματα εθισμού (Tsitsika et al.,2009). Σε νέα έρευνα του ίδιου φορέα τα παραπάνω ποσοστά παρουσιάζονται αυξημένα. Συγκεκριμένα κατά την πανελλαδική έρευνα της Μονάδας Εφηβικής Υγείας (ΜΕΥ) με δείγμα 1007 εφήβους ηλικίας μεταξύ 15-16 ετών το 2010 φαίνεται ότι:

- Υπάρχει τάση αύξησης των ποσοστών υπερβολικής χρήσης καθώς το 2,4% των εφήβων 15-16 ετών παρουσιάζουν διαδικτυακή εξάρτηση και 19,1% οριακή χρήση που δυνητικά στο μέλλον μπορεί να οδηγήσει σε συμπεριφορές εξάρτησης.
- Το ποσοστό των εφήβων με συμπεριφορές εξάρτησης ήταν μεγαλύτερο στις επαρχιακές πόλεις σε σύγκριση με την Αττική (3,4% έναντι 1,3% αντίστοιχα)(techblog.gr).

Χρησιμοποιώντας το διαγνωστικό εργαλείο(Internet Addiction Test) οι Fisoun et al.(2011) σε έρευνά τους στη Κω , το ποσοστό του εθισμού μεταξύ 1221 εφήβων φάνηκε να είναι 6,7% και στην Περιφέρεια Πελοποννήσου σύμφωνα με τα στοιχεία πρόσφατης διπλωματικής εργασίας (Μάνδηλας, 2013) το 4% των εφήβων της χρησιμοποιούσε το διαδίκτυο προβληματικά και το 28% κάνει χρήση που μπορεί στο μέλλον να τους δημιουργήσει προβλήματα. Επίσης οι Κορμας et al. (2011)σύμφωνα με έρευνά τους παρουσίασαν ότι μεταξύ του δείγματος τα ποσοστά επικράτησης της πιθανής προβληματικής χρήσης του διαδικτύου σε Έλληνες εφήβους ήταν 19,4% και της προβληματικής χρήσης του διαδικτύου 1,5%.

Σε νεότερη έρευνα που διενεργήθηκε από τον Οκτώβριο 2011 έως τον Μάιο 2012 και μελετά το επίπεδο χρήσης ευρωπαίων εφήβων του διαδικτύου χρησιμοποιώντας το Internet Addiction Test(IAT) ως διαγνωστικό εργαλείο βρέθηκε ότι 1,2% του συνολικού δείγματος εμφανίζει Συμπεριφορά Εξάρτησης από το Διαδίκτυο(βαθμολογία IAT > 70), ενώ 12,7%Οριακή Διαδικτυακή Συμπεριφορά (βαθμολογία IAT >40).Συνολικά η Δυσλειτουργική Διαδικτυακή Συμπεριφορά ανέρχεται σε ποσοστό 13,9% επί του συνολικού δείγματος. Στην Ελλάδα η συμπεριφορά εξάρτησης από το διαδίκτυο των εφήβων βρέθηκε σε ποσοστό 1,7%.Στον παρακάτω πίνακα αναγράφονται αναλυτικά τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας και για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες.

*IAB= Συμπεριφορά Εξάρτησης από το Διαδίκτυο
 *At risk for IAB= Οριακή Διαδικτυακή Συμπεριφορά

Πηγή: www.eunetadb.eu

Επιπλέον σε έρευνες που έχουν γίνει στη διεθνή κοινότητα σε σχολικά δείγματα χρησιμοποιώντας το Διαγνωστικό εργαλείο Internet Addiction Test έχουν βρεθεί τα παρακάτω : «στο Χονγκ-Κόνγκ (Chau, 2005) ο εθισμός στο διαδίκτυο στους εφήβους με δείγμα 337 είναι 3,9%. Στην Κορέα (Park et al., 2008) ο επιπολασμός του εθισμού στο διαδίκτυο σε δείγμα 903 εφήβων βρέθηκε σε ποσοστό 10,7%. Επιπλέον, στην Κίνα (Zhang et al., 2009) ο εθισμός στο διαδίκτυο μεταξύ 3798 εφήβων βρέθηκε σε ποσοστό 5,2%»(Σιώμος και συν.,2010).

Στην Ελλάδα έχουν αναφερθεί και υψηλότερα ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο , χρησιμοποιώντας διαφορετικά διαγνωστικά εργαλεία(διεθνώς αναγνωρισμένα) από το IAT όπως το Diagnostic Questionnaire for Internet Addiction της Young(YDQ). Ο Siomos et al. (2008) σε έρευνα στη Θεσσαλία εκτίμησε το ποσοστό του εθισμού στο διαδίκτυο μεταξύ των εφήβων ηλικίας 12 έως 18 σε 8,2% (6,2% μεταξύ αγοριών, 2% για τα κορίτσια). Η στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δυο φύλων στην επικράτηση του εθισμού εμφανίζεται σε πολλές μελέτες παγκοσμίως και υποδεικνύει την ανάγκη περαιτέρω έρευνας στους αιτιολογικούς μηχανισμούς της συμπεριφοράς εθισμού. Στην Κω ,οι Siomos et al. (2012) σε έρευνα, η οποία διήρκεσε 2 έτη και ολοκληρώθηκε το 2012 με δείγμα όλους τους εφήβους ηλικίας μεταξύ 14 και 18 ετών φάνηκε ότι ο εθισμός στο διαδίκτυο είναι αυξημένος

στο πληθυσμό αυτό με ποσοστό 16,3%, (όπου δεν έγιναν προσπάθειες προληπτικά για την καταπολέμηση του φαινομένου από την αρχή, πριν από 2 χρόνια). Σε έρευνα που διεξήχθη στο νησί του Ιπποκράτη βρέθηκε ότι το 11,3% των εφήβων έχουν χαρακτηριστεί ως πιθανώς εθισμένοι στο διαδίκτυο (Floros et al., 2010). Η Κυπαρίσση Αντωνία (2009) σε έρευνα που διεξήχθη στη Χίο το πρώτο τρίμηνο του 2009 σε δείγμα 308 μαθητών ηλικίας 12 έως 18 ετών σχετικά με τον εθισμό των εφήβων στο διαδίκτυο αποκαλύπτει ότι ορθή χρήση του διαδικτύου κάνει το 59,5% του δείγματος οριακή το 25,5% και εθισμένο είναι το 15%. Σύμφωνα με έρευνα του Ερευνητικού Πανεπιστημιακού Ινστιτούτου Ψυχικής Υγιεινής (ΕΠΨΥ) το 2010, σχεδόν ένας στους έξι 15χρονους (ποσοστό 15,5%) εμφανίζει συμπεριφορές εξάρτησης από τη χρήση του Διαδικτύου. Το 5,5% του συνόλου των εφήβων - κυρίως αγόρια - αναφέρουν συμπτώματα εξάρτησης από τα ηλεκτρονικά παιχνίδια (TANEAg). Στην Κύπρο το ποσοστό διαδικτυακής εξάρτησης μεταξύ των εφήβων ανέρχεται σε 16% σύμφωνα με έρευνα του Σιώμου (2011).

Αν και η επικράτηση παθολογικής και εθιστικής χρήσης του διαδικτύου στους Έλληνες εφήβους εμφανίζεται σχετικά χαμηλή σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αποτελεί αδήριτη ανάγκη να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι υπάρχει αυξητική τάση των ποσοστών εμφάνισης εθιστικής συμπεριφοράς από το διαδίκτυο στην εφηβική ηλικία. Η αλματώδης βελτίωση στα μέσα πρόσβασης στο διαδίκτυο (Υ/Η, tablets, smartphones) και κατά συνέπεια ο διαρκώς αυξανόμενος αριθμός των χρηστών, θα αναδείξουν τον εθισμό στο διαδίκτυο σε μείζον θέμα για την δημόσια υγεία.

Κεφάλαιο 4: Οικογένεια και εθισμός στο διαδίκτυο των εφήβων

Όπως ήδη έχει αναφερθεί οι δυσλειτουργικές σχέσεις μέσα στην οικογένεια και η απουσία ορίων στην χρήση του διαδικτύου από τους γονείς παρουσιάζουν θετική συσχέτιση με τη προβληματική χρήση του διαδικτύου από τους εφήβους. Σύμφωνα με τον Siomos (2012) η σημασία της γονικής μέριμνας και φροντίδας παίζει σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη του εθισμού στο διαδίκτυο. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι καλύτερη μεταβλητή πρόβλεψης του εθισμού στο διαδίκτυο και στον ηλεκτρονικό υπολογιστή είναι οι οικογενειακοί δεσμοί και όχι οι γονικές πρακτικές ασφαλείας. Οι γονείς συνηθίζουν να μην εκτιμούν σωστά το χρόνο που δαπανούν τα παιδιά τους στο διαδίκτυο. Επίσης, η υπερπροστατευτικότητα των γονέων και τα χαμηλά επίπεδα φροντίδας συνιστούν το πρότυπο μέριμνας 'affectionless control'

(έλεγχος χωρίς στοργή) το οποίο συνδέθηκε με υψηλότερες βαθμολογίες εθισμού στο Διαδίκτυο. Τέλος οι γονείς φάνηκε ότι υποτιμούν τα συμπτώματα του εθισμού στο διαδίκτυο των παιδιών τους, σε σχέση με το πώς εκείνα βιώνουν τον εθισμό. Σε έρευνα του Floros et al. (2012) φάνηκε ότι οι γονείς που είχαν αρνητική άποψη για το διαδίκτυο, είχαν την τάση να ενθαρρύνουν λιγότερο τα παιδιά τους να συμμετέχουν σε διαδικτυακές δραστηριότητες και ανησυχούσαν περισσότερο για την πιθανότητα ότι το παιδί τους είναι εθισμένο στη χρήση υπολογιστή. Οι ανησυχίες τους δεν συσχετιζόνταν με τα αποτελέσματα των παιδιών τους. Οι απόψεις των γονέων σχετικά με το διαδίκτυο δεν είχαν καμία επίδραση στο επίπεδο ασφαλείας και προφύλαξης στο σπίτι. Όσοι γονείς ανέφεραν χαμηλό επίπεδο γνώσης σχετικά με την ασφάλεια στο διαδίκτυο και δεν ήταν σίγουροι για το τι κάνουν τα παιδιά τους στο διαδίκτυο, είχαν την τάση να θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν περισσότερες πιθανότητες να εμφανίζουν εθιστική συμπεριφορά ως προς τη χρήση του υπολογιστή. Οι απόψεις αυτές επιβεβαιώθηκαν από τα αυτοαναφερόμενα από τα παιδιά τους αποτελέσματα. Εκτός από τις γνώσεις που έχουν οι γονείς για το διαδίκτυο, οι οποίες έχει βρεθεί ότι σχετίζονται με την εμφάνιση ή όχι συμπεριφορών εξάρτησης των εφήβων από το διαδίκτυο, υπάρχουν και άλλα χαρακτηριστικά των γονέων που σχετίζονται με τον εθισμό των εφήβων στο διαδίκτυο. Η υπεραπασχόληση των γονέων και δη της μητέρας, παίζει σημαντικό ρόλο στην εμφάνιση εθιστικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο του έφηβου (Μάνδηλας, 2013; MEY, 2010). Επίσης το μορφωτικό επίπεδο και η ηλικία των γονέων έχουν εξεταστεί σε σχέση με το φαινόμενο του εθισμού παιδιών και εφήβων και φαίνεται να παίζουν ρόλο σε αυτό (Μάνδηλας, 2013; Τσίτσικα και συν., 2009). Η μελέτη των LaRose, Mastro & Eastin (2001), συμπέρανε ότι υπάρχει μια μεγάλη συσχέτιση μεταξύ του παρατηρήσιμου (αυτο-προσδιοριζόμενου) εθισμού στο Διαδίκτυο και του βαθμού χρήσης του και εισηγήθηκε ότι ο παρατηρήσιμος εθισμός στο Διαδίκτυο ίσως να είναι ένα χρήσιμο εργαλείο στα μοντέλα χρήσης του Διαδικτύου.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Γερμανία εξετάστηκε η συσχέτιση των επιπτώσεων του εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο με το φύλο τους. Συμμετέχοντες σε αυτή την έρευνα ήταν οι έφηβοι και οι γονείς τους. Σύμφωνα με την άποψη των γονέων τα αγόρια συνηθίζουν να παραμελούν τις σχολικές τους υποχρεώσεις και τις φιλίες τους (εκτός διαδικτύου) περισσότερο από τα κορίτσια. Σε σύγκριση με τα κορίτσια, αγόρια αφιέρωναν περισσότερο χρόνο και χρήματα χρησιμοποιώντας το διαδίκτυο. Περισσότεροι γονείς αγοριών παρά κοριτσιών ανέφεραν δυσμενείς επιδράσεις στη σωματική και ψυχική ανάπτυξη των εφήβων. Εξετάζοντας παράλληλα και τα δύο δείγματα (γονείς-έφηβοι) βρέθηκε ότι αρκετές από αυτές

τις δυσκολίες που ανέφεραν οι γονείς σχετίζονται με τον εθισμό στο διαδίκτυο που παρουσιάζουν οι έφηβοι. Η οικογένεια φαίνεται ότι παίζει σημαντικό ρόλο στην αναγνώριση και πρόληψη του φαινομένου του εθισμού στο διαδίκτυο(Wartberg et al., 2014).

Γενικότερα ο ρόλος των γονέων είναι ιδιαίτερα σημαντικός τόσο για την πρόληψη, όσο και για την αντιμετώπιση του εθισμού των παιδιών τους από το Διαδίκτυο. Οι γονείς αποτελούν μιμητικά πρότυπα για τα παιδιά τους και είναι αυτοί που είναι υπεύθυνοι για την οριοθέτησή τους, Υπάρχουν βασικοί κανόνες που οφείλουν να ακολουθήσουν οι γονείς προκειμένου να επιτύχουν την ασφαλή πλοήγηση των παιδιών τους στο διαδίκτυο και υπάρχει συμφωνία των επιστημόνων ως προς αυτούς. Συγκεκριμένα οι γονείς είναι καλό

- Να εξερευνήσουν το διαδίκτυο και οι ίδιοι προκειμένου να το γνωρίσουν καλύτερα και να είναι σε θέση να αντιλαμβάνονται τα παιδιά τους όταν τους μιλούν για αυτό ή ζητούν τη βοήθειά τους για ζητήματα που σχετίζονται με το διαδίκτυο.
- Να μην απαγορεύουν την πρόσβαση στο διαδίκτυο και να μη το χρησιμοποιούν ως μέσο επιβράβευσης ή τιμωρίας
- Ο υπολογιστής να βρίσκεται σε κοινόχρηστο χώρο προκειμένου να υπάρχει εποπτεία από τους γονείς.
- Να αναζητήσουν ιστοχώρους κατάλληλους για τα παιδιά με επιμορφωτικό χαρακτήρα και ψυχαγωγικό περιεχόμενο και να πλοηγούνται μαζί τους
- Να μάθουν στα παιδιά να τους εμπιστεύονται και να τους μιλάνε για τις διαδικτυακές τους δραστηριότητες και τους διαδικτυακούς τους φίλους.
- Να μάθουν στα παιδιά τους να προστατεύουν την ιδιωτική τους ζωή στο Διαδίκτυο, όπως κάνουν και στον πραγματικό κόσμο
- Να καλλιεργούν εναλλακτικών ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων(saferinternet.gr).

ΕιδικόΜέρος

Κεφάλαιο 5:Σκοπός της έρευνας

Η παρούσα έρευνα στοχεύει στη διερεύνηση του αυτο-προσδιοριζόμενου επιπέδου χρήσης του διαδικτύου από τους εφήβους σε σύγκριση με το παρατηρήσιμο από τους γονείς επίπεδο χρήσης του διαδικτύου των εφήβων. Επιπλέον στόχοι ήταν να διερευνηθεί το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου των εφήβων σε σχέση με παράγοντες όπως η ηλικία, το φύλο ,οι εβδομαδιαίες ώρες χρήσης, οι δραστηριότητες τους όταν είναι σε σύνδεση αλλά και σε σχέση με παράγοντες που αφορούν τους γονείς τους όπως οι ώρες εργασίας τους εβδομαδιαίως , το εκπαιδευτικό τους επίπεδο αλλά και η ενεργή ή μη ενασχόληση τους σε συλλόγους κοινωνικής δράσης.

5.1.Ερευνητικά ερωτήματα

1. Υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της εκτίμησης των γονέων με αυτή των εφήβων για τα ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο που παρουσιάζουν οι έφηβοι;
2. Ποιο είναι το ποσοστό του εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων στο Δήμο Πατρέων σύμφωνα με την άποψη των ίδιων των εφήβων;
3. Ποιο είναι το ποσοστό του εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων στο Δήμο Πατρέων σύμφωνα με τη άποψη των γονέων των εφήβων;
4. Ποιες είναι οι συχνότερες δραστηριότητες των εφήβων όταν είναι συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο;
5. Παράγοντες όπως η ηλικία , το φύλο, οι ώρες σύνδεσης στο διαδίκτυο εβδομαδιαίως, οι ώρες απασχόλησης των γονέων , το μορφωτικό επίπεδο των γονέων αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες του εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων;
6. Η συμμετοχή των γονέων σε συλλόγους κοινωνικής δράσης σχετίζεται θετικά ή αρνητικά με τον εθισμό στο διαδίκτυο των εφήβων;

Κεφάλαιο 6:Μεθοδολογία

6.1.Υλικό

Τον πληθυσμό της μελέτης αποτέλεσαν έφηβοι που διαμένουν στο Δήμο Πατρέων οι οποίοι φοιτούν σε κέντρα εκπαίδευσης ξένων γλωσσών καθώς και φροντιστήρια μέσης εκπαίδευσης της Πάτρας ή οι γονείς τους είναι μέλη σε σύλλογο κοινωνικής δράσης και ο ένας εκ των δύο γονέων τους. Ο καθορισμός του πληθυσμού έγινε με τυχαία δειγματοληπτική έρευνα.

6.2. Μέθοδος

Η έρευνα διεξήχθη κατά τη περίοδο Νοεμβρίου 2013 έως Ιούνιο 2014 στο Δήμο Πατρέων. Τα ερωτηματολόγια διανεμηθήκαν σε έντυπη μορφή σε φροντιστήρια της Πάτρας και σε συλλόγους κοινωνικής δράσης.

Ενημερώθηκαν όλοι οι διευθυντές των φορέων που έλαβαν μέρος στην έρευνα για το σκοπό αλλά και τα διαγνωστικά εργαλεία που επρόκειτο να χρησιμοποιηθούν και υπέγραψαν τη συγκατάθεσή τους για τη συμμετοχή τους στην έρευνα. Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν σε ανώνυμη και προαιρετική βάση από μαθητές και τον έναν εκ των δύο γονέων τους, ύστερα από έγγραφη συγκατάθεση των τελευταίων για τη συμμετοχή των ανήλικων μαθητών στην έρευνα.

Οι μαθητές και οι γονείς τους ενημερώνονταν ότι είχαν τη δυνατότητα να απαντήσουν σε όσες ερωτήσεις επιθυμούσαν και ότι ήταν σημαντικό να απαντήσουν το ερωτηματολόγιο έχοντας στο μυαλό τους τις ώρες που ξοδεύουν στο διαδίκτυο για διασκέδαση και όχι για εκπαιδευτικούς λόγους.

6.3.Ερωτηματολόγια

6.3.1. Internet Addiction Test

Το ερωτηματολόγιο προς μαθητές αποτελείται από τις εξής ενότητες/εργαλεία:

- 1) Ενότητα ερωτήσεων σχετικών με κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες ώστε να περιγράψει το δείγμα.
- 2) Διαγνωστικό Ερωτηματολόγιο για τον Εθισμό στο Διαδίκτυο IAT (Internet Addiction Test) της Young το οποίο αποτελεί την πιο συχνά χρησιμοποιούμενη κλίμακα αξιολόγησης

εθισμού στο διαδίκτυο στη διεθνή βιβλιογραφία (Cantelmi & Talli, 2009) και όσον αναφορά το δείκτη Cronbach α , μελέτες μετά ανάλυσης έχουν δείξει ότι είναι 0,889 (Frangos, Frangos, & Sotiropoulos, 2012). Σύμφωνα με νεότερη έρευνα με σκοπό τη στάθμιση του ερωτηματολογίου στον ελληνικό πληθυσμό βρέθηκε ότι ο δείκτης Cronbach α είναι 0,91 (Tsimtsiou et al, 2014). Το τεστ αποτελείται από 20 προτάσεις οι απαντήσεις στις οποίες θα ταξινομηθούν με βάση την πενταβάθμια κλίμακα Likert (1 : καθόλου, 2 : σπάνια, 3 : περιστασιακά, 4 : συχνά, 5 : πάντα). Το ελάχιστο σύνολο βαθμών είναι 20 και το μέγιστο είναι 100. Σύμφωνα με το σύνολο των απαντήσεων οι 20 αυτές ερωτήσεις διερευνούν το βαθμό στον οποίο η χρήση του διαδικτύου επηρεάζει την καθημερινότητα του αποκρινόμενου, την κοινωνική του ζωή, την παραγωγικότητα του, τις συνήθειες του ύπνου του και τα συναισθήματα του. Όσο μεγαλύτερο είναι το σύνολο των βαθμών, τόσο μεγαλύτερα είναι τα προβλήματα που δημιουργεί η χρήση του διαδικτύου. Σύμφωνα με την Young, ανάλογα με το τελικό άθροισμα ο έφηβος μπορεί να κατηγοριοποιηθεί στις παρακάτω κατηγορίες: Φυσιολογική χρήση: 0-30 , Ήπια εθιστική συμπεριφορά: 31-49, Μέτρια εθιστική συμπεριφορά: 50-79, Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά: 80-100.

Είναι ιδιαίτερα σημαντικό ο κλινικός να εξετάσει πιο διεξοδικά τις απαντήσεις με τα υψηλά σκορ (4-5) προκειμένου να διερευνηθούν συγκεκριμένες προβληματικές περιοχές σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου. Για παράδειγμα αν ο έφηβος απαντήσει με 4 ή 5 στην ερώτηση 12 του IAT, που σχετίζεται με το αίσθημα της μοναξιάς και την έλλειψη ικανοποίησης από τη ζωή χωρίς τη χρήση του διαδικτύου, μπορεί να ερωτηθεί από τον επαγγελματία ψυχικής υγείας αν έχει συνειδητοποιήσει αυτή την εξάρτηση και τον αντίστοιχο φόβο που μπορεί να προκαλέσει η επικείμενη διακοπή της χρήσης του διαδικτύου. Συνολικά, η IAT παρέχει ένα πλαίσιο για την εκτίμηση των ειδικών καταστάσεων ή προβλημάτων που έχουν προκληθεί από την υπερβολική χρήση του υπολογιστή (www.netaddiction.com).

6.3.2. Parent-Child Internet Addiction Test

Το ερωτηματολόγιο προς τους γονείς των συμμετεχόντων στην έρευνα εξετάζει κατά ποσό η εκτίμηση των γονέων για το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου συγκλίνει με αυτή που έδωσε το παιδί. Το ερωτηματολόγιο προς τους γονείς περιλαμβάνει τις εξής ενότητες:

1) Ενότητα ερωτήσεων οι οποίες εξετάζουν το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, τις ώρες απασχόλησής τους στην εργασία καθώς και το επίπεδο συμμετοχής τους σε κοινωνικές δράσεις π.χ. μέσω εθελοντισμού, συμμετοχής σε συλλόγους κ.α.

2)Ενότητα ερωτήσεων σχετική με το επίπεδο χρήσης που εκτιμούν οι γονείς ότι έχει το παιδί τους. Το ερωτηματολόγιο που θα χρησιμοποιηθεί εδώ είναι το Parent-Child Internet Addiction Test της Young. Στην ουσία περιλαμβάνει τις ίδιες είκοσι προτάσεις του IAT που απάντησαν και οι έφηβοι τροποποιημένες ώστε να απευθύνονται στους γονείς. Η βαθμολόγηση είναι ανάλογη του IAT. Για την μετάφραση του ερωτηματολογίου στα ελληνικά και την χρήση του για την παρούσα εργασία ζητήθηκε και χορηγήθηκε άδεια από την ερευνήτρια Kimberly Young. Η εγκυρότητα και η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου σταθμίστηκε σε 20 άτομα χρησιμοποιώντας τον δείκτη αξιοπιστίας Cronbach α και βρέθηκε ότι είναι 0,887.

6.4.Στατιστική Ανάλυση

Επειδή το μέγεθος του δείγματος ήταν αρκετά μεγάλο, λόγω του Κεντρικού Οριακού Θεωρήματος, υποθέσαμε ότι τα δεδομένα μας ακολουθούν την κανονική κατανομή, και συνεπώς για την ανάλυση των δεδομένων χρησιμοποιήθηκαν παραμετρικοί στατιστικοί έλεγχοι. Συγκεκριμένα:

- Για την περιγραφική ανάλυση των στοιχείων, χρησιμοποιήθηκαν πίνακες συχνοτήτων και διαγράμματα (ραβδόγραμμα και κυκλικό διάγραμμα με εκατοστιαία ανάλυση).
- Η διερεύνηση της σχέσης των δημογραφικών παραγόντων τόσο των εφήβων όσο και των γονέων και των αποτελεσμάτων αντίστοιχα έγινε μέσω του ελέγχου ανεξαρτησίας χ^2 καθώς και του μη παραμετρικού ελέγχου Kruskal-Wallis.
- Για την απεικόνιση τους χρησιμοποιήθηκαν πίνακες διπλής εισόδου καθώς και ραβδογράμματα με ομαδοποιημένα χαρακτηριστικά.
- Τέλος, οι στατιστικές αναλύσεις έγιναν στα προγράμματα Microsoft Office Excel 2007 και SPSS 21.0.0.0. Οι έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 5%.

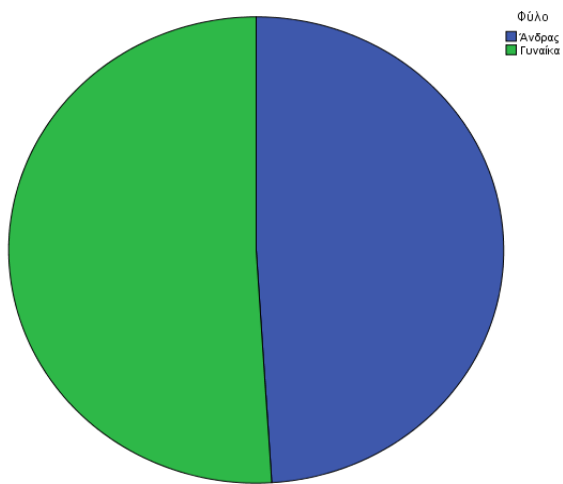
Κεφάλαιο 7: Αποτελέσματα

Τον πληθυσμό της μελέτης αποτέλεσαν 100 έφηβοι μαθητές γυμνασίου και λυκείου(13 έως 18 χρονών), που διαμένουν στην Πάτρα και ο ένας εκ των δύο γονέων τους. Στη μελέτη συμμετείχαν 51 κορίτσια και 49 αγόρια με Μέσο Όρο ηλικίας=14,65. Οι μητέρες που συμμετείχαν στη μελέτη ήταν 62 με Μέσο Όρο ηλικίας 43,5 , οι άρρενες γονείς ήταν 21 με Μέσο Όρο ηλικίας 40,8 ενώ οι υπόλοιποι δεν είχαν σημειώσει το φύλο. Στην περίπτωση που απάντησε ο άρρεν γονιός στο ερωτηματολόγιο η μέση ηλικία του πατέρα ήταν 48,43 ετών ενώ η αντίστοιχη ηλικία της μητέρας ήταν 36,71 ετών. Στην περίπτωση που απάντησε η μητέρα στο ερωτηματολόγιο η μέση ηλικία του πατέρα ήταν 38,10 ετών ενώ η αντίστοιχη ηλικία της μητέρας ήταν 44,73 ετών.

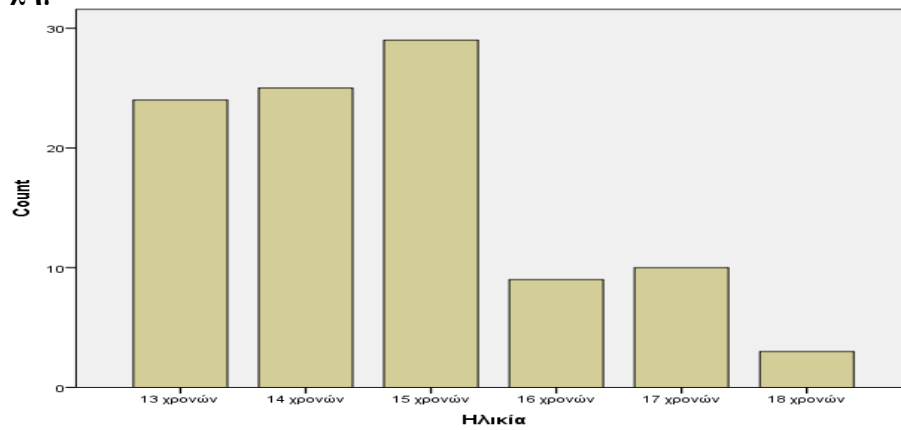
7.1. Περιγραφική ανάλυση δεδομένων των εφήβων

Κατηγορίες κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών ΕΦΗΒΩΝ						
		ΕΥΡΟΣ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	ΠΛΗΘΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΦΥΛΟ		1	1,51	0,502		
	ΑΝΔΡΑΣ				49	49%
	ΓΥΝΑΙΚΑ				51	51%
ΗΛΙΚΙΑ		5	2,65	1,366		
	13 ΧΡΟΝΩΝ				24	24%
	14 ΧΡΟΝΩΝ				25	25%
	15 ΧΡΟΝΩΝ				29	29%
	16 ΧΡΟΝΩΝ				9	9%
	17 ΧΡΟΝΩΝ				10	10%
	18 ΧΡΟΝΩΝ				3	3%
ΩΡΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΣ		62	14,97	13,236		
	<10 ΩΡΕΣ				40	40%
	<20 ΩΡΕΣ				37	37%
	<30 ΩΡΕΣ				14	14%
	<40 ΩΡΕΣ				3	3%
	<50 ΩΡΕΣ				1	1%
	<60 ΩΡΕΣ				2	2%
	<70 ΩΡΕΣ				3	3%
ΩΡΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΣ ΓΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑ		18	2,94	3,197		
	<10 ΩΡΕΣ				94	94%
	<20 ΩΡΕΣ				6	6%
ΩΡΕΣ ΧΡΗΣΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΩΣ ΓΙΑ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΗ		56	12,06	12,145		
	<10 ΩΡΕΣ				57	57%
	<20 ΩΡΕΣ				30	30%
	<30 ΩΡΕΣ				6	6%
	<40 ΩΡΕΣ				1	1%
	<50 ΩΡΕΣ				4	4%
	<60 ΩΡΕΣ				2	2%
ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΓΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	ΝΑΙ	1	1,46	0,501	54	54%
	ΟΧΙ				46	46%
ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΓΙΑ ΜΕΣΑ ΚΟΙΝ. ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ	ΝΑΙ	1	1,21	0,409	79	79%
	ΟΧΙ				21	21%
ΧΡΗΣΗ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟΥ ΓΙΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ	ΝΑΙ	1	1,48	0,502	52	52%
	ΟΧΙ				48	48%
ΜΗΝΕΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ		119	36,83	20,771		
	<12 ΜΗΝΕΣ				13	13%
	<24 ΜΗΝΕΣ				27	27%
	<36 ΜΗΝΕΣ				21	21%
	<48 ΜΗΝΕΣ				14	14%
	<60 ΜΗΝΕΣ				17	17%
	<72 ΜΗΝΕΣ				4	4%
	<84 ΜΗΝΕΣ				2	2%
	<120 ΜΗΝΕΣ				2	2%
ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΣΠΙΤΙ	ΝΑΙ	1	1,06	0,239	94	94%
	ΟΧΙ				6	6%

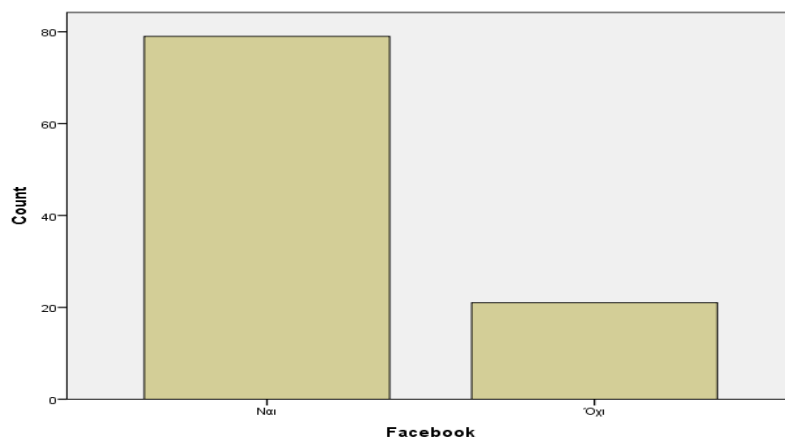
Σχήμα 7.1.1 : Φύλο

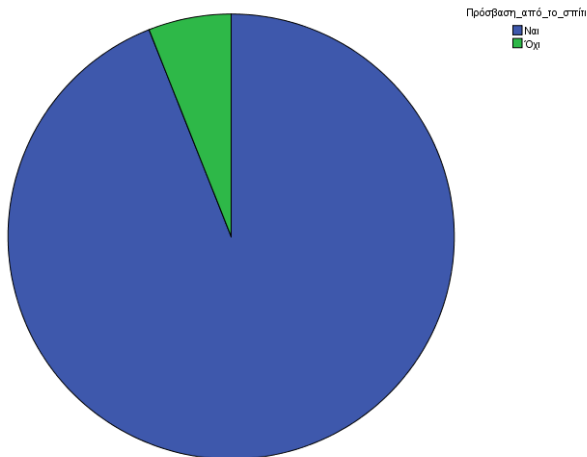
Σχήμα 7.1.2 : Ηλικία

Σχήμα 7.1.3 : Κοινωνικά δίκτυα

Σχήμα 7.1.4: Πρόσβαση από το σπίτι

7.2.Ανάλυση απαντήσεων ερωτηματολογίου IAT

Υιοθετώντας το ερωτηματολόγιο της Young, Internet Addiction Test, απαντήθηκαν τα είκοσι ερωτήματα της σελίδας 2 του ερωτηματολογίου που παρατίθεται στο παράρτημα.

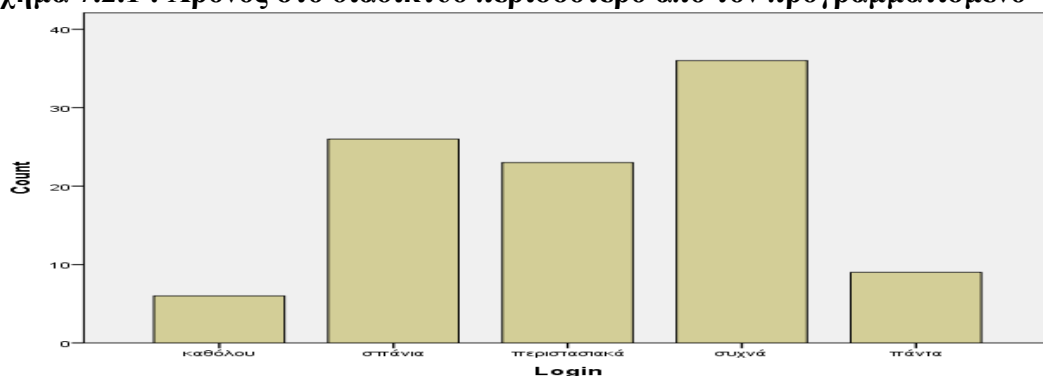
Ερώτημα 1

Το πρώτο ερώτημα αφορά στην αξιολόγηση των ερωτώμενων σχετικά με τον χρόνο που προτίθενται να περάσουν σε σύνδεση και τελικά ξεπερνούν αυτό τον χρόνο. Οι έφηβοι αντιλαμβάνονται ότι συχνά ξεπερνούν το χρόνο σε κάτι παραπάνω από μια στις 3 περιπτώσεις. Σχεδόν μια στις 4 περιπτώσεις απαντούν στο ερώτημα αυτό σπάνια ενώ αντίστοιχο ποσοστό απαντά περιστασιακά. Ένας στους 10 εφήβους αντιμετωπίζει το φαινόμενο αυτό συνεχώς.

Πίνακας 7.2.1 : Χρόνος στο διαδίκτυο περισσότερο από το προγραμματισμένο

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	6	6,0
σπάνια	26	26,0
περιστασιακά	23	23,0
συχνά	36	36,0
πάντα	9	9,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.1 : Χρόνος στο διαδίκτυο περισσότερο από τον προγραμματισμένο

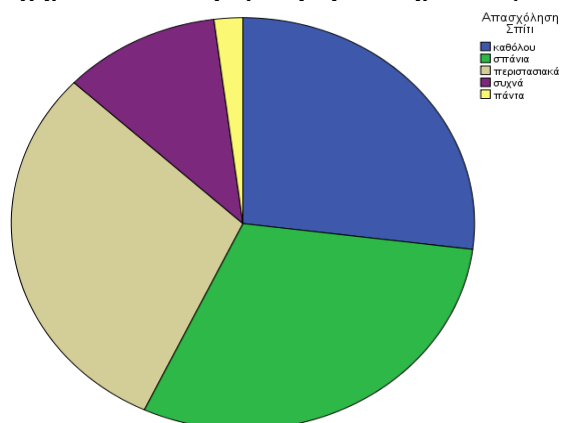
Ερώτημα 2

Στον πίνακα 7.2.2., εμφανίζεται η συχνότητα που παραμελούν οι έφηβοι τα μαθήματά τους για να περάσουν περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο. 3 στους 10 εφήβους εμφανίζουν αυτή τη συμπεριφορά σπάνια ενώ αντίστοιχο ποσοστό αφορά και τους εφήβους που εμφανίζουν αυτή τη συμπεριφορά περιστασιακά. Αξίζει να σημειωθεί ότι 2 έφηβοι παραμελούν τα μαθήματά τους στο σπίτι για να περάσουν περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο, πάντα.

Πίνακας 7.2.2: Παραμέληση Μαθημάτων για το διαδίκτυο

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	27	27,0
σπάνια	30	30,0
περιστασιακά	30	30,0
συχνά	11	11,0
πάντα	2	2,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.2: Παραμέληση Μαθημάτων για το διαδίκτυο

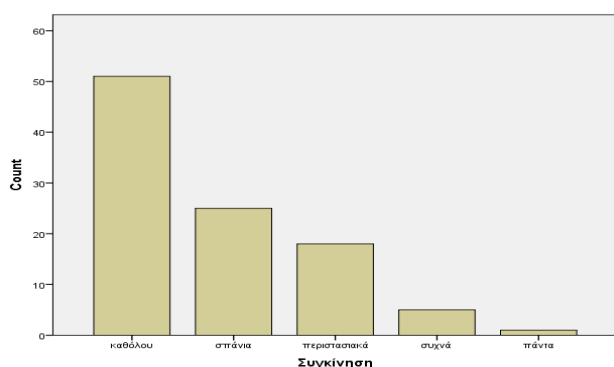

Ερώτημα 3

Η επόμενη ερώτηση αναφέρεται στη συχνότητα που προτιμά ο έφηβος να ασχολείται με το διαδίκτυο έναντι της πραγματικής επαφής με δικό του πρόσωπο. Ένας στους 2 έφηβους εμφανίζεται να προτιμά την πραγματική επαφή και όχι τη χρήση διαδίκτυο, ενώ ένας στους 4 εφήβους φαίνεται να προτιμά το διαδίκτυο σπάνια έναντι της πραγματικής επαφής. Κάτι λιγότερο από ένας στους 5 εφήβους προτιμά περιστασιακά να ασχολείται με το διαδίκτυο έναντι της πραγματικής επαφής με δικό του πρόσωπο.

Πίνακας 7.2.3.: Προτίμηση του διαδικτύου έναντι των φίλων

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	51	51,0
σπάνια	25	25,0
περιστασιακά	18	18,0
συχνά	5	5,0
πάντα	1	1,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.3: Προτίμηση του διαδικτύου έναντι των φίλων

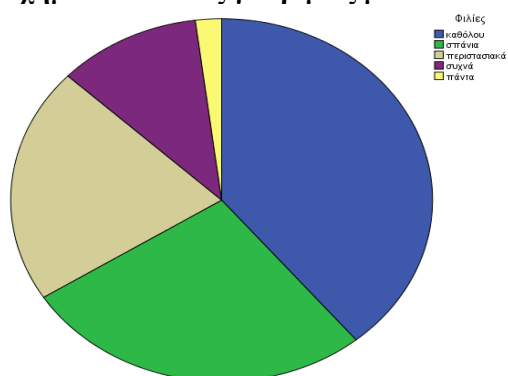
Ερώτημα 4

Όσον αφορά τη συχνότητα που ένας έφηβος δημιουργεί νέες φιλίες με άλλους χρήστες του διαδικτύου σχεδόν το 40% το αποφεύγει, ενώ το 27% των εφήβων που απάντησαν δημιουργούν φιλίες σπάνια. Μόλις το 21% περιστασιακά δημιουργεί φιλίες μέσω διαδικτύου ενώ 10% λιγότεροι είναι οι έφηβοι που συχνά επιλέγουν ως μέσο για δημιουργία φιλίας, το διαδίκτυο.

Πίνακας 7.2.4: Νέες γνωριμίες μέσω διαδικτύου

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	39	39,0
σπάνια	27	27,0
περιστασιακά	21	21,0
συχνά	11	11,0
πάντα	2	2,0
Σύνολο	100	100,0

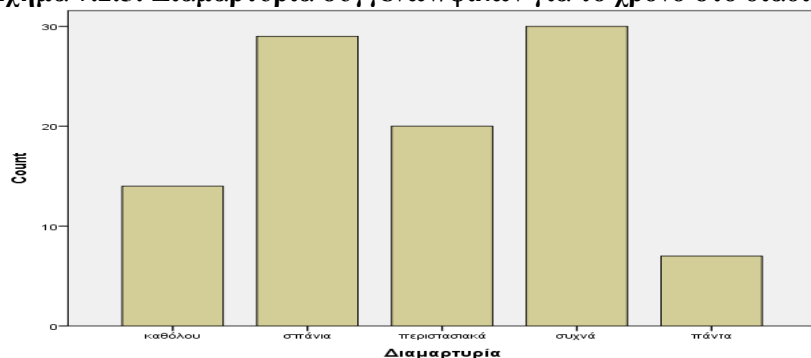
Σχήμα 7.2.4: Νέες γνωριμίες μέσω διαδικτύου**Ερώτημα 5**

Σχεδόν το 30% των ερωτηθέντων απαντά ότι συχνά οι άνθρωποι του περιβάλλοντός τους, τους διαμαρτύρονται για τις ώρες που σπαταλούν στο διαδίκτυο. Αντίστοιχο ποσοστό το αντιμετωπίζει το φαινόμενο αυτό σπάνια. Επίσης το ένα πέμπτο αντιμετωπίζει το φαινόμενο αυτό περιστασιακά ενώ τέλος καθόλου δεν αντιμετωπίζουν διαμαρτυρίες το 14%.

Πίνακας 7.2.5: Διαμαρτυρία συγγενών/φίλων για το χρόνο στο διαδίκτυο

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	14	14,0
σπάνια	29	29,0
περιστασιακά	20	20,0
συχνά	30	30,0
πάντα	7	7,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.5: Διαμαρτυρία συγγενών/φίλων για το χρόνο στο διαδίκτυο

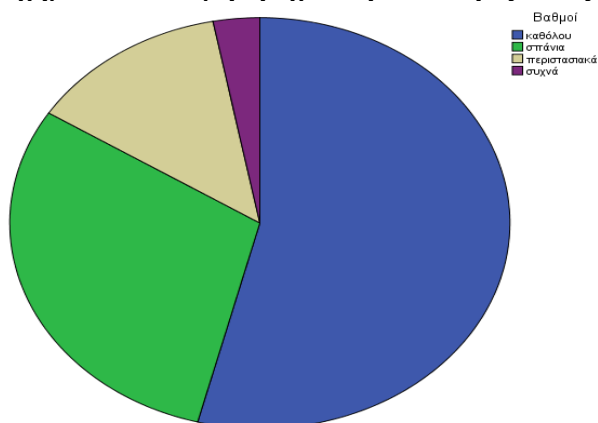
Ερώτημα 6

Στο ερώτημα αυτό καλούνται οι έφηβοι να κρίνουν αν και πόσο συχνά επηρεάζεται η σχολική τους επίδοση αρνητικά λόγω του χρόνου που αφιερώνουν σε σύνδεση στο διαδίκτυο. Περισσότερο από τους μισούς εφήβους απαντούν καθόλου ενώ 3 στους δέκα το αντιμετωπίζουν σπάνια. Το 13% θεωρεί περιστασιακά η χρήση του διαδικτύου επηρεάζει τη σχολική τους επίδοση, ενώ το 3% θεωρεί ότι αυτό συμβαίνει συχνά.

Πίνακας 7.2.6: Χαμηλή σχολική επίδοση εξαιτίας του διαδικτύου

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	54	54,0
σπάνια	30	30,0
περιστασιακά	13	13,0
συχνά	3	3,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.6: Χαμηλή σχολική επίδοση εξαιτίας του διαδικτύου

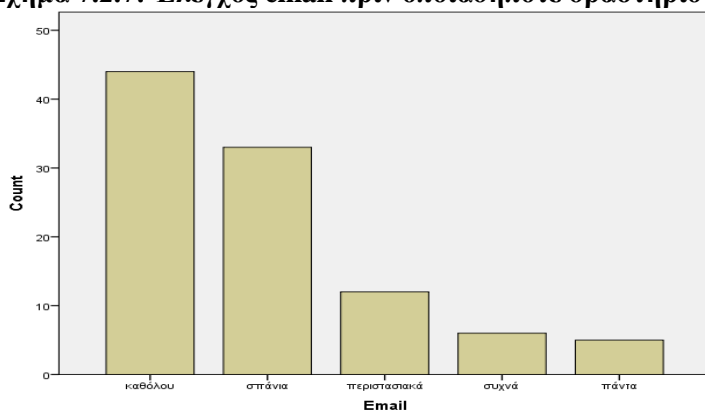
Ερώτημα 7

Η πλειοψηφία των εφήβων δεν ελέγχουν το email τους πριν από οτιδήποτε άλλο ή αν το κάνουν το κάνουν σπάνια (44% καθόλου ενώ το 33% σπάνια). 12% το ελέγχει περιστασιακά ενώ τέλος μόλις 6 έφηβοι το ελέγχουν συχνά.

Πίνακας 7.2.7: Έλεγχος email πριν οποιαδήποτε δραστηριότητα

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	44	44,0
σπάνια	33	33,0
περιστασιακά	12	12,0
συχνά	6	6,0
πάντα	5	5,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.7: Έλεγχος email πριν οποιαδήποτε δραστηριότητα

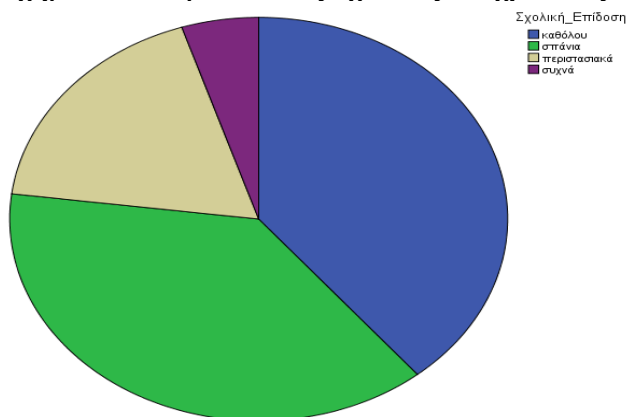
Ερώτημα 8

Σχεδόν 4 στους 10 εφήβους θεωρεί ότι καθόλου η ενασχόληση τους με τον διαδικτυο δεν επηρεάζει αρνητικά τη σχολική τους επίδοση. Αντίστοιχο ποσοστό αφορά και τους εφήβους που θεωρούν σπάνια τη περίπτωση που τους επηρεάζει αρνητικά στη σχολική τους επίδοση. Σχεδόν ένας στους 5 εφήβους περιστασιακά παραμελεί τα μαθήματα εξαιτίας του διαδικτύου.

Πίνακας 7.2.8: Αμέλεια στις σχολικές υποχρεώσεις εξαιτίας του διαδικτύου

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	39	39,0
σπάνια	38	38,0
περιστασιακά	18	18,0
συχνά	5	5,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.8: Αμέλεια στις σχολικές υποχρεώσεις εξαιτίας του διαδικτύου

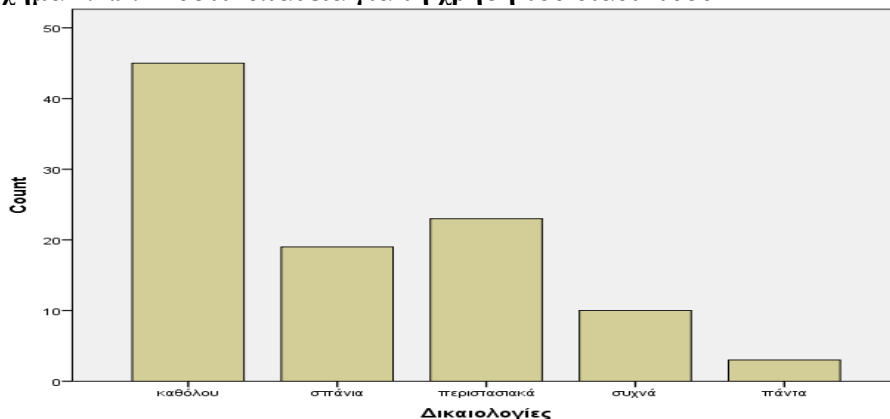
Ερώτημα 9

Οι έφηβοι χρήστες ηλεκτρονικών υπολογιστών σε ποσοστό 45% δεν λένε ψέματα ή δικαιολογίες για το τι κάνουν στο διαδίκτυο. Περιστασιακά εμφανίζονται να λένε ψέματα σχεδόν ένας στους 4 εφήβους ενώ ένας στους 5 αναγκάζεται να πει ψέματα σπάνια.

Πίνακας 7.2.9: Μυστικοπάθεια για τη χρήση του διαδικτύου

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	45	45,0
σπάνια	19	19,0
περιστασιακά	23	23,0
συχνά	10	10,0
πάντα	3	3,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.9: Μυστικοπάθεια για τη χρήση του διαδικτύου

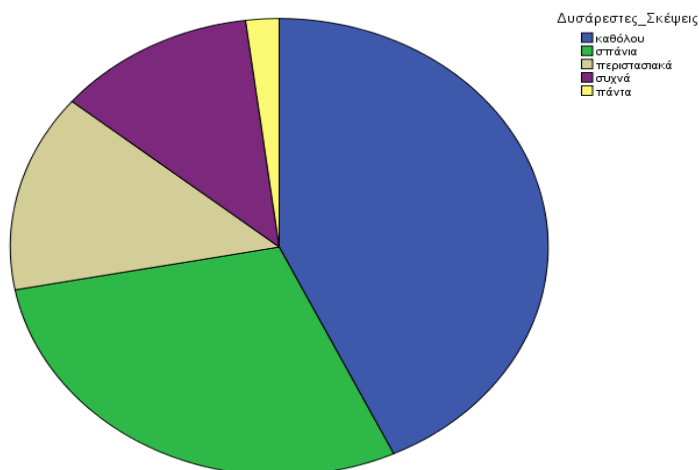
Ερώτημα 10

Περισσότεροι από τα 3/4 των εφήβων δεν απωθούν τις δυσάρεστες σκέψεις για τη ζωή τους, χρησιμοποιώντας καθησυχαστικές σκέψεις που σχετίζονται με τη χρήση του διαδικτύου. Αντίθετα 14 έφηβοι ωθούνται περιστασιακά, ενώ 12 συχνά.

Πίνακας 7.2.10: Το διαδίκτυο αντικαθιστά τις δυσάρεστες σκέψεις

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	43	43,0
σπάνια	29	29,0
περιστασιακά	14	14,0
συχνά	12	12,0
πάντα	2	2,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.10: Το διαδίκτυο αντικαθιστά τις δυσάρεστες σκέψεις

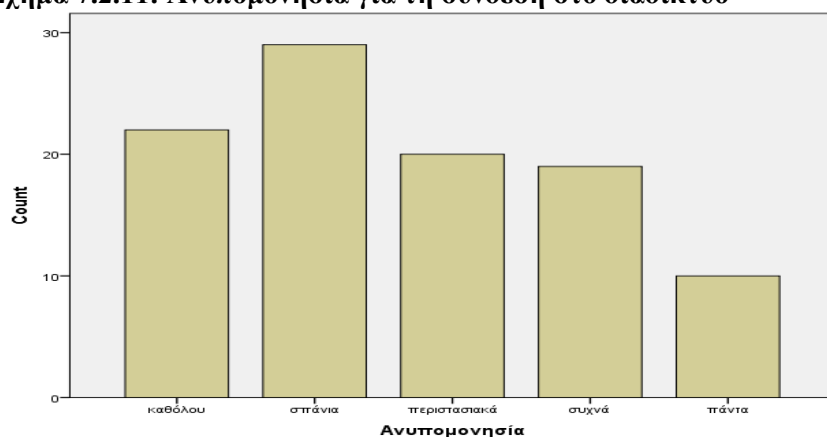
Ερώτημα 11

20% των ερωτηθέντων ανυπομονεί να ασχοληθεί με το διαδίκτυο περιστασιακά, ενώ 22% δεν ανυπομονεί καθόλου. 29% έχουν απαντήσει ότι συλλαμβάνουν τον εαυτό τους να ανυπομονούν να βρισκονται και πάλι στο διαδίκτυο σπάνια, ενώ 10% λιγότερο είναι το ποσοστό που ανυπομονεί συχνά. Τέλος 10% ανυπομονεί πάντα.

Πίνακας 7.2.11: Ανυπομονησία για τη σύνδεση στο διαδίκτυο

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	22	22,0
σπάνια	29	29,0
περιστασιακά	20	20,0
συχνά	19	19,0
πάντα	10	10,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.11: Ανυπομονησία για τη σύνδεση στο διαδίκτυο

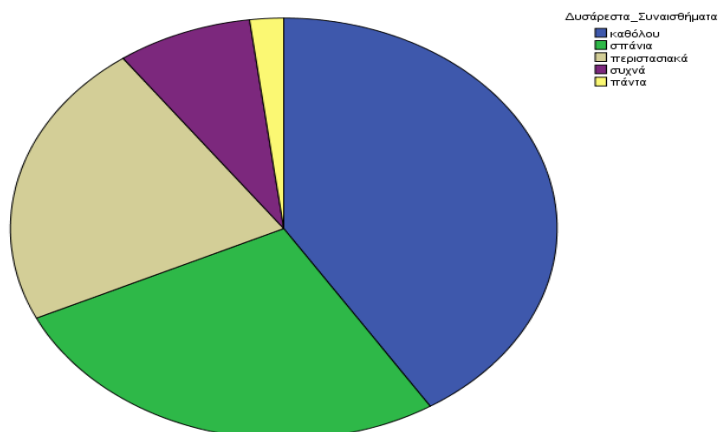
Ερώτημα 12

Παρατηρούμε ότι 40% των ερωτώμενων δεν νοιώθει καθόλου φόβο για το πως θα ήταν η ζωή του χωρίς το διαδίκτυο. 27% νιώθει σπάνια φόβο, ενώ 22% περιστασιακά. Μόλις 2% εμφανίζει αυτή τη φοβία συνεχώς

Πίνακας 7.2.12: Η ζωή χωρίς διαδίκτυο δε θα είναι χαρούμενη

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	41	41,0
σπάνια	27	27,0
περιστασιακά	22	22,0
συχνά	8	8,0
πάντα	2	2,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.12: Η ζωή χωρίς διαδίκτυο δε θα είναι χαρούμενη

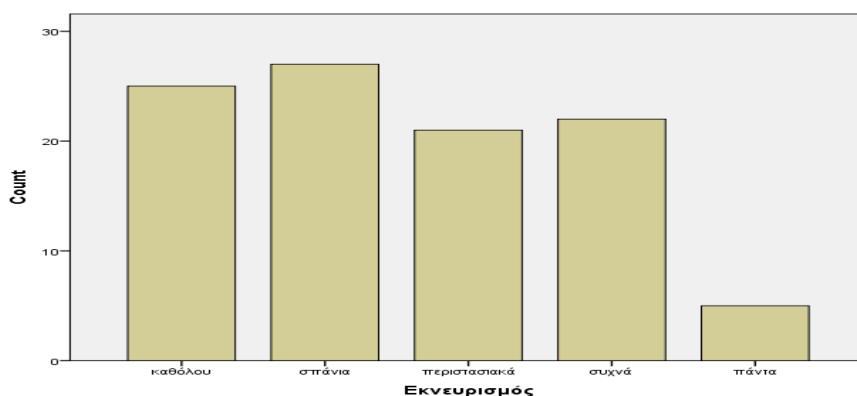
Ερώτημα 13

Το μεγαλύτερο ποσοστό δεν εκνευρίζεται αν τους ενοχλήσει κάποιος όταν είναι συνδεδεμένοι με το διαδίκτυο ή εκνευρίζεται σπάνια με ποσοστά 25% στην απάντηση καθόλου και 27% στην απάντηση σπάνια αντιστοίχως. Με ποσοστό 21% εκνευρίζεται περιστασιακά, ενώ αντίστοιχο ποσοστό εκνευρίζεται πιο συχνά.

Πίνακας 7.2.13: Εκνευρισμός κατά τη διάρκεια της σύνδεσης στο διαδίκτυο επειδή σε ενοχλούν

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	25	25,0
σπάνια	27	27,0
περιστασιακά	21	21,0
συχνά	22	22,0
πάντα	5	5,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.13: Εκνευρισμός κατά τη διάρκεια της σύνδεσης στο διαδίκτυο επειδή σε ενοχλούν

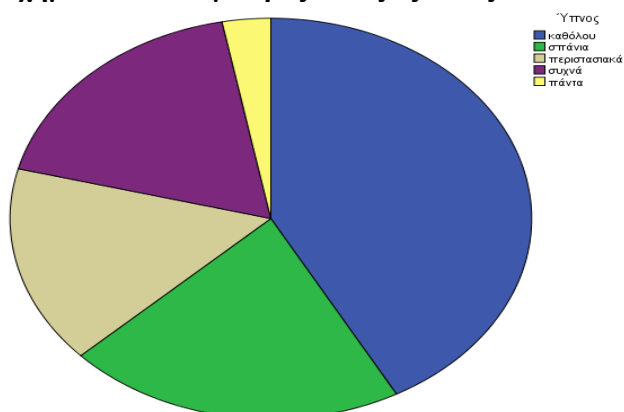
Ερώτημα 14

Εξαιτίας της μεταμεσονύχτιας σύνδεσης με το διαδίκτυο 3% των ερωτώμενων χάνει συνεχώς τον ύπνο του, ενώ στο 18% το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται συχνά. 42% προτιμά να κοιμάται από το να χρησιμοποιεί διαδίκτυο, ενώ το μισό του ποσοστού αυτού σπάνια χάνει τον ύπνο του προκειμένου να βρίσκεται σε σύνδεση με το διαδίκτυο.

Πίνακας 7.2.14: Λιγότερος ύπνος εξαιτίας του διαδικτύου

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	42	42,0
σπάνια	21	21,0
περιστασιακά	16	16,0
συχνά	18	18,0
πάντα	3	3,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.14: Λιγότερος ύπνος εξαιτίας του διαδικτύου

Ερώτημα 15

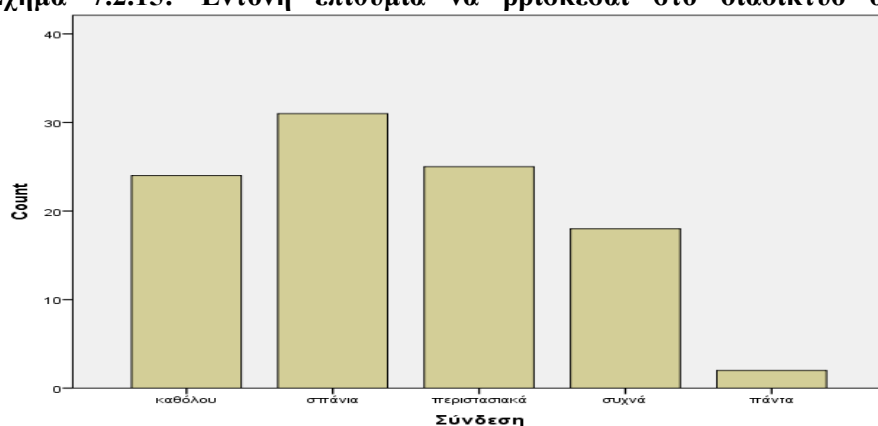
Σύμφωνα με τα αποτελέσματα το 1/3 σπάνια νιώθει ή φαντασιώνεται ότι είναι σε σύνδεση με το διαδίκτυο. Καθόλου απάντησε το 24%, ενώ περιστασιακά το 25%. Μικρό ποσοστό (18%) απάντησαν συχνά.

Πίνακας 7.2.15: Έντονη επιθυμία να βρίσκεσαι στο διαδίκτυο όταν κάνεις κάτι άλλο

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	24	24,0
σπάνια	31	31,0
περιστασιακά	25	25,0
συχνά	18	18,0
πάντα	2	2,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.15: Έντονη επιθυμία να βρίσκεσαι στο διαδίκτυο όταν κάνεις κάτι άλλο

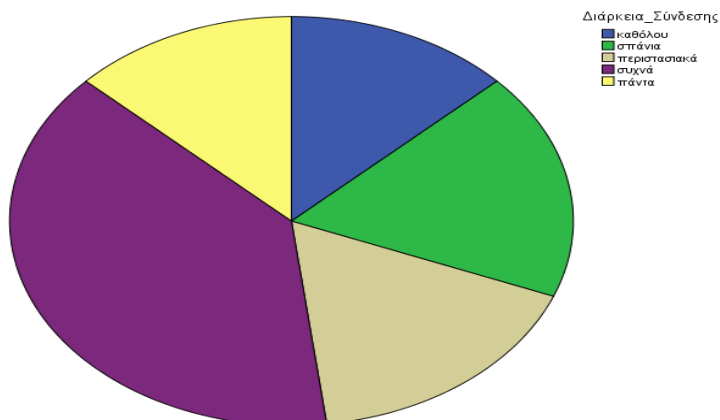
Ερώτημα 16

Από το παρακάτω σχήμα παρατηρούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό με 39% απάντησε ότι συχνά καταλαβαίνει ότι η σύνδεση του διαρκεί περισσότερο απ' ότι θα έπρεπε. 18% σπάνια κάθεται πολύ περισσότερη ώρα συνδεδεμένος, ενώ το 13% δεν ξεπερνά την ώρα που είχε σχεδιάσει.

Πίνακας 7.2.16: Αδυναμία διαχείρισης του χρόνου σύνδεσης στο διαδίκτυο

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	13	13,0
σπάνια	18	18,0
περιστασιακά	17	17,0
συχνά	39	39,0
πάντα	13	13,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.16: Αδυναμία διαχείρισης του χρόνου σύνδεσης στο διαδίκτυο

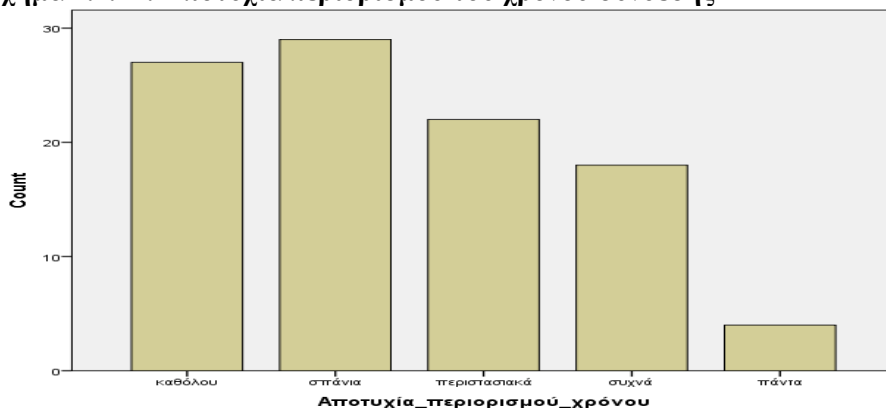
Ερώτημα 17

Με ποσοστό 29% οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι αποτυγχάνουν να περιορίσουν το χρόνο σύνδεσης σπάνια. 22% περιστασιακά αποτυγχάνει στον περιορισμό του χρόνου σύνδεσης. 4 έφηβοι αποτυγχάνουν συνεχώς να περιορίζουν το χρόνο ενώ αντίθετα 27% το καταφέρνει πάντα

Πίνακας 7.2.17: Αποτυχία περιορισμού του χρόνου σύνδεσης

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	27	27,0
σπάνια	29	29,0
περιστασιακά	22	22,0
συχνά	18	18,0
πάντα	4	4,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.17: Αποτυχία περιορισμού του χρόνου σύνδεσης

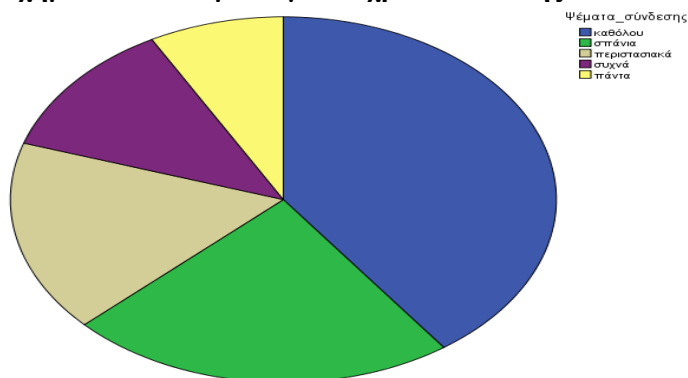
Ερώτημα 18

40% των εφήβων που ερωτήθηκαν απάντησαν ότι δεν κρύβουν το χρόνο που σπαταλούν στο διαδίκτυο αντίθετα το 23% το κάνει σπάνια. Περιστασιακό φαινόμενο είναι για το 17% των εφήβων που ερωτήθηκαν και 8 απάντησαν συνεχώς.

Πίνακας 7.2.18: Ψέματα για το χρόνο σύνδεσης

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	40	40,0
σπάνια	23	23,0
περιστασιακά	17	17,0
συχνά	12	12,0
πάντα	8	8,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.18: Ψέματα για το χρόνο σύνδεσης

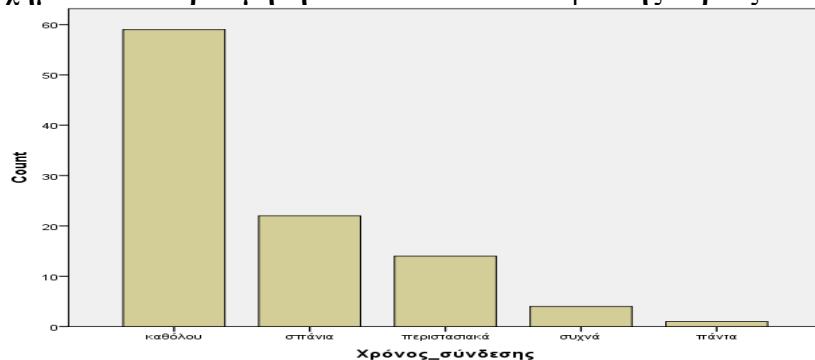
Ερώτημα 19

59% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι δεν προτιμούν να βρίσκονται σε σύνδεση με το διαδίκτυο από το βρίσκονται με τους πραγματικούς τους φίλους . 22% απάντησε σπάνια, ενώ μόλις 5% συχνά ή πάντα προτιμά το διαδίκτυο από την παρέα των φίλων του

Πίνακας 7.2.19: Προτίμηση στο διαδίκτυο αντί φιλικής παρέας

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	59	59,0
σπάνια	22	22,0
περιστασιακά	14	14,0
συχνά	4	4,0
πάντα	1	1,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.19: Προτίμηση στο διαδίκτυο αντί φιλικής παρέας

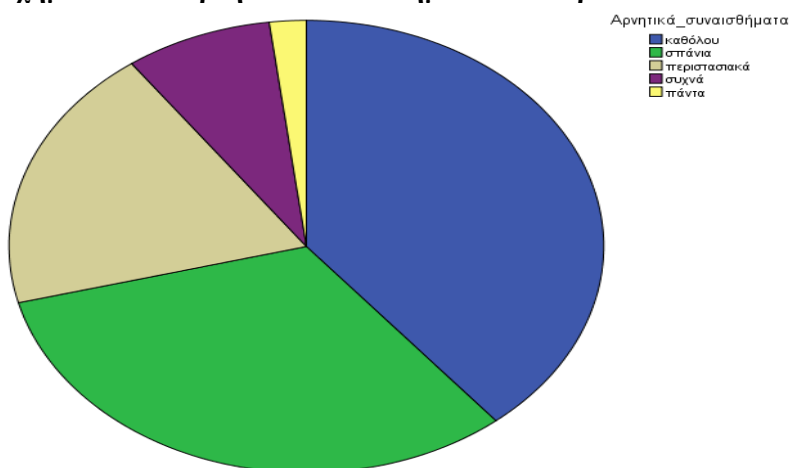
Ερώτημα 20

Οι έφηβοι απάντησαν με ποσοστό 39% ότι δεν νιώθουν κακόκεφοι ή νευρικοί όταν είναι εκτός σύνδεσης, 32% σπάνια έχουν τέτοια συναισθήματα και μόνο 10% απάντησαν ότι όταν είναι σε σύνδεση εξαφανίζονται όλα τα αρνητικά συναισθήματα τους.

Πίνακας 7.2.20: Αρνητικά συναισθήματα που περνούν όταν είσαι σε σύνδεση

	Ποσοστό	Συχνότητα
καθόλου	39	39,0
σπάνια	32	32,0
περιστασιακά	19	19,0
συχνά	8	8,0
πάντα	2	2,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.2.20: Αρνητικά συναισθήματα που περνούν όταν είσαι σε σύνδεση

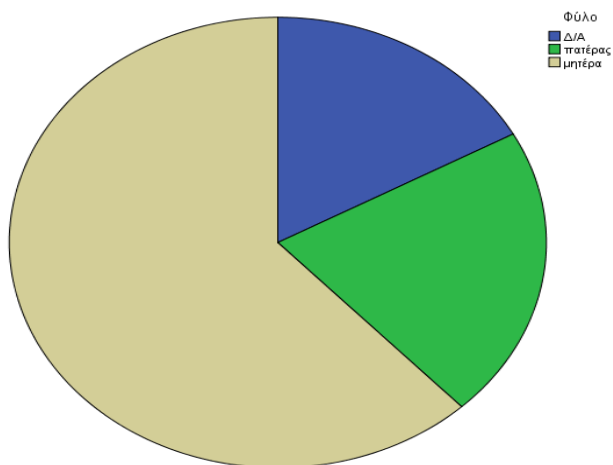
7.3 Περιγραφική ανάλυση δεδομένων των γονέων

Παρακάτω θα γίνει η ανάλυση που αφορά τους γονείς

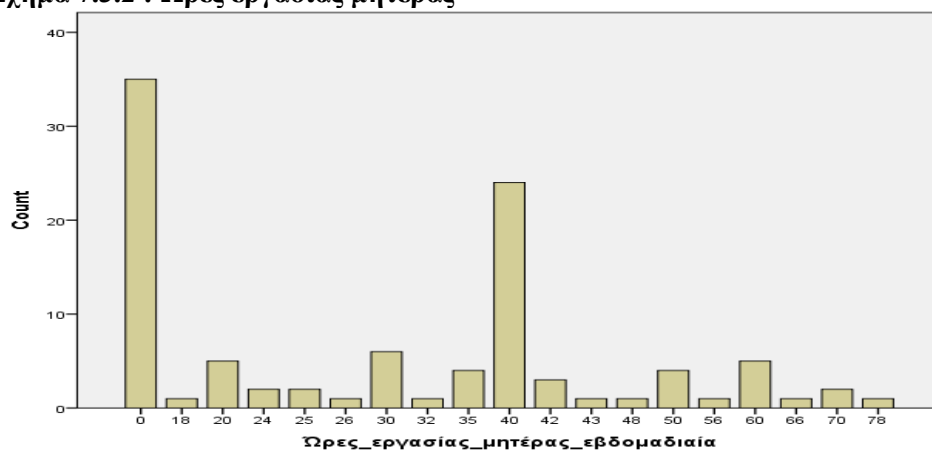
Κατηγορίες κοινωνικο-δημογραφικών χαρακτηριστικών ΓΟΝΕΩΝ						
		ΕΥΡΟΣ	ΜΕΣΗ ΤΙΜΗ	ΤΥΠΙΚΗ ΑΠΟΚΛΙΣΗ	ΠΛΗΘΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΦΥΛΟ		2	1,45	0,770		
	Δ/Α				17	17%
	ΑΝΔΡΑΣ				21	21%
	ΓΥΝΑΙΚΑ				62	62%
ΗΛΙΚΙΑ ΠΑΤΕΡΑ		63	40,80	19,865		
	Δ/Α				18	18%
	<40 ΧΡΟΝΩΝ				3	3%
	<50 ΧΡΟΝΩΝ				40	40%
	<60 ΧΡΟΝΩΝ				35	35%
	<70 ΧΡΟΝΩΝ				4	4%
ΗΛΙΚΙΑ ΜΗΤΕΡΑΣ		56	43,50	10,510		
	Δ/Α				5	5%
	<40 ΧΡΟΝΩΝ				4	4%
	<50 ΧΡΟΝΩΝ				76	76%
	<60 ΧΡΟΝΩΝ				15	15%
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΑΤΕΡΑ		5	3,01	1,661		
	Δ/Α				12	12%
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ				10	10%
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ				9	9%
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ				28	28%
	ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ				16	16%
	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ				25	25%
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΜΗΤΕΡΑΣ		5	3,47	1,417		
	Δ/Α				4	4%
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ				8	8%
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ				6	6%
	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ				34	34%
	ΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ				15	15%
	ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ				33	33%
ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΑΤΕΡΑ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ		90	37,7	21,861		
	<10 ΩΡΕΣ				18	18%
	<20 ΩΡΕΣ				2	2%
	<30 ΩΡΕΣ				4	4%
	<40 ΩΡΕΣ				7	7%
	<50 ΩΡΕΣ				42	42%
	<60 ΩΡΕΣ				13	13%
	<70 ΩΡΕΣ				8	8%
	<80 ΩΡΕΣ				2	2%
	<90 ΩΡΕΣ				4	4%
ΩΡΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ		78	26,11	21,967		
	<10 ΩΡΕΣ				35	35%
	<20 ΩΡΕΣ				1	1%

	<30 ΩΡΕΣ				10	10%
	<40 ΩΡΕΣ				11	11%
	<50 ΩΡΕΣ				29	29%
	<60 ΩΡΕΣ				5	5%
	<70 ΩΡΕΣ				6	6%
	<80 ΩΡΕΣ				3	3%
ΠΑΤΕΡΑΣ	ΣΕ	2	1,44	0,729		
ΣΥΛΛΟΓΟ						
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ						
ΔΡΑΣΗΣ						
	Δ/Α				14	14%
	ΝΑΙ				28	28%
	ΟΧΙ				58	58%
ΜΗΤΕΡΑ	ΣΕ	2	1,47	0,594		
ΣΥΛΛΟΓΟ						
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ						
ΔΡΑΣΗΣ						
	Δ/Α				5	5%
	ΝΑΙ				43	43%
	ΟΧΙ				52	52%

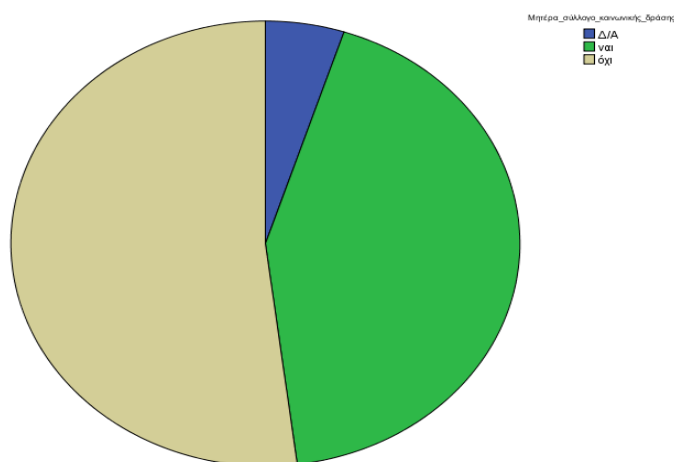
Σχήμα 7.3.1 : Φύλο

Σχήμα 7.3.2 : Ώρες εργασίας μητέρας

Σχήμα 7.3.3 : Μητέρα στο σύλλογο κοινωνικής δράσης

7.4 Ανάλυση Απαντήσεων των γονέων (Parent-Child IAT)

Στη συνέχεια οι γονείς καλούνται να απαντήσουν σε αντίστοιχα ερωτήματα με αυτά που τέθηκαν στους εφήβους σχετικά με τις συμπεριφορές εθισμού ως προς το διαδίκτυο με σκοπό την κατανόηση του πώς αντιλαμβάνονται την πραγματικότητα υπό το πρίσμα των γονιών. Το ερωτηματολόγιο που χρησιμοποιήθηκε είναι το Parent-Child Internet Addiction Test.

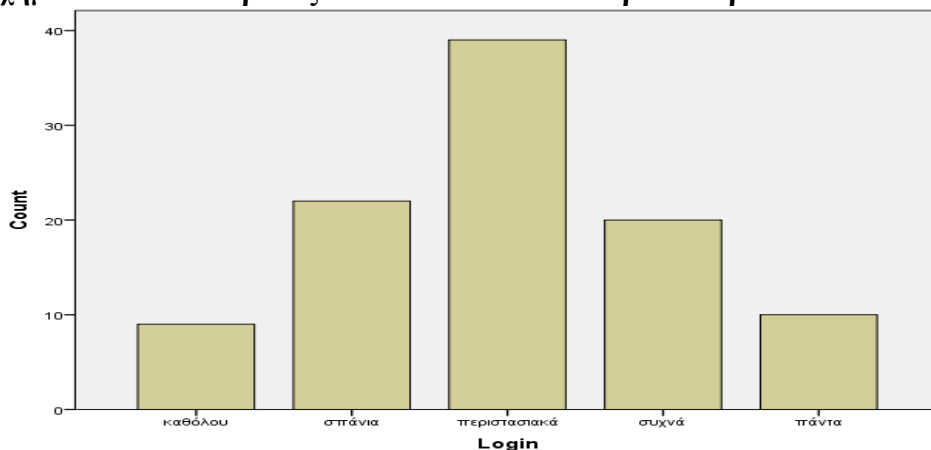
Ερώτημα 1

Στην ερώτηση πόσο συχνά ο έφηβος δεν είναι υπάκουος στα χρονικά περιθώρια που του θέτουν οι γονείς για τη χρήση του διαδικτύου, σχεδόν 4 στους 10 γονείς απαντούν περιστασιακά. Κάτι παραπάνω από 20% των γονιών απαντούν σπάνια ενώ 20% συχνά. Ένας στους 10 γονείς έχουν παράπονο ότι τα παιδιά τους συνεχώς ξεπερνούν τους χρόνους που τους θέτουν, αντίθετα 9% των ερωτηθέντων απαντούν ότι τα παιδιά τους είναι υπάκουα όσον αφορά το χρόνο χρήσης του διαδικτύου.

Πίνακας 7.4.1 : Χρόνος στο διαδίκτυο περισσότερο από το προγραμματισμένο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	9	9,0	9,0
σπάνια	22	22,0	31,0
περιστασιακά	39	39,0	70,0
συχνά	20	20,0	90,0
πάντα	10	10,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.1 : Χρόνος στο διαδίκτυο περισσότερο από το προγραμματισμένο

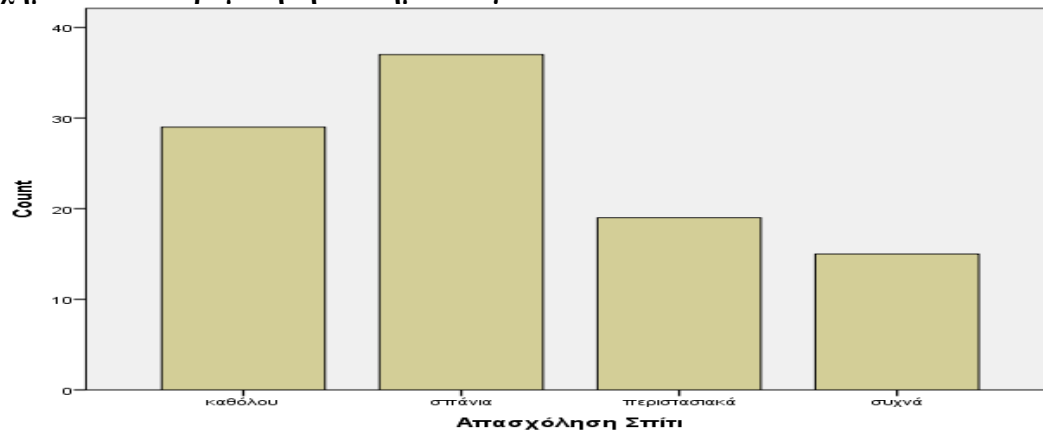
Ερώτημα 2

2 στους 3 γονείς αντιλαμβάνονται ότι το παιδί τους σχεδόν καθόλου ή σπάνια παραμελεί τα μαθήματά του για να περάσει παραπάνω χρόνο στο διαδίκτυο. Ένας στους 5 γονείς διαπιστώνουν το φαινόμενο περιστασιακά, ενώ 15% απαντά συχνά.

Πίνακας 7.4.2 : Παραμέληση Μαθημάτων για το διαδίκτυο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	29	29,0	29,0
σπάνια	37	37,0	66,0
περιστασιακά	19	19,0	85,0
συχνά	15	15,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.2 : Παραμέληση Μαθημάτων για το διαδίκτυο

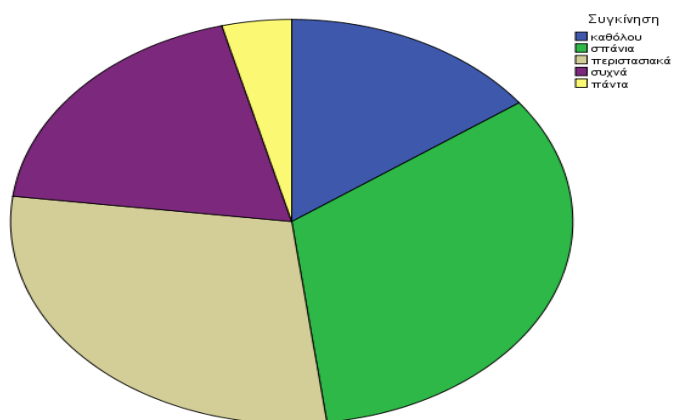
Ερώτημα 3

Στην ερώτηση που αφορά αν το παιδί προτιμά να περνάει χρόνο στο διαδίκτυο παρά με την οικογένεια, ένας στους 3 γονείς απαντά σπάνια, ενώ σχεδόν 3 στους 10 απαντά περιστασιακά. Σχεδόν το 20% απαντά συχνά ενώ 5% λιγότερο απαντούν καθόλου. Τέλος 4% απαντά ότι το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται πάντα.

Πίνακας 7.4.3 : Προτίμηση του διαδικτύου έναντι των φίλων

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	15	15,0	15,0
σπάνια	33	33,0	48,0
περιστασιακά	29	29,0	77,0
συχνά	19	19,0	96,0
πάντα	4	4,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.3 : Προτίμηση του διαδικτύου έναντι των φίλων

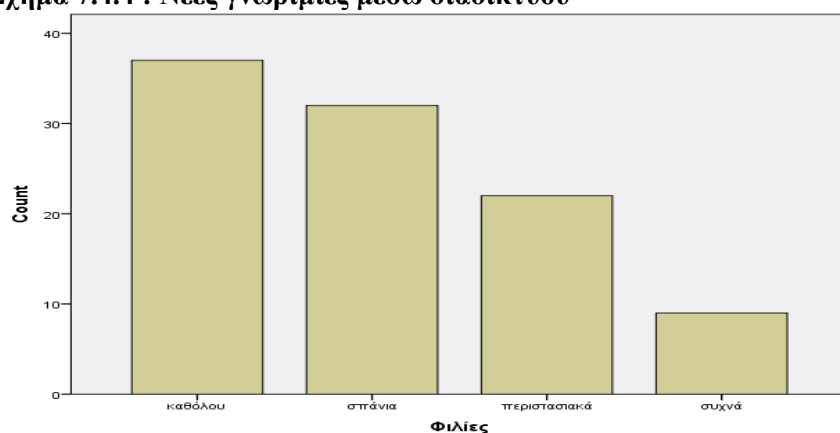
Ερώτημα 4

Στην ερώτηση που αφορά τη δημιουργία νέων σχέσεων με άλλους χρήστες του διαδικτύου, σχεδόν 7 στους 10 γονείς απαντούν ότι αυτό δεν συμβαίνει καθόλου ή ότι συμβαίνει σπάνια. 22% απαντούν περιστασιακά, ενώ 9% απαντούν ότι αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό συχνά.

Πίνακας 7.4.4 : Νέες γνωριμίες μέσω διαδικτύου

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	37	37,0	37,0
σπάνια	32	32,0	69,0
περιστασιακά	22	22,0	91,0
συχνά	9	9,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.4 : Νέες γνωριμίες μέσω διαδικτύου

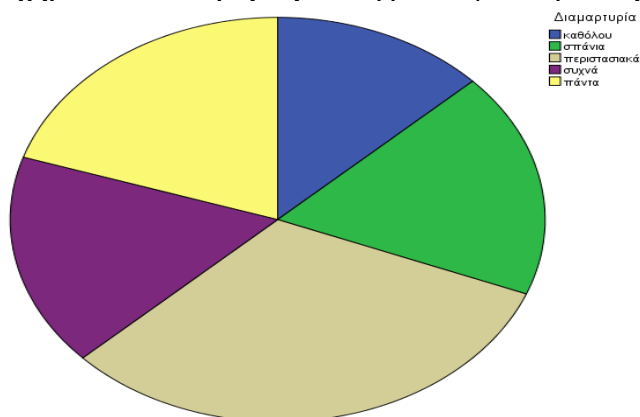
Ερώτημα 5

Παρατηρώντας τον πίνακα 43, η πλειοψηφία των γονιών παραπονιούνται για το χρόνο που τα παιδιά τους σπαταλούν στο διαδίκτυο. Ένας στους 5 γονείς το κάνει σπάνια, ενώ 17% συχνά. Σχεδόν ένας στους 3 ασκούν κριτική περιστασιακά. Τέλος 13% δεν έχει παράπονο.

Πίνακας 7.4.5 : Διαμαρτυρία συγγενών/φίλων για το χρόνο στο διαδίκτυο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	13	13,0	13,0
σπάνια	18	18,0	31,0
περιστασιακά	32	32,0	63,0
συχνά	17	17,0	80,0
πάντα	20	20,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.5 : Διαμαρτυρία συγγενών/φίλων για το χρόνο στο διαδίκτυο

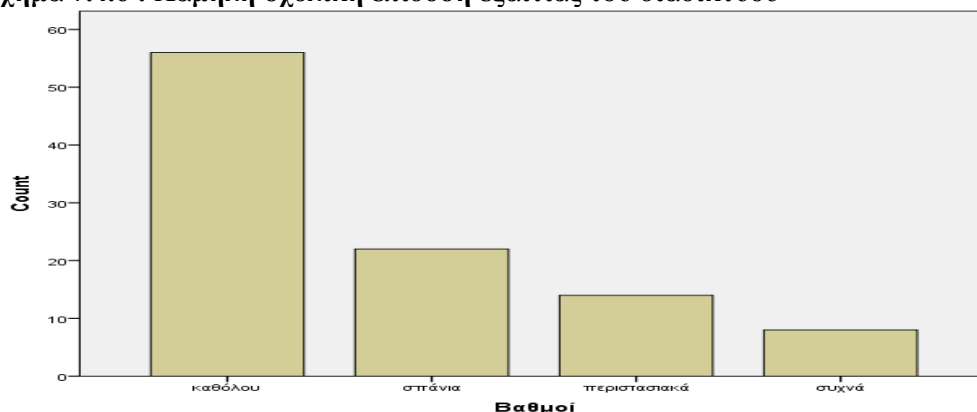
Ερώτημα 6

Οι γονείς στη πλειοψηφία τους δεν θεωρούν ότι οι βαθμοί των παιδιών τους είναι χαμηλοί εξαιτίας του χρόνου που περνά στο διαδίκτυο. Σχεδόν ένας στους 5 απαντά σπάνια συμβαίνει το φαινόμενο αυτό. 8% θεωρεί ότι οι βαθμοί συχνά επηρεάζονται εξαιτίας του διαδικτύου.

Πίνακας 7.4.6 : Χαμηλή σχολική επίδοση εξαιτίας του διαδικτύου

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
Καθόλου	56	56,0	56,0
Σπάνια	22	22,0	78,0
περιστασιακά	14	14,0	92,0
Συχνά	8	8,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.6 : Χαμηλή σχολική επίδοση εξαιτίας του διαδικτύου

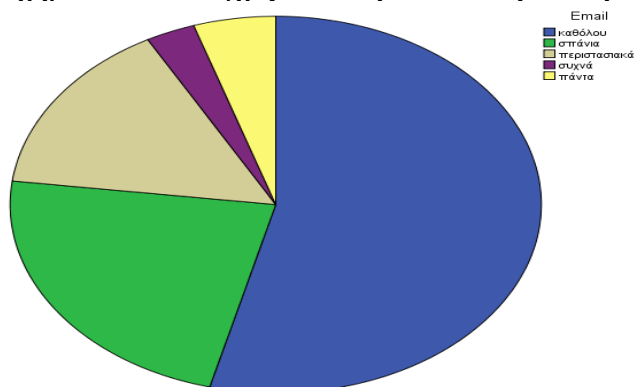
Ερώτημα 7

Στην ερώτηση πόσο συχνά το παιδί σας τσεκάρει το email του πριν κάνει κάτι άλλο, η πλειοψηφία των γονιών δηλώνουν καθόλου, ενώ το 23% αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό σπάνια. Αντίθετα 8% των ερωτηθέντων γονιών απαντούν ότι αντιμετωπίζει το φαινόμενο αυτό είτε συχνά είτε σπάνια.

Πίνακας 7.4.7 : Έλεγχος email πριν οποιαδήποτε δραστηριότητα

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
Καθόλου	54	54,0	54,0
σπάνια	23	23,0	77,0
περιστασιακά	15	15,0	92,0
συχνά	3	3,0	95,0
πάντα	5	5,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.7 : Έλεγχος email πριν οποιαδήποτε δραστηριότητα

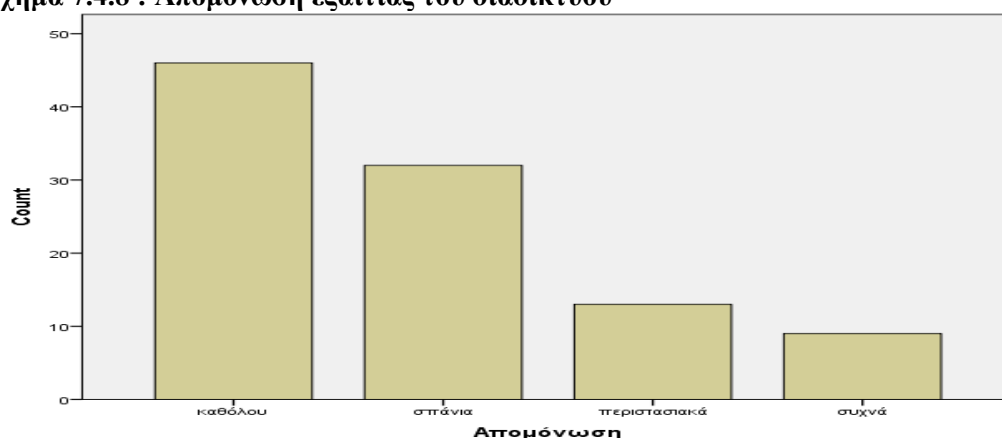
Ερώτημα 8

Παρατηρώντας τον πίνακα 7.4.8 φαίνεται ότι 46% των γονέων απαντούν πως δεν παρατηρούν ότι το παιδί τους είναι αποκομμένο από τότε που ανακάλυψε το διαδίκτυο. Σχεδόν 1 στους 3 γονείς αντιμετωπίζουν το φαινόμενο αυτό περιστασιακά. Τέλος 9% απαντούν συχνά.

Πίνακας 7.4.8 : Απομόνωση εξαιτίας του διαδικτύου

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	46	46,0	46,0
σπάνια	32	32,0	78,0
περιστασιακά	13	13,0	91,0
συχνά	9	9,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.8 : Απομόνωση εξαιτίας του διαδικτύου

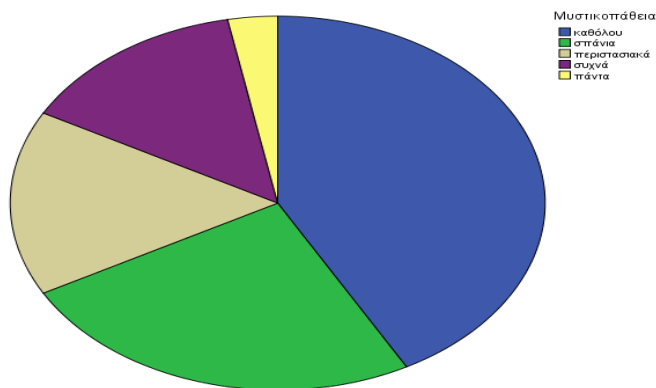
Ερώτημα 9

Οι γονείς που απάντησαν το ερωτηματολόγιο δεν διαπίστωσαν ότι το παιδί γίνεται αμυντικό ή μυστικοπαθές όταν ρωτούν το παιδί τους τι έκανε στο διαδίκτυο, σε ποσοστό 42%. Ένας στους 4 γονείς αντιμετωπίζουν το φαινόμενο σπάνια, ενώ 16% το αντιμετωπίζουν περιστασιακά.

Πίνακας 7.4.9 : Μυστικοπάθεια για τη χρήση του διαδικτύου

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	42	42,0	42,0
σπάνια	25	25,0	67,0
περιστασιακά	16	16,0	83,0
συχνά	14	14,0	97,0
πάντα	3	3,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.9 : Μυστικοπάθεια για τη χρήση του διαδικτύου

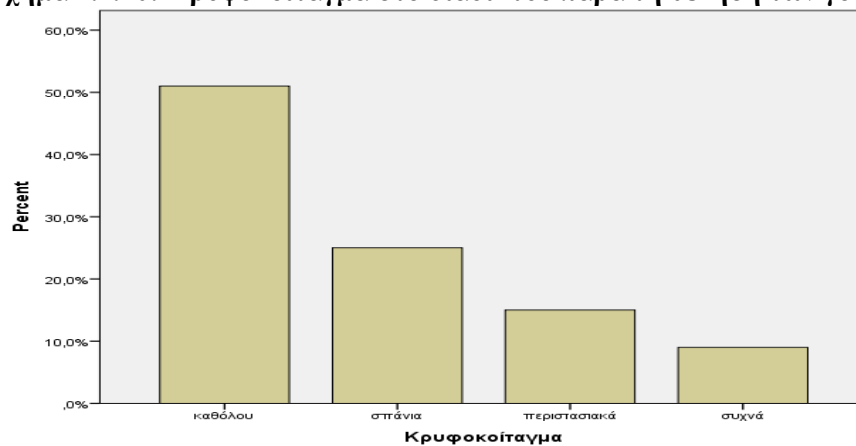
Ερώτημα 10

Η πλειοψηφία των γονέων δεν έχει πιάσει το παιδί του να κρυφοκοιτάζει στο διαδίκτυο παρά τη θέλησή τους (51%), ενώ σχεδόν ένας στους 4 το έχει αντιμετωπίσει σπάνια.

Πίνακας 7.4.10 : Κρυφοκοίταγμα στο διαδίκτυο παρά τη θέληση των γονιών

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	51	51,0	51,0
σπάνια	25	25,0	76,0
περιστασιακά	15	15,0	91,0
συχνά	9	9,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.10: Κρυφοκοίταγμα στο διαδίκτυο παρά τη θέληση των γονιών

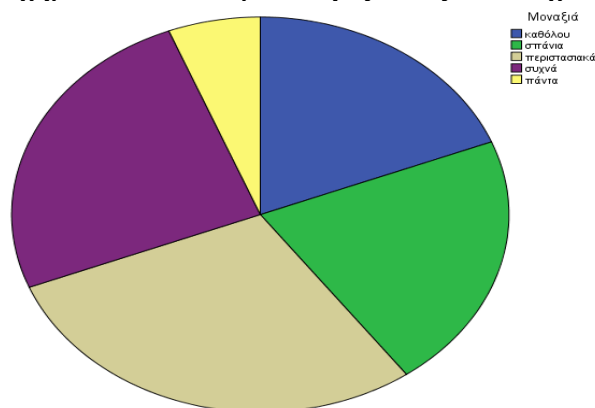
Ερώτημα 11

Στην ερώτηση που αφορά το πόσο συχνά το παιδί κάθεται μόνο στο δωμάτιο παίζοντας με τον υπολογιστή, σχεδόν 3 στους 10 γονείς απαντούν περιστασιακά, ενώ ένας στους 4 αντιμετωπίζουν το φαινόμενο συχνά, ενώ ένας στους 5 το αντιμετωπίζουν σπάνια.

Πίνακας 7.4.11 : Απομόνωση εξαιτίας του παιχνιδιού στον υπολογιστή

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	19	19,0	19,0
σπάνια	21	21,0	40,0
περιστασιακά	29	29,0	69,0
συχνά	25	25,0	94,0
πάντα	6	6,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.11 : Απομόνωση εξαιτίας του παιχνιδιού στον υπολογιστή

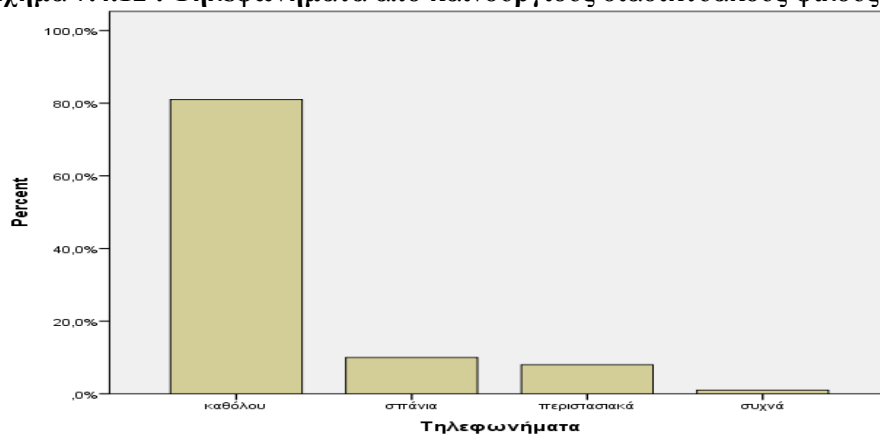
Ερώτημα 12

Οι γονείς στη συντριπτική τους πλειοψηφία απαντούν ότι τα παιδιά τους δεν λαμβάνουν περίεργα τηλεφωνήματα από καινούργιους φίλους, ξεπερνώντας οι απαντήσεις το 80%. Το 10% των ερωτηθέντων απάντησε συχνά όπως φαίνεται και στο παρακάτω διάγραμμα.

Πίνακας 7.4.12 : Τηλεφωνήματα από καινούργιους διαδικτυακούς φίλους

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	81	81,0	81,0
σπάνια	10	10,0	91,0
περιστασιακά	8	8,0	99,0
συχνά	1	1,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.12 : Τηλεφωνήματα από καινούργιους διαδικτυακούς φίλους

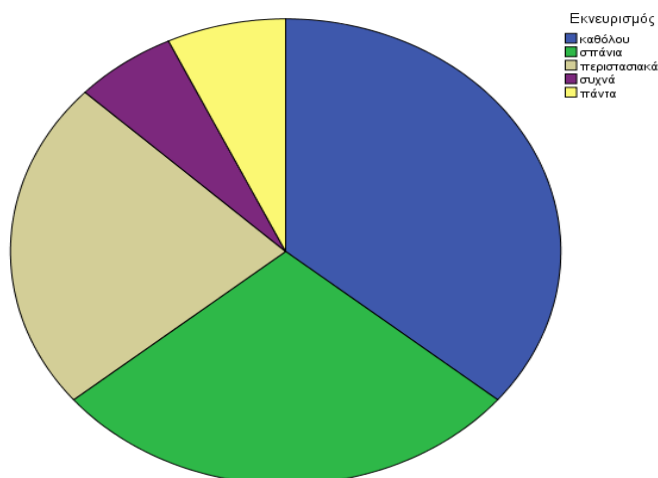
Ερώτημα 13

36% των γονέων απαντά ότι το παιδί τους δεν ενοχλείται όταν το απασχολούν κατά τη διάρκεια της χρήσης του διαδικτύου. Αντίθετα 28% αναγνωρίζει εκνευρισμό σπάνια ενώ 23% των ερωτηθέντων αναγνωρίζει το φαινόμενο αυτό περιστασιακά.

Πίνακας 7.4.13 : Εκνευρισμός όταν τον ενοχλούν κατά τη διάρκεια της σύνδεσης

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	36	36,0	36,0
σπάνια	28	28,0	64,0
περιστασιακά	23	23,0	87,0
συχνά	6	6,0	93,0
πάντα	7	7,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.13 : Εκνευρισμός όταν τον ενοχλούν κατά τη διάρκεια της σύνδεσης

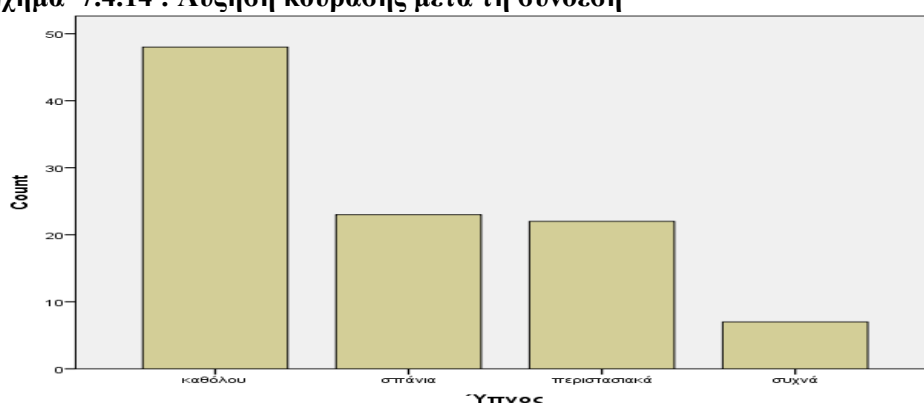
Ερώτημα 14

48% των γονέων απαντά καθόλου στην ερώτηση πόσο συχνά το παιδί σας φαίνεται πιο κουρασμένο ή εξουθενωμένο από ότι ήταν πριν τη χρήση του διαδικτύου. Αντίθετα 7% αναγνωρίζουν συχνά κούραση στα παιδιά τους ενώ σχεδόν 1 στους 4 γονείς είτε σπάνια είτε περιστασιακά αντίστοιχα.

Πίνακας 7.4.14 : Αύξηση κούρασης μετά τη σύνδεση

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	48	48,0	48,0
σπάνια	23	23,0	71,0
περιστασιακά	22	22,0	93,0
συχνά	7	7,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.14 : Αύξηση κούρασης μετά τη σύνδεση

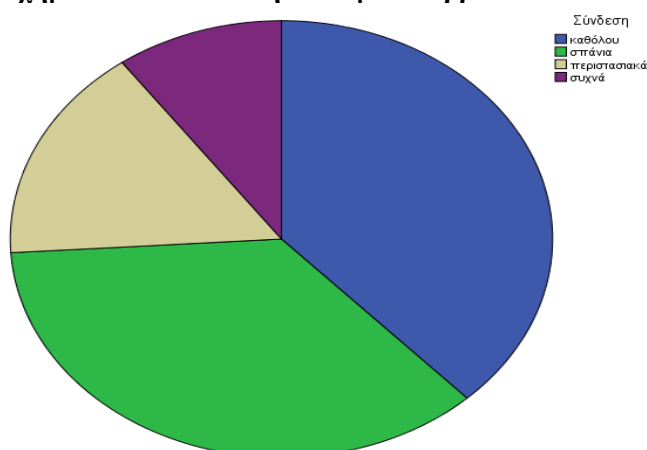
Ερώτημα 15

Σχεδόν 3 στους 4 γονείς δεν διαπιστώνουν ή διαπιστώνουν σπάνια ότι το παιδί τους φαίνεται να είναι απορροφημένο με το να μπει στο διαδίκτυο όταν είναι εκτός σύνδεσης. Ένας στους 10 αντιμετωπίζει το φαινόμενο συχνά.

Πίνακας 7.4.15 : Έντονη επιθυμία να βρῖσκεσαι στο διαδίκτυο όταν κάνεις κάτι άλλο

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	38	38,0	38,0
σπάνια	36	36,0	74,0
περιστασιακά	16	16,0	90,0
συχνά	10	10,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.15 : Έντονη επιθυμία να βρῖσκεσαι στο διαδίκτυο όταν κάνεις κάτι άλλο

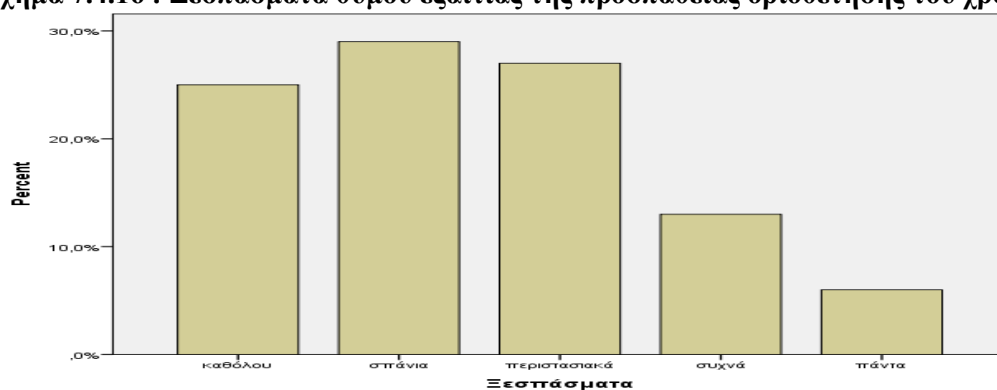
Ερώτημα 16

Σχεδόν 3 στους 10 γονείς αντιμετωπίζουν σπάνια ξεσπάσματα όταν παρεμβαίνουν στο χρόνο που σπαταλά στο διαδίκτυο, ενώ αντίστοιχο ποσοστό αντιμετωπίζει το φαινόμενο περιστασιακά. Ένας στους 4 γονείς δεν αντιμετωπίζει καθόλου ξεσπάσματα, ενώ 6% τα αντιμετωπίζει συνέχεια.

Πίνακας 7.4.16 : Ξεσπάσματα θύμου εξαιτίας της προσπάθειας οριοθέτησης του χρόνου σύνδεσης

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	25	25,0	25,0
σπάνια	29	29,0	54,0
περιστασιακά	27	27,0	81,0
συχνά	13	13,0	94,0
πάντα	6	6,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.16 : Ξεσπάσματα θύμου εξαιτίας της προσπάθειας οριοθέτησης του χρόνου σύνδεσης

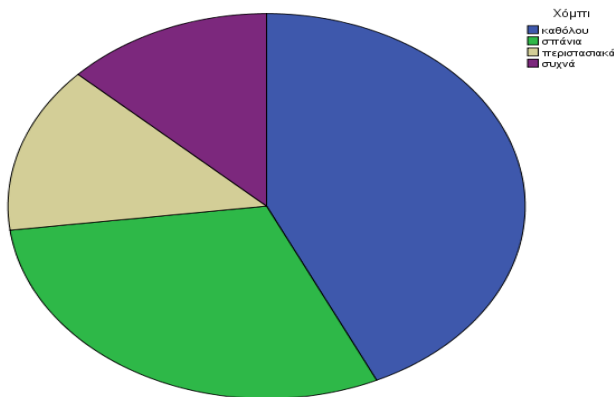
Ερώτημα 17

43% των γονέων απαντά ότι το παιδί τους προτιμάει να ασχοληθεί με χόμπι έναντι του διαδικτύου, 3 στους 10 γονείς παρατηρούν ότι σπάνια συμβαίνει να επιλέγουν το διαδίκτυο έναντι των χόμπι.

Πίνακας 7.4.17 : Παραμέληση χόμπι εξαιτίας του διαδικτύου

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	43	43,0	43,0
σπάνια	30	30,0	73,0
περιστασιακά	14	14,0	87,0
συχνά	13	13,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.17 : Παραμέληση χόμπι εξαιτίας του διαδικτύου

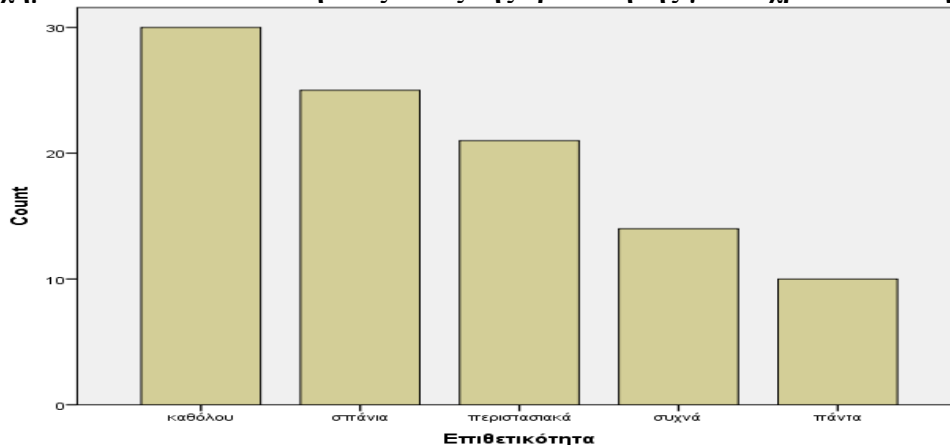
Ερώτημα 18

3 στους 10 γονείς δεν αντιμετωπίζουν επιθετικότητα όταν θέτουν όρια στον επιτρεπόμενο χρόνο χρήσης του διαδικτύου. Ένας στους 4 αντιμετωπίζει το φαινόμενο σπάνια, ενώ ένας στους 5 περιστασιακά.

Πίνακας 7.4.18: Επιθετικότητα εξαιτίας της οριοθέτησης για το χρόνο σύνδεσης

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	30	30,0	30,0
σπάνια	25	25,0	55,0
περιστασιακά	21	21,0	76,0
συχνά	14	14,0	90,0
πάντα	10	10,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.18 : Επιθετικότητα εξαιτίας της οριοθέτησης για το χρόνο σύνδεσης

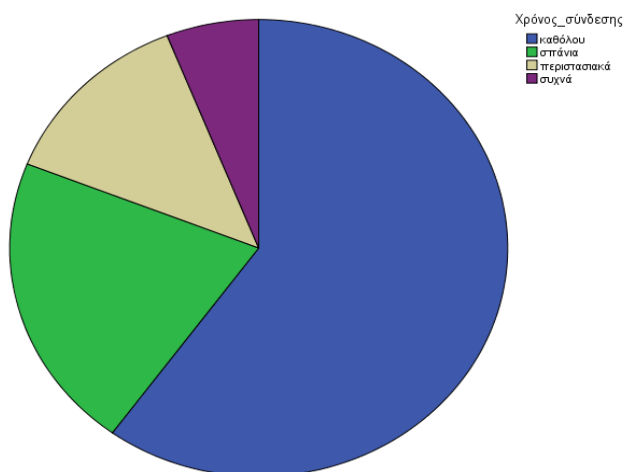
Ερώτημα 19

Έξι στους 10 γονείς απαντούν ότι το παιδί τους δεν επιλέγει να περάσει παραπάνω ώρα στο διαδίκτυο από το να βγει με φίλους. Σπάνια αντιμετωπίζεται το φαινόμενο σε ποσοστό 21%, ενώ περιστασιακά 13%.

Πίνακας 7.4.19: Προτίμηση σύνδεσης στο διαδίκτυο αντί φιλικής παρέας

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	60	60,0	60,0
σπάνια	21	21,0	81,0
περιστασιακά	13	13,0	94,0
συχνά	6	6,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.19 : Προτίμηση σύνδεσης στο διαδίκτυο αντί φιλικής παρέας

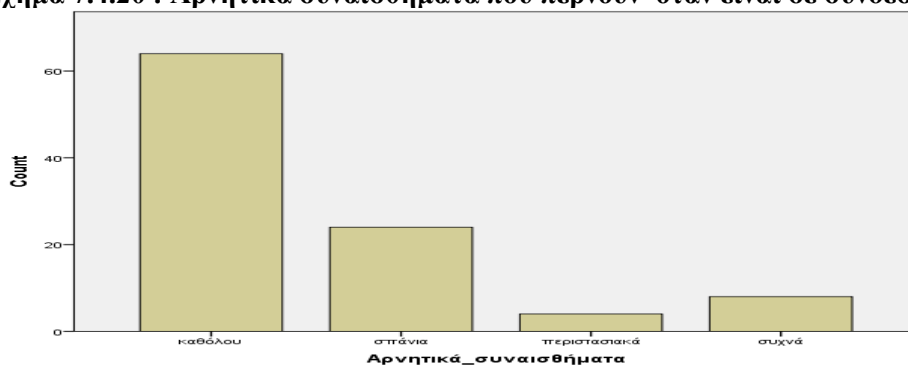

Ερώτημα 20

Η μεγάλη πλειοψηφία των γονέων δεν αναγνωρίζει ότι το παιδί του έχει αρνητικά συναισθήματα όταν είναι εκτός του διαδικτύου (64%), ενώ σχεδόν ένας στους 4 γονείς αντιμετωπίζει το φαινόμενο περιστασιακά.

Πίνακας 7.4.20 : Αρνητικά συναισθήματα που περνούν όταν είναι σε σύνδεση

	Συχνότητα	Ποσοστό	Αθροιστική Συχνότητα
καθόλου	64	64,0	64,0
σπάνια	24	24,0	88,0
περισσότερα	4	4,0	92,0
συχνά	8	8,0	100,0
Σύνολο	100	100,0	

Σχήμα 7.4.20 : Αρνητικά συναισθήματα που περνούν όταν είναι σε σύνδεση

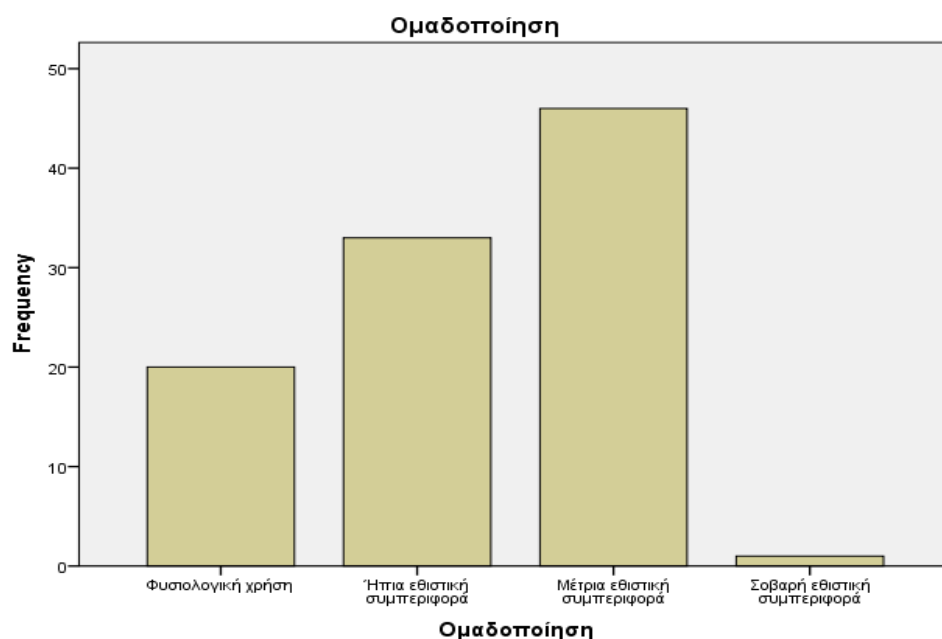
7.5 Αποτελέσματα επιπέδου χρήσης του διαδικτύου

Παρακάτω παρουσιάζονται τα αποτελέσματα σχετικά με τα επίπεδα χρήσης του διαδικτύου των εφήβων αρχικά σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερωτηματολογίων που συμπλήρωσαν οι έφηβοι και δευτερευόντως σύμφωνα με αυτά που συμπλήρωσαν οι γονείς τους. Σύμφωνα με την κωδικοποίηση της Young παρατηρείται ότι 20% του πληθυσμού που αφορά τους εφήβους, κάνουν φυσιολογική χρήση διαδικτύου. Ένας στους τρεις εφήβους έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά, ενώ 46% έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Τέλος μόλις ένας έφηβος έχει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά.

Πίνακας 7.5.1: Χρήση διαδικτύου από εφήβους

	Συχνότητα	Ποσοστό
Φυσιολογική χρήση	20	20,0
Ήπια εθιστική συμπεριφορά	33	33,0
Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	46	46,0
Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	1	1,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.5.1: Χρήση διαδικτύου από εφήβους

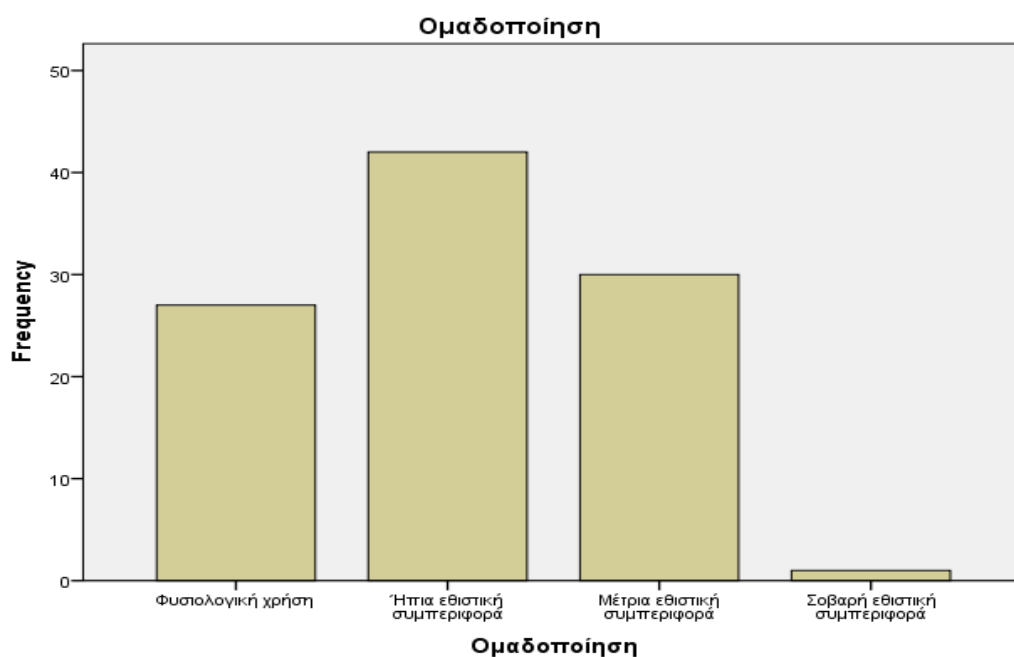
Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει τα αποτελέσματα σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου από τους εφήβους σύμφωνα με την εκτίμηση των γονέων τους. 27% των γονιών αντιλαμβάνονται ότι το παιδί τους κάνει φυσιολογική χρήση διαδικτύου. Οι 3 στους 10 γονείς θεωρούν τη συμπεριφορά των παιδιών τους μέτρια εθιστική. 42% των γονιών θεωρούν τη συμπεριφορά των παιδιών τους ήπια εθιστική. Τέλος μόλις ένας γονέας αντιλαμβάνεται τη συμπεριφορά του παιδιού του ως σοβαρή εθιστική.

Πίνακας 7.5.2: Χρήση διαδικτύου εφήβων σύμφωνα με τους γονείς

Ομαδοποίηση

	Συχνότητα	Ποσοστό
Φυσιολογική χρήση	27	27,0
Ήπια εθιστική συμπεριφορά	42	42,0
Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	30	30,0
Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	1	1,0
Σύνολο	100	100,0

Σχήμα 7.5.2: Χρήση διαδικτύου εφήβων σύμφωνα με τους γονείς

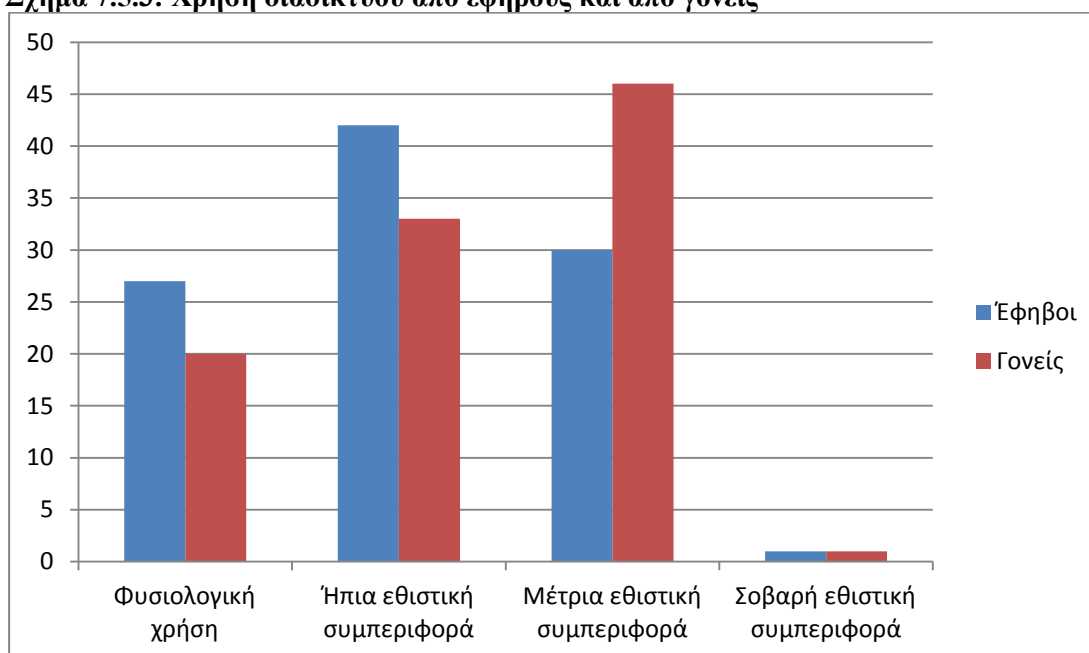
Συγκεντρωτικά, όπως παρατηρείται στον παρακάτω πίνακα οι έφηβοι που θεωρούν ότι κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου ανέρχονται σε 27% ενώ αντίστοιχα οι γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά τους κάνουν φυσιολογική χρήση ανέρχονται σε 20%. Η ήπια εθιστική συμπεριφορά εμφανίζεται στο 42% των εφήβων, ενώ οι γονείς που αναγνωρίζουν αυτή τη συμπεριφορά στα παιδιά τους ανέρχεται στο 33%. Οι γονείς σε ποσοστό 46% θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά, ενώ οι έφηβοι αναγνωρίζουν αυτή τη συμπεριφορά σε ποσοστό 30%. Τέλος μόλις το 1% των εφήβων θεωρεί ότι έχει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό των γονέων που αντιλαμβάνονται παρόμοια συμπεριφορά.

Πίνακας 7.5.3: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και από γονείς

	Έφηβοι	Γονείς
Φυσιολογική χρήση	27	20
Ήπια εθιστική συμπεριφορά	42	33
Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	30	46
Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	1	1

Σχήμα 7.5.3: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και από γονείς

Από τον παρακάτω πίνακα παρατηρείται ότι οι μέσοι των δύο μεταβλητών φαίνεται να διαφέρουν αφού ($\text{sig.}=0.012 < 0.05$) απορρίπτεται η μηδενική υπόθεση που θέλει οι μέσοι να είναι ίσοι, ή η διαφορά των δύο μέσων να είναι μηδενική. Η παραπάνω ανάλυση δείχνει ότι οι έφηβοι αξιολογούν και αντιμετωπίζουν διαφορετικά την χρήση του διαδικτύου από ότι οι γονείς. Τα κριτήρια είναι διαφορετικά και για το λόγο αυτό οι μέσοι των εφήβων και των γονέων είναι διαφορετικοί αφού απορρίφθηκε η υπόθεση περί ισότητας μέσων. Κάτι που επιβεβαιώνεται και από τις ήδη υπάρχουσες έρευνες.

Πίνακας 7.5.4: t-test έφηβοι-γονείς

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 Έφηβοι - Γονείς	,230	,897	,090	,052	,408	2,563	99	,012

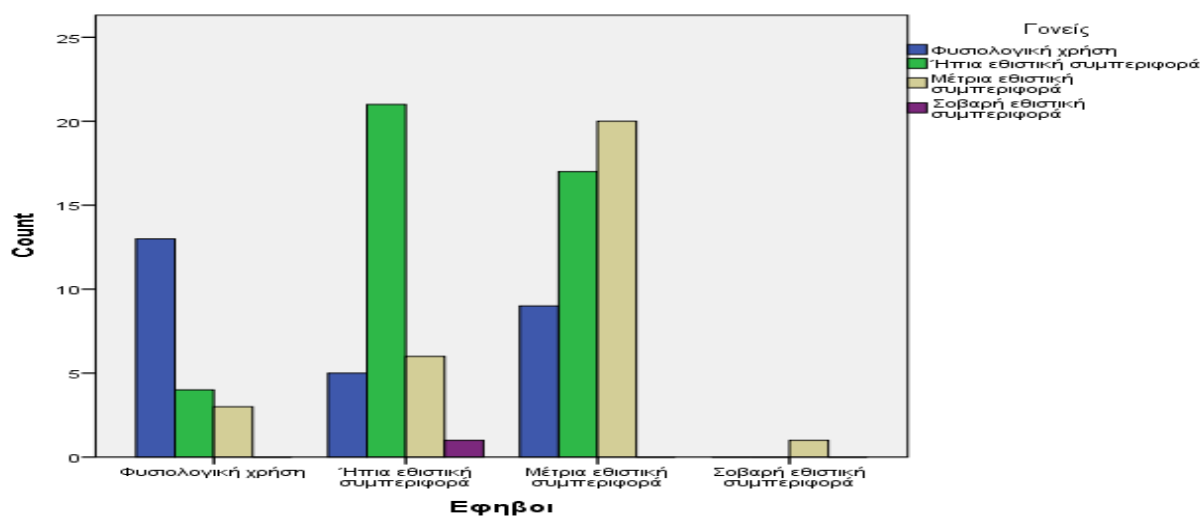
Στη συνέχεια παρουσιάζεται η συσχέτιση ποσοστών εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο(αναφερόμενα από γονείς και εφήβους).

13% του πληθυσμού αναφέρεται σε εφήβους που κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου και το ίδιο πιστεύουν και οι γονείς. Μόλις 5 γονείς αντιλαμβάνονται τη χρήση του διαδικτύου ως φυσιολογική ενώ οι έφηβοι θεωρούν ότι έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά. 9% του δείγματος αφορά εφήβους που έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά ενώ οι γονείς θεωρούν ότι γίνεται φυσιολογική χρήση. 21% αναφέρεται σε γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά, ενώ την ίδια αντίληψη έχουν και οι έφηβοι. Οι έφηβοι που σημειώνουν ότι έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά ενώ οι γονείς θεωρούν τη συμπεριφορά τους ως ήπια εθιστική φτάνει στο 17% του πληθυσμού. Κάτι λιγότερο από 5% του πληθυσμού αντιστοιχεί σε γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά ενώ οι έφηβοι έχουν την πεποίθηση ότι κάνουν φυσιολογική χρήση. Το 20% του πληθυσμού αφορά γονείς και εφήβους που αναφέρουν ότι οι δεύτεροι έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά απέναντι στη χρήση του διαδικτύου. Ενώ σχεδόν το 10% του πληθυσμού αφορά εφήβους που θεωρούν ότι είτε κάνουν φυσιολογική χρήση διαδικτύου είτε έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά ενώ οι γονείς και στις δύο αυτές περιπτώσεις θεωρούν ότι γίνεται μέτρια εθιστική συμπεριφορά από τους εφήβους. Προκύπτει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου όπως θεωρούν οι έφηβοι και της χρήσης του διαδικτύου όπως το θεωρούν οι γονείς. ($\chi^2=29,791$ με 9 βαθμούς ελευθερίας και $p \text{ value} < 0,05$). Τέλος στο 54% του δείγματος, συμπίπτουν οι απόψεις των γονέων με τους εφήβους, όσον αφορά τη χρήση του διαδικτύου από τους εφήβους.

Πίνακας 7.5.6: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και από γονείς

	Γονείς				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Φυσιολογική χρήση	13	4	3	0	20
Ήπια εθιστική συμπεριφορά	5	21	6	1	33
Έφηβοι Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	9	17	20	0	46
Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	0	0	1	0	1
Σύνολο	27	42	30	1	100

Σχήμα 7.5.5:Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των εφήβων και υπό το πρίσμα των γονέων

7.6 Συσχετίσεις

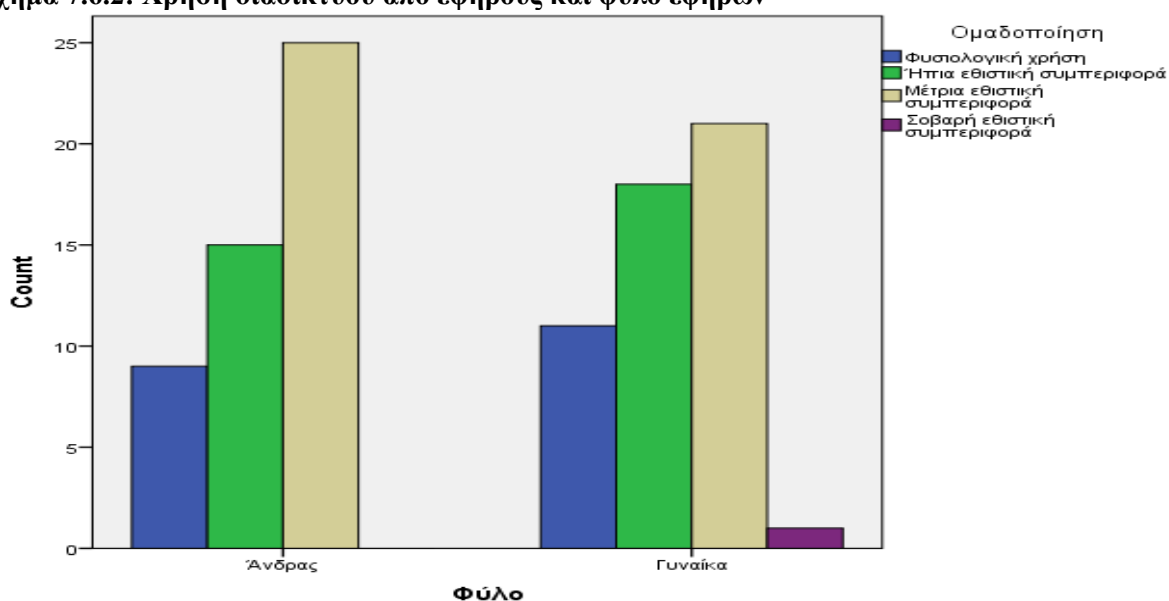
Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι συσχετίσεις μεταξύ των ποσοστών των συμπεριφορών των εφήβων ως προς τη χρήση του διαδικτύου τόσο από τη σκοπιά των ιδίων όσο και των γονιών τους με τους κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες των δυο ερωτηματολογίων.

9% των εφήβων που κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου είναι άνδρες ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό είναι 11%. 15% των εφήβων που έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά αφορά άνδρες ενώ οι γυναίκες με την ίδια συμπεριφορά το ποσοστό ανέρχεται στο 18%. Ένας στους τέσσερις από τους εφήβους είναι άνδρας και έχει μέτρια εθιστική συμπεριφορά ενώ για τις γυναίκες το ποσοστό είναι σχεδόν ένας στους 5 από το συνολικό πληθυσμό. Δεν προκύπτει στατιστικά σημαντική συσχέτιση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου όπως το αντιλαμβάνονται οι έφηβοι και του φύλου των εφήβων ($\chi^2=1,78$ με 3 βαθμούς ελευθερίας και p value =0,619).

Πίνακας 7.6.1: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και φύλο εφήβων

		Ομαδοποίηση				Σύνολο
		Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Φύλο	Άνδρας	9	15	25	0	49
	Γυναίκα	11	18	21	1	51
Σύνολο		20	33	46	1	100

Σχήμα 7.6.2: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και φύλο εφήβων

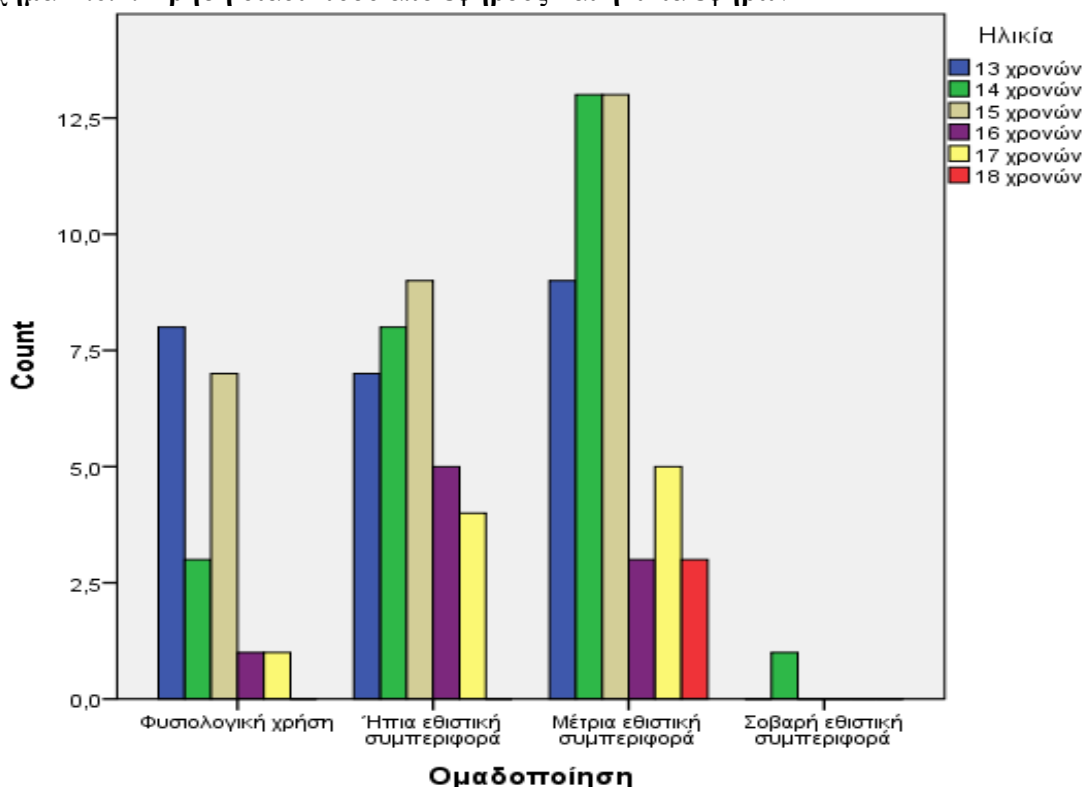

13% των εφήβων που έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά είναι ηλικίας 14 χρόνων ενώ αντίστοιχο ποσοστό που έχουν την ίδια συμπεριφορά είναι ηλικίας 15 χρόνων. Σχεδόν ένας στους 10 εφήβους κάνει φυσιολογική χρήση έχει ηλικία 13 χρόνων, ενώ αντίστοιχο ποσοστό με ηλικία 13 χρόνων έχει μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Επειδή το p-value είναι μεγαλύτερο του 0,05 συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχει διαφορά στην ηλικία ανάλογα με τη συμπεριφορά. Χρησιμοποιώντας τον μη παραμετρικό έλεγχο Kruskal-Wallis.

Πίνακας 7.6.3: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ηλικία εφήβων

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
13 χρονών	8	7	9	0	24
14 χρονών	3	8	13	1	25
15 χρονών	7	9	13	0	29
16 χρονών	1	5	3	0	9
17 χρονών	1	4	5	0	10
18 χρονών	0	0	3	0	3
Σύνολο	20	33	46	1	100

Σχήμα 7.6.4: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ηλικία εφήβων

Χρησιμοποιώντας τον μη παραμετρικό έλεγχο Kruskal-Wallis, το p-value είναι μικρότερο από το 0,05 συμπεραίνουμε ότι υπάρχει διαφορά στο μέσο εβδομαδιαίο χρόνο χρήσης ανάλογα με τη συμπεριφορά ($p\text{-value} < 0,05$). Τα άτομα που κάνουν χρήση του διαδικτύου έως 10 ώρες την εβδομάδα εμφανίζονται σε 15 περιπτώσεις με φυσιολογική χρήση του διαδικτύου και σε 30 περιπτώσεις με ήπια εθιστική συμπεριφορά. Ενώ οι έφηβοι που

χρησιμοποιούν το διαδίκτυο πάνω από δέκα ώρες την εβδομάδα εμφανίζουν σε μεγαλύτερο ποσοστό μέτρια εθιστική συμπεριφορά(36 περιπτώσεις). Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία όσοι έφηβοι βρίσκονται στο διαδίκτυο περισσότερο από δέκα ώρες εβδομαδιαίως, τείνουν να παρουσιάζουν εθιστικές συμπεριφορές συχνότερα από τους υπόλοιπους εφήβους, κάτι που επιβεβαιώνεται και από τη παρούσα έρευνα.

Πίνακας 7.6.4: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ώρες χρήσης εβδομαδιαίως από εφήβους

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
1	1	0	0	0	1
2	7	1	2	0	10
3	2	6	1	0	9
4	0	2	2	0	4
5	2	1	1	0	4
6	1	3	1	0	5
7	0	3	1	0	4
8	1	0	0	1	2
9	0	1	0	0	1
10	1	3	2	0	6
11	0	0	1	0	1
12	0	1	2	0	3
Ωρες_Χρήσης_Εβδομαδιαίως	14	1	4	0	6
15	2	2	5	0	9
16	0	0	1	0	1
17	0	1	0	0	1
18	1	1	1	0	3
20	1	2	4	0	7
21	0	3	1	0	4
22	0	0	2	0	2
25	0	1	2	0	3
28	0	1	3	0	4
30	0	0	1	0	1
35	0	0	2	0	2
38	0	0	1	0	1

	49	0	0	1	0	1
	50	0	0	2	0	2
	52	0	0	1	0	1
	60	0	0	1	0	1
	63	0	0	1	0	1
Σύνολο		20	33	46	1	100

Επειδή το p-value είναι μεγαλύτερο του 0,05 συμπεραίνουμε ότι δεν υπάρχει διαφορά στους μήνες πρόσβασης ανάλογα με τη συμπεριφορά με τη χρήση του μη παραμετρικού ελέγχου Kruskal-Wallis. 50% των εφήβων που κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μέχρι και 24 μήνες. Ένας στους 3 εφήβους που έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μέχρι και 24 μήνες. Πάνω από έξι στους δέκα εφήβους που έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά έχουν πρόσβαση στο διαδίκτυο μέχρι και 36 μήνες. Τέλος ο έφηβος που έχει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο επί δεκαετίας.

Πίνακας 7.6.5: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και μήνες πρόσβασης

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
1	0	1	0	0	1
3	0	1	0	0	1
4	0	1	0	0	1
9	0	1	0	0	1
10	0	1	1	0	2
12	2	2	3	0	7
18	0	0	2	0	2
20	1	0	2	0	3
22	0	0	1	0	1
24	7	4	10	0	21
25	0	1	1	0	2
26	0	0	1	0	1
28	0	1	1	0	2
30	1	1	1	0	3
36	3	5	5	0	13

40	0	2	1	0	3
42	0	1	1	0	2
48	4	2	3	0	9
50	0	2	2	0	4
52	1	0	1	0	2
58	0	0	1	0	1
60	0	4	6	0	10
65	0	0	2	0	2
70	0	0	1	0	1
72	0	1	0	0	1
80	1	1	0	0	2
100	0	1	0	0	1
120	0	0	0	1	1
Σύνολο	20	33	46	1	100

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την συσχέτιση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου όπως θεωρούν οι έφηβοι και του φύλου, της ηλικίας, των ωρών χρήσης εβδομαδιαίως, των ωρών χρήσης για δουλειά και των ωρών χρήσης για διασκέδαση. Παρατηρούμε ότι στατιστικά σημαντικά είναι οι ώρες χρήσης εβδομαδιαίως και οι ώρες χρήσης για διασκέδαση.

Πίνακας 7.6.6: Συσχέτιση χρήσης διαδικτύου από τους εφήβους

		Ομαδοποίηση
Φύλο	Pearson Correlation	-,058
	Sig. (2-tailed)	,568
	N	100
Ηλικία	Pearson Correlation	,138
	Sig. (2-tailed)	,171
	N	100
Ώρες_Χρήσης_Εβδομαδιαίως	Pearson Correlation	,437**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	100
Ώρες_χρήσης_για_δουλειά	Pearson Correlation	,074
	Sig. (2-tailed)	,461
	N	100
Ώρες_χρήσης_για_διασκέδαση	Pearson Correlation	,457**
	Sig. (2-tailed)	,000
	N	100
Ομαδοποίηση	Pearson Correlation	1
	N	100

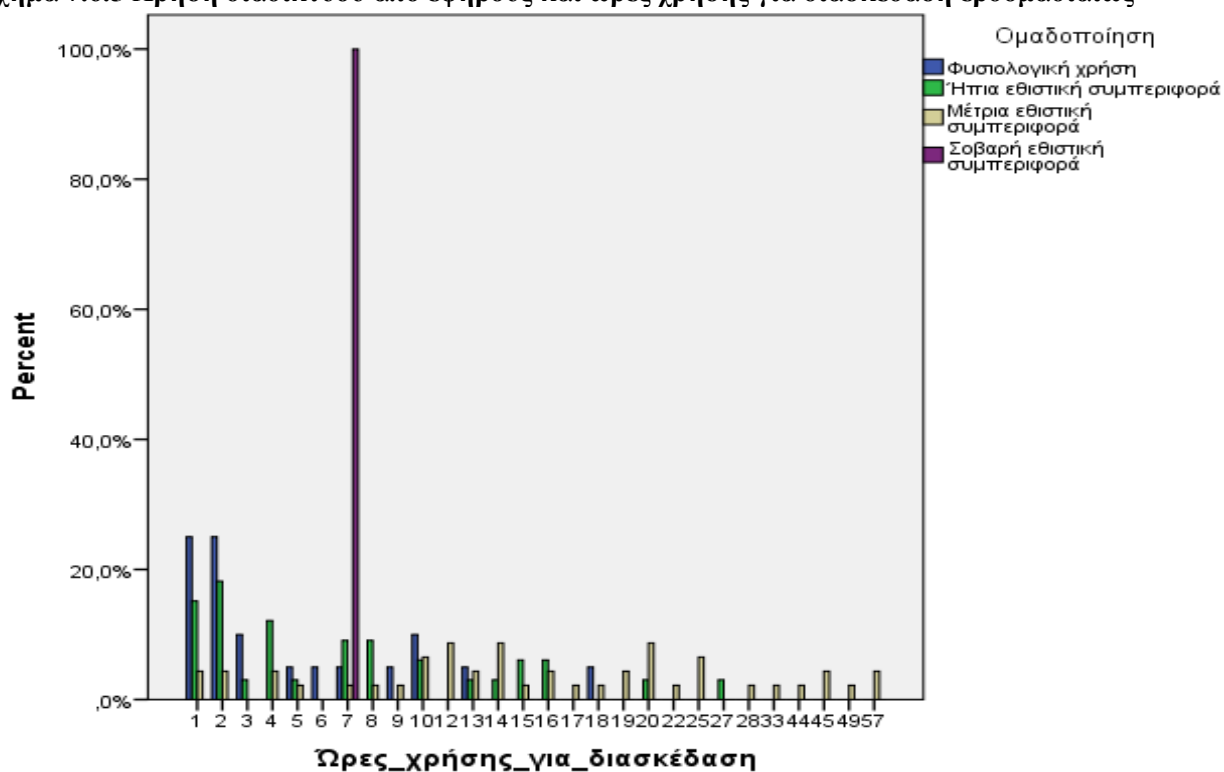
Οι έφηβοι που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο έως 10 ώρες την εβδομάδα και κάνουν φυσιολογική χρήση αντιστοιχούν στο 18% του πληθυσμού της μελέτης, ενώ όσοι χρήστες έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά με τις ίδιες ώρες χρήσης για διασκέδαση εβδομαδιαίως ανέρχονται σε 25%. Ο έφηβος που εμφανίζει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για διασκέδαση εβδομαδιαίως 7 ώρες. Οι έφηβοι με μέτρια εθιστική συμπεριφορά που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για διασκέδαση έως 10 ώρες την εβδομάδα ανέρχονται σε 13% του πληθυσμού της μελέτης, ενώ με την ίδια εθιστική συμπεριφορά και με ώρες χρήσης για διασκέδαση εβδομαδιαίως σε 10 έως 20 ώρες, ανέρχεται σε 24%. Οι έφηβοι που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για διασκέδαση από 10 έως 20 ώρες εβδομαδιαίως και έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά φτάνουν στο 7%, ενώ για τους εφήβους με φυσιολογική χρήση φτάνουν στο 2%. Ένας έφηβος που έχει ήπια εθιστική συμπεριφορά χρησιμοποιεί το διαδίκτυο για διασκέδαση 27 ώρες εβδομαδιαίως ενώ 12 έφηβοι με χρήση πάνω από 20 ώρες εμφανίζουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Χρησιμοποιώντας τον μη παραμετρικό έλεγχο Kruskal-Wallis, το p-value είναι μικρότερο από το 0,05 και συνεπώς φαίνεται ότι υπάρχει διαφορά στο μέσο εβδομαδιαίο χρόνο χρήσης για διασκέδαση ανάλογα με τη συμπεριφορά (p-value<0,001)

Πίνακας 7.6.7:Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ώρες χρήσης για διασκέδαση εβδομαδιαίως

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
1	5	5	2	0	12
2	5	6	2	0	13
3	2	1	0	0	3
4	0	4	2	0	6
5	1	1	1	0	3
6	1	0	0	0	1
7	1	3	1	1	6
8	0	3	1	0	4
9	1	0	1	0	2
10	2	2	3	0	7
12	0	0	4	0	4
13	1	1	2	0	4
14	0	1	4	0	5
15	0	2	1	0	3

	16	0	2	2	0	4
	17	0	0	1	0	1
	18	1	0	1	0	2
	19	0	0	2	0	2
	20	0	1	4	0	5
	22	0	0	1	0	1
	25	0	0	3	0	3
	27	0	1	0	0	1
	28	0	0	1	0	1
	33	0	0	1	0	1
	44	0	0	1	0	1
	45	0	0	2	0	2
	49	0	0	1	0	1
	57	0	0	2	0	2
Σύνολο		20	33	46	1	100

Σχήμα 7.6.5 Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ώρες χρήσης για διασκέδαση εβδομαδιαίως

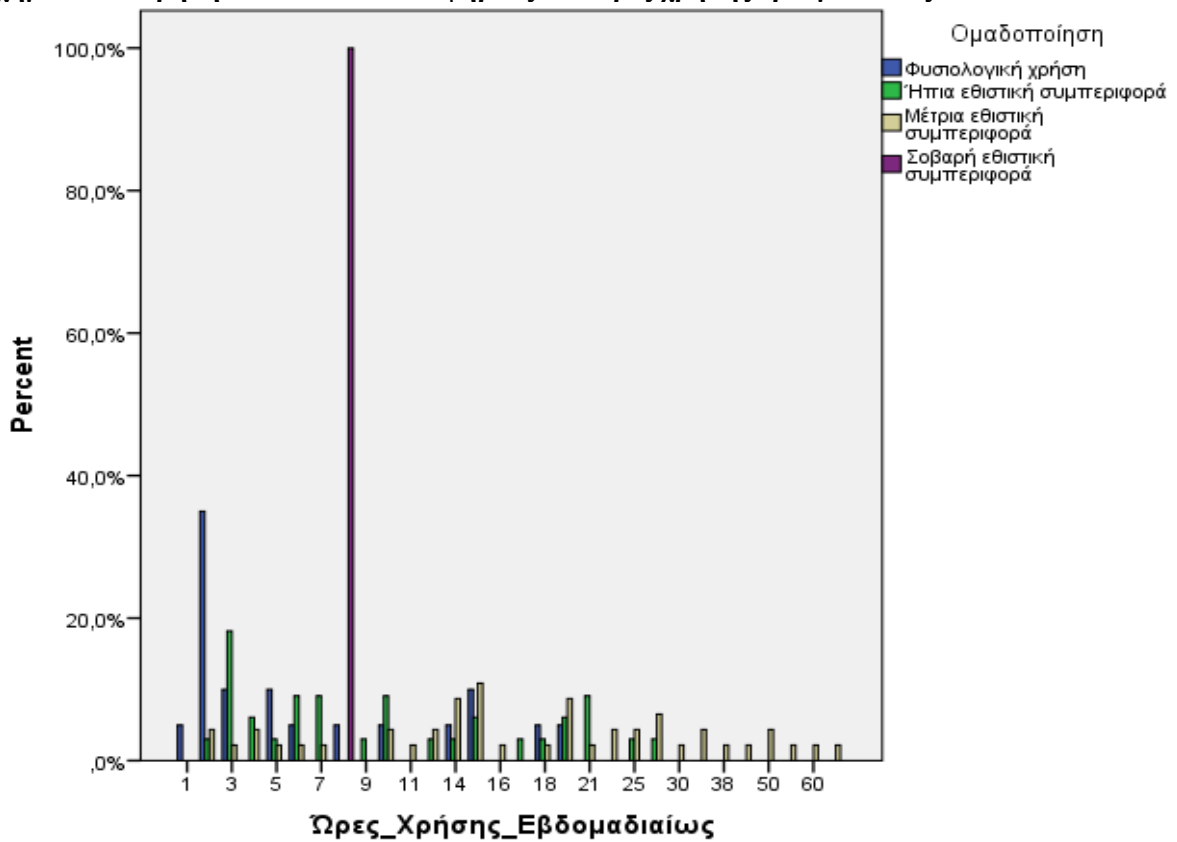

15% των εφήβων χρησιμοποιούν εβδομαδιαίως το διαδίκτυο έως 10 ώρες την εβδομάδα και κάνουν φυσιολογική χρήση, ενώ οι έφηβοι που έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά ανέρχονται στο 20%, ενώ το μισό αυτών έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Ο έφηβος που εμφανίζει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά χρησιμοποιεί το διαδίκτυο 8 ώρες εβδομαδιαίως. 5% των εφήβων κάνει φυσιολογική χρήση του διαδικτύου και το χρησιμοποιεί από 10 έως 20 ώρες την εβδομάδα. Κανένας έφηβος με φυσιολογική χρήση δεν ξεπερνά τις 20 ώρες εβδομαδιαίως. Το 8% των εφήβων χρησιμοποιεί το διαδίκτυο από 10 έως 20 ώρες την εβδομάδα πάσχει από ήπια εθιστική συμπεριφορά, πάνω από 20 ώρες εβδομαδιαίως με την ίδια συμπεριφορά εμφανίζει το 5% των εφήβων. Το 18% των εφήβων εμφανίζει μέτρια εθιστική συμπεριφορά με χρήση από 10 έως 20 ώρες την εβδομάδα, ενώ αντίστοιχο ποσοστό εμφανίζεται για τα άτομα με την ίδια εθιστική συμπεριφορά και ξεπερνούν τις 20 ώρες χρήσης την εβδομάδα.

Πίνακας 7.6.8: Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ώρες χρήσης εβδομαδιαίως

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
1	1	0	0	0	1
2	7	1	2	0	10
3	2	6	1	0	9
4	0	2	2	0	4
5	2	1	1	0	4
6	1	3	1	0	5
7	0	3	1	0	4
8	1	0	0	1	2
9	0	1	0	0	1
10	1	3	2	0	6
11	0	0	1	0	1
12	0	1	2	0	3
14	1	1	4	0	6
15	2	2	5	0	9
16	0	0	1	0	1
17	0	1	0	0	1
18	1	1	1	0	3
20	1	2	4	0	7
21	0	3	1	0	4
22	0	0	2	0	2
25	0	1	2	0	3
28	0	1	3	0	4
30	0	0	1	0	1
35	0	0	2	0	2
38	0	0	1	0	1
49	0	0	1	0	1
50	0	0	2	0	2
52	0	0	1	0	1
60	0	0	1	0	1
63	0	0	1	0	1
Σύνολο	20	33	46	1	100

Σχήμα 7.6.6:Χρήση διαδικτύου από εφήβους και ώρες χρήσης εβδομαδιαίως

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την συσχέτιση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου όπως θεωρούν οι έφηβοι και των δημογραφικών στοιχείων των γονέων όπως προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια. Στατιστικά σημαντικά είναι μόνο η συμμετοχή της μητέρας σε σύλλογο κοινωνικής δράσης

Πίνακας 7.6.9: : Συσχέτιση χρήσης διαδικτύου από τους εφήβους με τα κοινωνικοδημογραφικά στοιχεία των γονέων.

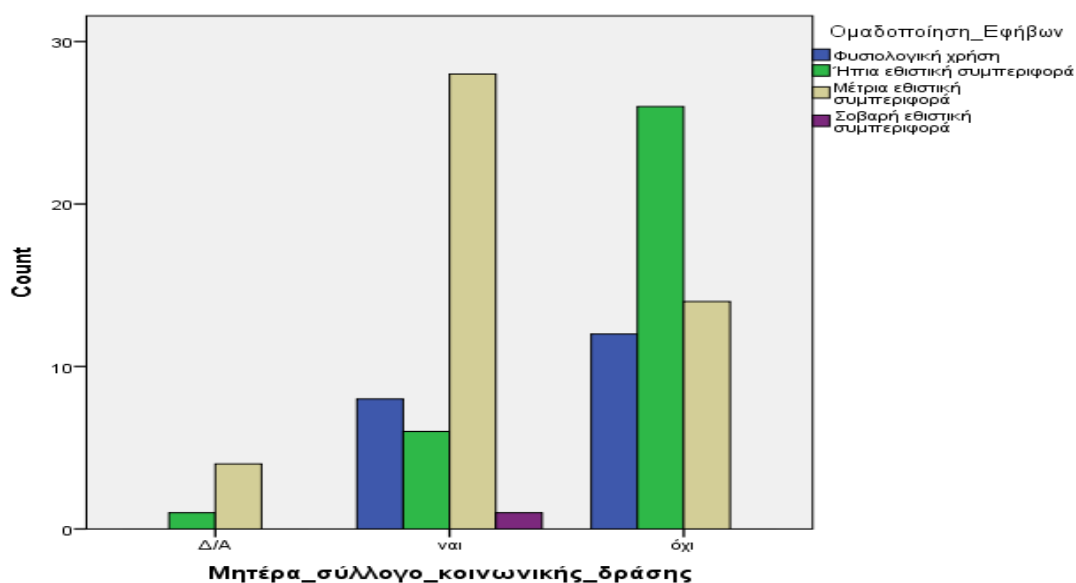
Correlations		Ομαδοποίηση_ Εφήβων
Φύλο	Pearson Correlation	,089
	Sig. (2-tailed)	,377
	N	100
Ηλικία_πατέρα	Pearson Correlation	,151
	Sig. (2-tailed)	,135
	N	100
Ηλικία_μητέρα	Pearson Correlation	-,143
	Sig. (2-tailed)	,155
	N	100
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	Pearson Correlation	,121
	Sig. (2-tailed)	,232
	N	100
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Pearson Correlation	-,154
	Sig. (2-tailed)	,125
	N	100
Ώρες_εργασίας_πατέρα_εβδομαδιαία	Pearson Correlation	-,132
	Sig. (2-tailed)	,192
	N	100
Ώρες_εργασίας_μητέρας_εβδομαδιαία	Pearson Correlation	-,004
	Sig. (2-tailed)	,968
	N	100
Πατέρας_σύλλογο_κοινωνικής_δράσης	Pearson Correlation	-,180
	Sig. (2-tailed)	,072
	N	100
Μητέρα_σύλλογο_κοινωνικής_δράσης	Pearson Correlation	-,325
	Sig. (2-tailed)	,001
	N	100
Ομαδοποίηση_Εφήβων	Pearson Correlation	1
	N	100

12% των απαντήσεων αφορά μητέρες που δεν συμμετέχουν σε σύλλογο κοινωνικής δράσης και οι έφηβοι κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου, ενώ 8% αυτών οι μητέρες τους συμμετέχουν σε αντίστοιχους συλλόγους. Οι έφηβοι που έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά και η μητέρα τους συμμετέχει σε σύλλογο φτάνει στο 6% του συνόλου ενώ 20% και παραπάνω δεν συμμετέχει η μητέρα τους σε σύλλογο. 28% του συνόλου αφορά εφήβους που έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά και η μητέρα τους συμμετέχει σε σύλλογο ενώ το μισό ποσοστό σε σχέση με το προηγούμενο αφορά εφήβους που έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά και η μητέρα τους δεν συμμετέχει σε σύλλογο ($\chi^2=20,94$ με 6 βαθμούς ελευθερίας και p value = 0,02).

Πίνακας 7.6.10: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των εφήβων και της συμμετοχής της μητέρας σε σύλλογο κοινωνικής δράσης

		Ομαδοποίηση_Εφήβων				Σύνολο
		Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Μητέρα_σύλλογο_κοινωνικής_δράσης	Δ/Α	0	1	4	0	5
	ναι	8	6	28	1	43
	όχι	12	26	14	0	52
Σύνολο		20	33	46	1	100

Σχήμα 7.6.7: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των εφήβων και της συμμετοχής της μητέρας σε σύλλογο κοινωνικής δράσης

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την συσχέτιση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου όπως θεωρούν οι γονείς και των δημογραφικών στοιχείων όπως προκύπτουν από το ερωτηματολόγιο των γονέων. Στατιστικά σημαντικά είναι το φύλο, το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα και της μητέρας καθώς και οι ώρες εργασίας της μητέρας.

Πίνακας 7.6.11: Συσχέτιση χρήσης διαδικτύου των εφήβων υπό το πρίσμα των γονέων με κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες των γονέων

Correlations		Ομαδοποίηση
Φύλο	Pearson Correlation	-,222
	Sig. (2-tailed)	,027
	N	100
Ηλικία_πατέρα	Pearson Correlation	-,046
	Sig. (2-tailed)	,649
	N	100
Ηλικία_μητέρα	Pearson Correlation	,006
	Sig. (2-tailed)	,957
	N	100
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	Pearson Correlation	,302
	Sig. (2-tailed)	,002
	N	100
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Pearson Correlation	,315
	Sig. (2-tailed)	,001
	N	100
Ώρες_εργασίας_πατέρα_εβδομαδιαία	Pearson Correlation	,030
	Sig. (2-tailed)	,769
	N	100
Ώρες_εργασίας_μητέρας_εβδομαδιαία	Pearson Correlation	,244
	Sig. (2-tailed)	,014
	N	100
Πατέρας_σύλλογο_κοινωνικής_δράσης	Pearson Correlation	,103
	Sig. (2-tailed)	,310
	N	100
Μητέρα_σύλλογο_κοινωνικής_δράσης	Pearson Correlation	,123
	Sig. (2-tailed)	,224
	N	100
Ομαδοποίηση	Pearson Correlation	1
	N	100

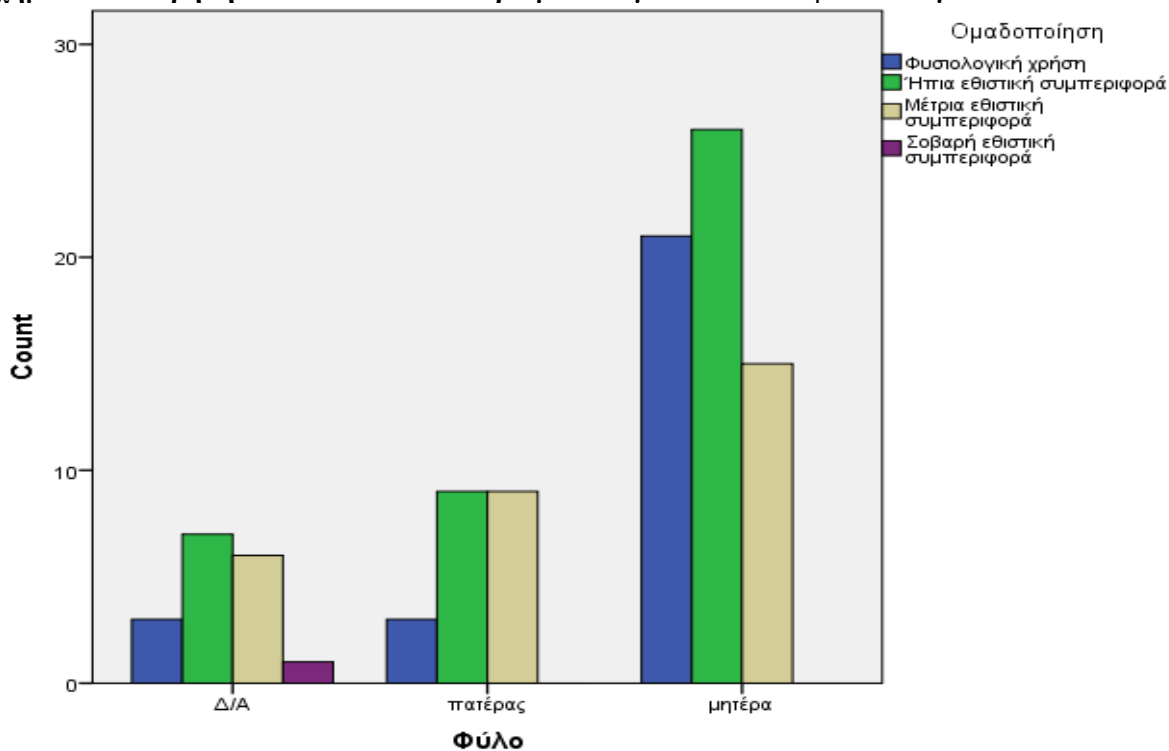

Σχεδόν ένας στους πέντε ερωτώμενους του δείγματος των γονέων είναι μητέρα και θεωρεί ότι το παιδί τους κάνει φυσιολογική χρήση, ενώ ένας στους 4 είναι μητέρες με τα παιδιά τους να έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά. 15% του συνόλου αφορά μητέρες με τα παιδιά τους να έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Σχεδόν ένας στους δέκα γονείς αφορά πατέρες με τα παιδιά τους να έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά, ενώ αντίστοιχο ποσοστό αφορά πατέρα με το παιδί του να έχει μέτρια εθιστική συμπεριφορά. ($\chi^2=9,79$ με 6 βαθμούς ελευθερίας και p value = 0,134)

Πίνακας 7.6.12: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το φύλο των γονιών

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Δ/Α	3	7	6	1	17
Φύλο πατέρας	3	9	9	0	21
μητέρα	21	26	15	0	62
Σύνολο	27	42	30	1	100

Σχήμα 7.6.8: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το φύλο των γονιών

Οι γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά τους κάνουν φυσιολογική χρήση διαδικτύου παρατηρείται από τους παρακάτω πίνακες ότι στην πλειοψηφία τους έχουν ανώτατη εκπαίδευση, ενώ ακολουθούν οι γονείς που έχουν αποφοιτήσει από το λύκειο. Τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα των ατόμων που έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά έχουν αποφοιτήσει από το λύκειο με 17 περιπτώσεις για τους πατεράδες και 19 περιπτώσεις για τις μητέρες. Η πλειοψηφία των ατόμων που έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά προκύπτει να έχει τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα αποφοιτήσει από ανώτατη εκπαίδευση. Για το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα ($\chi^2=27,14$ με 15 βαθμούς ελευθερίας και p value = 0,028) και για το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας ($\chi^2=19,93$ με 15 βαθμούς ελευθερίας και p value = 0,174)

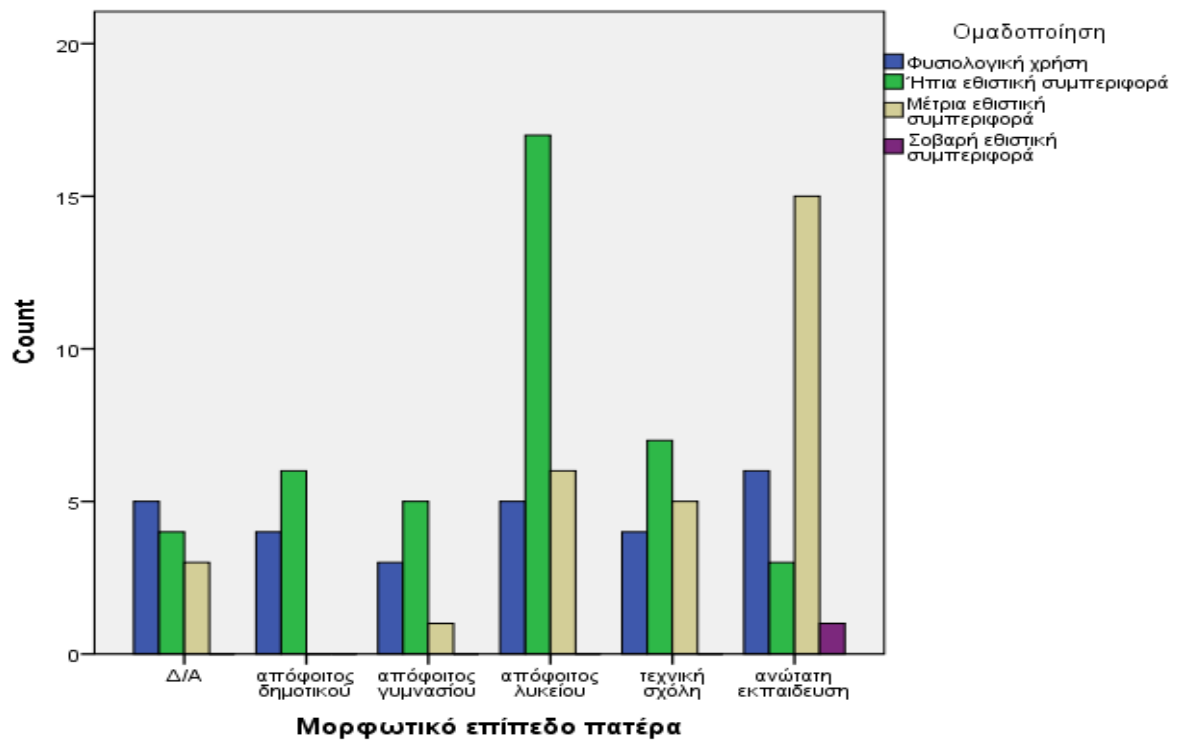
Πίνακας 7.6.13: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

		Ομαδοποίηση				Σύνολο
		Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	Δ/Α	5	4	3	0	12
	απόφοιτος δημοτικού	4	6	0	0	10
	απόφοιτος γυμνασίου	3	5	1	0	9
	απόφοιτος λυκείου	5	17	6	0	28
	τεχνική σχολή	4	7	5	0	16
	ανώτατη εκπαίδευση	6	3	15	1	25
Σύνολο		27	42	30	1	100

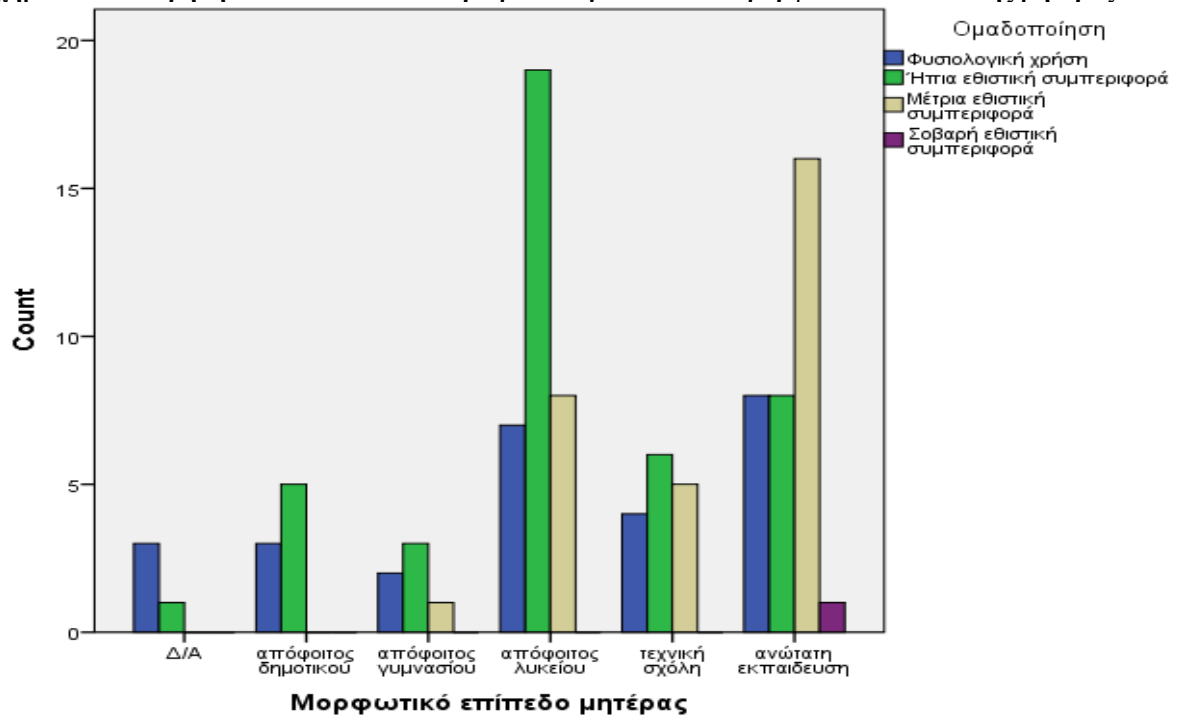
Πίνακας 7.6.14: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας

		Ομαδοποίηση				Σύνολο
		Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	Δ/Α	3	1	0	0	4
	απόφοιτος δημοτικού	3	5	0	0	8
	απόφοιτος γυμνασίου	2	3	1	0	6
	απόφοιτος λυκείου	7	19	8	0	34
	τεχνική σχολή	4	6	5	0	15
	ανώτατη εκπαίδευση	8	8	16	1	33
Σύνολο		27	42	30	1	100

Σχήμα 7.6.9: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

Σχήμα 7.6.10: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας

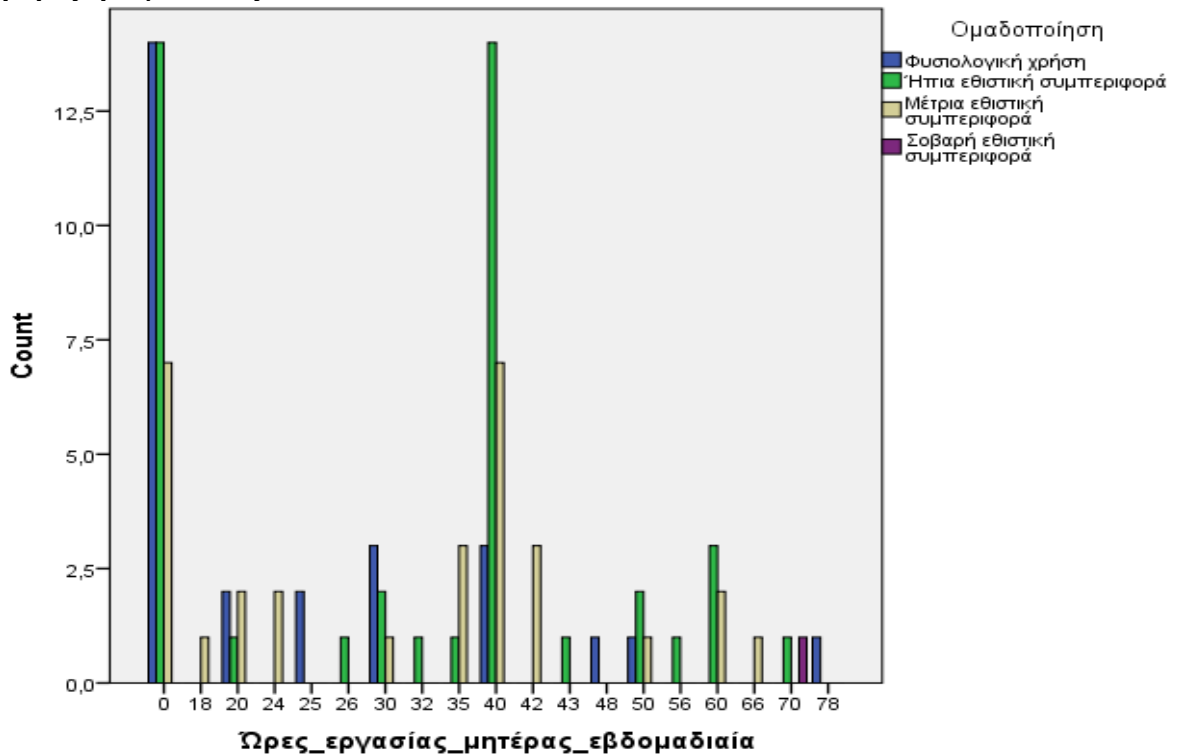

Η μητέρα που εργάζεται εβδομαδιαίως μέχρι και 40 ώρες την εβδομάδα θεωρεί το παιδί της ότι κάνει φυσιολογική χρήση του διαδικτύου σε ποσοστό 24% επί του συνόλου του δείγματος, ενώ το ποσοστό με ήπια εθιστική συμπεριφορά ανέρχεται στο 34% επί του συνόλου του δείγματος. Σε ποσοστό 23% του δείγματος των εφήβων η μητέρα εργάζεται έως και 40 ώρες εβδομαδιαίως και ο έφηβος εμφανίζει μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Τέλος η μητέρα του εφήβου που θεωρείται ότι πάσχει από σοβαρή εθιστική συμπεριφορά εργάζεται 70 ώρες εβδομαδιαίως. Χρησιμοποιώντας τον μη παραμετρικό έλεγχο Kruskal-Wallis, το p-value είναι μικρότερο από το 0,05 συμπεραίνουμε ότι υπάρχει διαφορά στις ώρες εργασίας της μητέρας εβδομαδιαία ανάλογα με τη συμπεριφορά (p-value=0,033)

Πίνακας 7.6.15: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και των ωρών εργασίας της μητέρας εβδομαδιαίως

	Ομαδοποίηση				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
0	14	14	7	0	35
18	0	0	1	0	1
20	2	1	2	0	5
24	0	0	2	0	2
25	2	0	0	0	2
26	0	1	0	0	1
30	3	2	1	0	6
32	0	1	0	0	1
35	0	1	3	0	4
40	3	14	7	0	24
42	0	0	3	0	3
43	0	1	0	0	1
48	1	0	0	0	1
50	1	2	1	0	4
56	0	1	0	0	1
60	0	3	2	0	5
66	0	0	1	0	1
70	0	1	0	1	2
78	1	0	0	0	1
Σύνολο	27	42	30	1	100

Σχήμα 7.6.11: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και των ωρών εργασίας της μητέρας εβδομαδιαίως

Ο παρακάτω πίνακας παρουσιάζει την συσχέτιση μεταξύ της χρήσης του διαδικτύου όπως θεωρούν οι γονείς και των δημογραφικών στοιχείων των εφήβων όπως προκύπτουν από τα ερωτηματολόγια. Στατιστικά σημαντικά είναι μόνο το φύλο των εφήβων και οι ώρες χρήσης εβδομαδιαίως.

Πίνακας 7.6.16: Συσχέτιση χρήσης διαδικτύου των εφήβων υπό το πρίσμα των γονέων με κοινωνικοδημογραφικούς παράγοντες των εφήβων

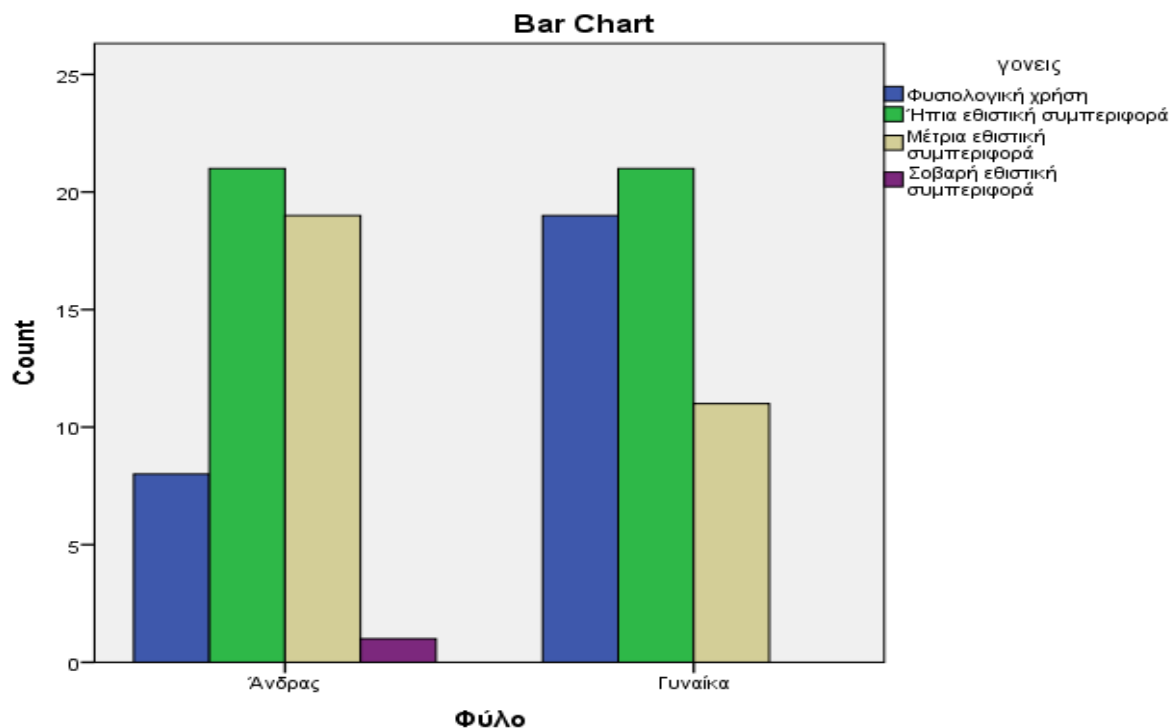
		γονείς
Φύλο	Pearson Correlation	-,271
	Sig. (2-tailed)	,006
	N	100
Ηλικία	Pearson Correlation	,017
	Sig. (2-tailed)	,870
	N	100
Ώρες_Χρήσης_Εβδομαδιαίως	Pearson Correlation	,269
	Sig. (2-tailed)	,007
	N	100
Ώρες_χρήσης_για_δουλειά	Pearson Correlation	,179
	Sig. (2-tailed)	,075
	N	100
Ώρες_χρήσης_για_διασκέδαση	Pearson Correlation	,247
	Sig. (2-tailed)	,013
	N	100
Ενημέρωση	Pearson Correlation	-,059
	Sig. (2-tailed)	,558
	N	100
Facebook	Pearson Correlation	-,065
	Sig. (2-tailed)	,523
	N	100
Παιχνίδια	Pearson Correlation	-,190
	Sig. (2-tailed)	,058
	N	100
Μήνες_Πρόσβασης	Pearson Correlation	-,078
	Sig. (2-tailed)	,442
	N	100
Πρόσβαση_από_το_σπίτι	Pearson Correlation	,038
	Sig. (2-tailed)	,709
	N	100
γονείς	Pearson Correlation	1
	N	100

Στον παρακάτω πίνακα φαίνεται ότι οι γονείς θεωρούν πως το 8% των εφήβων που είναι άνδρες κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια είναι 19% επί του συνόλου. Οι γονείς θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά είναι 21% τόσο για τα αγόρια όσο και για τα κορίτσια. Για τη μέτρια εθιστική συμπεριφορά, τα αγόρια έχουν ποσοστό 19% επί του συνόλου ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα κορίτσια είναι 11% επί του συνόλου. Τέλος ο γονέας που θεωρεί ότι το παιδί του έχει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά το φύλο του παιδιού είναι αρσενικό. ($\chi^2=7,57$ με 3 βαθμούς ελευθερίας και $p \text{ value} = 0,05$).

Πίνακας 7.6.17: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το φύλο των εφήβων

		γονείς				Σύνολο
		Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
Φύλο	Άνδρας	8	21	19	1	49
	Γυναίκα	19	21	11	0	51
Σύνολο		27	42	30	1	100

Σχήμα 7.6.12: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και το φύλο των εφήβων

Στον πίνακα 7.6.18 , 15% του πληθυσμού αντιστοιχεί σε γονείς που θεωρούν ότι το έφηβο παιδί τους κάνει φυσιολογική χρήση του διαδικτύου και το παιδί χρησιμοποιεί το διαδίκτυο ως 10 ώρες εβδομαδιαίως. Το ίδιο ποσοστό εμφανίζεται για τους γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά και τα παιδιά τους δεν ξεπερνούν τις 10 ώρες εβδομαδιαίως στο διαδίκτυο. Σχεδόν 10% του πληθυσμού αφορά εφήβους που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ως 10 ώρες εβδομαδιαίως ενώ οι γονείς θεωρούν ότι οι έφηβοι έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Οι έφηβοι που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο περισσότερο από 10 ώρες εβδομαδιαίως και οι γονείς τους θεωρούν ότι κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου φτάνουν στο 12% του πληθυσμού. Με παραπάνω από 10 ώρες χρήσης διαδικτύου και με την πεποίθηση των γονέων ότι οι έφηβοι έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά το ποσοστό είναι 27%. Τέλος, οι γονείς που θεωρούν ότι οι έφηβοι έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά και οι έφηβοι ξεπερνούν τις 10 ώρες εβδομαδιαίως στο διαδίκτυο φτάνουν σε ποσοστό 20% του πληθυσμού. Χρησιμοποιώντας τον μη παραμετρικό έλεγχο Kruskal-Wallis, το p-value είναι μικρότερο από το 0,05 συμπεραίνουμε ότι υπάρχει διαφορά στις ώρες χρήσης εβδομαδιαίως από τους εφήβους ανάλογα με τη συμπεριφορά όπως τη θεωρούν οι γονείς (p-value=0,011)

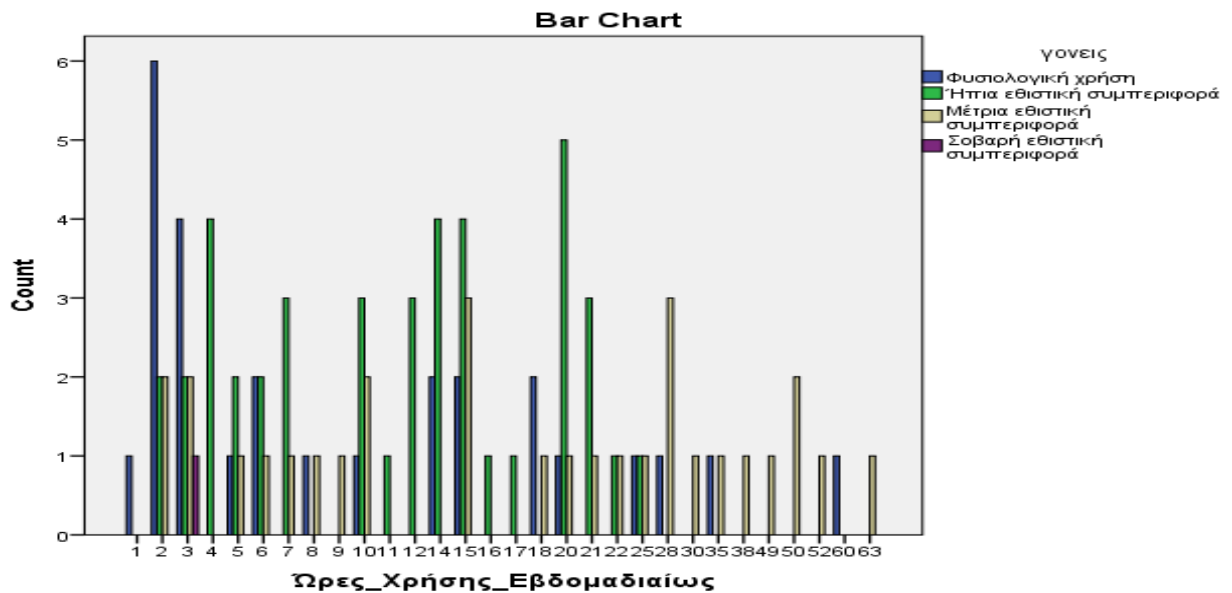
Πίνακας 7.6.18: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και ώρες χρήσης εβδομαδιαίως

	γονείς				Σύνολο
	Φυσιολογική χρήση	Ήπια εθιστική συμπεριφορά	Μέτρια εθιστική συμπεριφορά	Σοβαρή εθιστική συμπεριφορά	
1	1	0	0	0	1
2	6	2	2	0	10
3	4	2	2	1	9
4	0	4	0	0	4
5	1	2	1	0	4
6	2	2	1	0	5
7	0	3	1	0	4
8	1	0	1	0	2
9	0	0	1	0	1
10	1	3	2	0	6
11	0	1	0	0	1
12	0	3	0	0	3
14	2	4	0	0	6
15	2	4	3	0	9

	16	0	1	0	0	1
	17	0	1	0	0	1
	18	2	0	1	0	3
	20	1	5	1	0	7
	21	0	3	1	0	4
	22	0	1	1	0	2
	25	1	1	1	0	3
	28	1	0	3	0	4
	30	0	0	1	0	1
	35	1	0	1	0	2
	38	0	0	1	0	1
	49	0	0	1	0	1
	50	0	0	2	0	2
	52	0	0	1	0	1
	60	1	0	0	0	1
	63	0	0	1	0	1
Σύνολο		27	42	30	1	100

Σχήμα 7.6.13: Χρήση διαδικτύου υπό το πρίσμα των γονιών και ώρες χρήσης εβδομαδιαίως

Κεφάλαιο 8:Συζήτηση

Στη παρούσα έρευνα αρχικά εξετάστηκε η συσχέτιση μεταξύ της άποψης των εφήβων για τα ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο μέσω αυτοσυμπληρούμενων ερωτηματολογίων από τους ίδιους τους έφηβους και της άποψης των γονέων τους για το ίδιο φαινόμενο μέσω ερωτηματολογίων που αξιολογούν τις παρατηρήσιμες ,από τους γονείς ,συμπεριφορές εθισμού που εμφανίζουν οι έφηβοι. Συγκεκριμένα στη παρούσα έρευνα βρέθηκε ότι οι έφηβοι που θεωρούν ότι κάνουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου ανέρχονται σε 27% ενώ αντίστοιχα οι γονείς που θεωρούν ότι τα παιδιά τους κάνουν φυσιολογική χρήση ανέρχονται σε 20%. Η ήπια εθιστική συμπεριφορά εμφανίζεται στο 42% των εφήβων, ενώ οι γονείς που αναγνωρίζουν αυτή τη συμπεριφορά στα παιδιά τους ανέρχεται στο 33%. Οι γονείς σε ποσοστό 46% θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά, ενώ οι έφηβοι αναγνωρίζουν αυτή τη συμπεριφορά σε ποσοστό 30%. Τέλος μόλις το 1% των εφήβων θεωρεί ότι έχει σοβαρή εθιστική συμπεριφορά ενώ αντίστοιχο είναι και το ποσοστό των γονέων που αντιλαμβάνονται παρόμοια συμπεριφορά. Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι στο 54% του πληθυσμού της μελέτης συμπίπτουν οι απόψεις των γονέων με των εφήβων, όσον αφορά στη χρήση του διαδικτύου από τους εφήβους. Φάνηκε δηλαδή ότι οι έφηβοι αντιμετωπίζουν και αξιολογούν διαφορετικά την χρήση του διαδικτύου από ότι οι γονείς.

Μέσα από τη βιβλιογραφική ανασκόπηση φαίνεται πως είναι ελάχιστες οι έρευνες στην Ελλάδα που συσχετίζουν τα ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων υπό των πρίσμα των ίδιων των εφήβων και υπό το πρίσμα των γονιών τους. Συγκεκριμένα σε έρευνα των Siomos et al. (2012) έχει βρεθεί ότι οι γονείς συνηθίζουν να μην εκτιμούν σωστά το χρόνο που δαπανούν τα παιδιά τους στο διαδίκτυο και επίσης ότι υποτιμούν τα συμπτώματα του εθισμού στο διαδίκτυο των παιδιών τους, σε σχέση με το πώς εκείνα βιώνουν τον εθισμό. Σε άλλη έρευνα των Floros et al. (2012) φάνηκε ότι οι γονείς που είχαν αρνητική άποψη σχετικά με το Διαδίκτυο, είχαν την τάση να ενθαρρύνουν λιγότερο τα παιδιά τους να συμμετέχουν σε διαδικτυακές δραστηριότητες και ανησυχούσαν περισσότερο για την πιθανότητα το παιδί τους να είναι εθισμένο στη χρήση του υπολογιστή. Οι ανησυχίες τους δεν συσχετιζόνταν με τα αποτελέσματα των παιδιών τους . Επίσης οι γονείς που ανέφεραν ότι δεν γνώριζαν αρκετά σχετικά με την ασφαλή πλοήγηση και τις δραστηριότητες των παιδιών τους, είχαν την τάση να θεωρούν ότι τα παιδιά τους έχουν περισσότερες πιθανότητες να εμφανίζουν εθιστική συμπεριφορά στη χρήση του υπολογιστή. Μάλιστα οι

απόψεις αυτές επιβεβαιώθηκαν από τα αυτοαναφερόμενα από τα παιδιά τους αποτελέσματα. Γενικότερα είναι γνωστό μέσα από τη βιβλιογραφία ότι οι γονείς και οι οικογενειακοί δεσμοί παίζουν ρόλο στην πρόληψη ή στην εμφάνιση εθιστικών συμπεριφορών στο διαδίκτυο των εφήβων. Επιπλέον τελευταία έρευνα έδειξε ότι ο τρόπος που μεγαλώνουν οι γονείς τα παιδιά τους και οι σχέσεις που αναπτύσσει τόσο η μητέρα όσο και ο πατέρας με αυτά έχουν έμμεσο αντίκτυπο στην εμφάνιση του εθισμού στο διαδίκτυο, μέσα από το μεσολαβητικό ρόλο της αρνητικής σχέσης που αναπτύσσουν με τους άλλους ή της θλίψης που εμφανίζουν αργότερα στη ζωή τους εξαιτίας του τρόπου που μεγάλωσαν (Kalaitzaki & Birtchnell, 2014). Συνολικά φαίνεται ότι η άποψη των γονιών σχετικά με τις συμπεριφορές εθισμού στο διαδίκτυο των παιδιών τους δεν έρχεται σε πλήρη σύμπνοια με την άποψη των ίδιων των εφήβων. Σύμφωνα με τη παρούσα έρευνα βρέθηκε ότι οι γονείς τείνουν να θεωρούν σε μεγαλύτερο ποσοστό ότι τα παιδιά τους παρουσιάζουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά ως προς το διαδίκτυο από ότι οι ίδιοι οι έφηβοι. Πιθανόν αυτό να συμβαίνει γιατί οι γονείς ανησυχούν ιδιαίτερα για τις διαδικτυακές κινήσεις των παιδιών τους και το χρόνο που αφιερώνουν σε αυτό καθώς πλέον έχουν αρχίσει να γίνονται ευρέως γνωστοί οι κίνδυνοι του διαδικτύου. Από την άλλη οι έφηβοι φαίνεται να τοποθετούν τους εαυτούς τους στην κατηγορία της ήπιας εθιστικής συμπεριφοράς και της φυσιολογικής χρήσης σε μεγαλύτερο ποσοστό από ότι οι γονείς, γεγονός που δείχνει ότι πιθανόν να έχουν απενοχοποιήσει τους κινδύνους του διαδικτύου ή ακόμα και να αισθάνονται ότι είναι σε θέση να προστατεύσουν τον εαυτό τους σε σχέση με τη κατάχρηση του διαδικτύου και τους κινδύνους αυτού. Το τελευταίο πιθανόν να βασίζεται στην ενημέρωση για το φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο που πραγματοποιείται τα τελευταία χρόνια στον μαθητικό κόσμο της Ελλάδας από διάφορους φορείς με στόχο την πρόληψη είτε στην αγνόηση των κινδύνων ως χαρακτηριστικό της εφηβικής τους ηλικίας. Βέβαια το πεδίο της συσχέτισης απόψεων γονέων – εφήβων σχετικά με τον εθισμό στο διαδίκτυο παρέχει αρκετό χώρο για περαιτέρω έρευνα.

Αν και όπως αναφέρθηκε η άποψη των γονέων για το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου των παιδιών τους έχει εξεταστεί ελάχιστα, από την άλλη υπάρχουν αρκετές έρευνες που έχουν εξετάσει τα ποσοστά του εθισμού στο διαδίκτυο ανά την Ελλάδα. Σύμφωνα με πανελλαδική έρευνα της Μονάδας εφηβικής Υγείας (MEY) που πραγματοποιήθηκε το 2010 φάνηκε ότι το 2.4% των εφήβων ηλικίας 15-16 ετών είναι εθισμένοι στο διαδίκτυο ενώ το 19.1% βρίσκεται σε οριακή χρήση του διαδικτύου που πολύ πιθανόν στο μέλλον να καταλήξει σε διαδικτυακή εξάρτηση. Σε αντίστοιχη έρευνα της MEY το 2007 το ποσοστό εθισμού

ανερχόταν στο 1% όσον αφορά την Αττική (Tsitsika et al., 2008). Άλλες έρευνες ενδεικτικά έχουν δείξει ότι στην Κώ το ποσοστό του εθισμού μεταξύ των εφήβων είναι 6,7% (Fisoun et al., 2011), στην Περιφέρεια Πελοποννήσου το 4% των εφήβων χρησιμοποιεί το διαδίκτυο προβληματικά (Μάνδηλας, 2013), ενώ στη Θεσσαλία το ποσοστό του εθισμού στο διαδίκτυο μεταξύ των εφήβων ανέρχεται στο 8,2% (Siomos et al., 2008). Σύμφωνα με τις περισσότερες έρευνες τα ποσοστά εθισμού ή προβληματικής χρήσης του διαδικτύου τείνουν να είναι μικρότερα στις Μεγαλοπόλεις σε σχέση με τις μικρότερες επαρχιακές ή νησιωτικές πόλεις. Η πανελλαδική έρευνα της MEY (2010) αναφέρει ότι το ποσοστό των εφήβων με συμπεριφορές εξάρτησης ήταν μεγαλύτερο στις επαρχιακές πόλεις σε σύγκριση με την Αττική (3,4% έναντι 1,3%). Γεγονός που επιβεβαιώνεται και από την παρούσα έρευνα, σύμφωνα με τη οποία το ποσοστό εθισμού των εφήβων στην τρίτη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας, την Πάτρα ανέρχεται στο 1%, ποσοστό χαμηλότερο σε σχέση με αυτά που αναφέρονται στην επαρχία. Οι αιτίες αυτού μπορεί να πηγάζουν από τη δυνατότητα για περισσότερες δραστηριότητες, χόμπι και εναλλακτικούς τρόπους διασκέδασης που προσφέρουν οι μεγαλύτερες πόλεις στους εφήβους, δίνοντάς τους την ευκαιρία να γεμίζουν δημιουργικά και ευχάριστα το χρόνο τους. Έτσι μειώνεται η επιθυμία των εφήβων να καλύψουν την ανάγκη τους για πειραματισμό και διασκέδαση μέσω του διαδικτύου. Επίσης στην επαρχία οι έφηβοι οι οποίοι μένουν σε απομακρυσμένες περιοχές και χωριά δυσκολεύονται να μετακινηθούν, εξαιτίας της ύπαρξης ελάχιστων αστικών συγκοινωνιών, με αποτέλεσμα να αδυνατούν κάποιες φορές να συναντήσουν τους φίλους τους ή να επισκεφθούν κάποιους χώρους διασκέδασης. Το γεγονός αυτό πιθανόν οδηγεί τους εφήβους να κάνουν πολύωρη χρήση του διαδικτύου προκειμένου να καλύψουν αυτές τις ανάγκες τους. Σίγουρα όμως οι αιτίες αυτού χρήζουν περαιτέρω έρευνας.

Ο εθισμός στο διαδίκτυο πρόκειται για πολυπαραγοντικό φαινόμενο. Επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες που σχετίζονται με τη χρήση αλλά και τους χρήστες του διαδικτύου. Καταρχάς σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας σημαντικό προβλεπτικό παράγοντα για τη εμφάνιση εθιστικών συμπεριφορών στη χρήση του διαδικτύου αποτελούν οι ώρες χρήσης του διαδικτύου εβδομαδιαίως και οι ώρες χρήσης εβδομαδιαίως για διασκέδαση, γεγονός που υποστηρίζεται και από άλλες έρευνες (Kormas et al, 2011; Frangos et al, 2010; Douglas et al., 2008). Από την άλλη σε άλλες έρευνες έχει βρεθεί ότι ο χρόνος χρήσης του διαδικτύου από μόνος του δεν αποτελεί προβλεπτικό παράγοντα του εθισμού στο διαδίκτυο αλλά παίζει ρόλο και το είδος της σχέσης που αναπτύσσει ο έφηβος με το

διαδίκτυο (Kaplan & Sadock,2005). Σε άλλη έρευνα βρέθηκε ότι ο χρόνος σύνδεσης στο διαδίκτυο σχετίζεται θετικά μόνο με το ερώτημα «πόσο συχνά προτιμάς να περνάς χρόνο στο διαδίκτυο παρά να είσαι συντροφιά με τους φίλους σου» του Internet Addiction Test σε χρήστες που εμφάνιζαν εθιστική συμπεριφορά ως προς τη χρήση του διαδικτύου(Tonioni et al.,2012.Κάποιες έρευνες όπως των Tsitsika et al. (2009), Rees&Noyes (2007) υποστηρίζουν ότι και το φύλο του χρήστη παίζει ρόλο στη κατάχρηση του διαδικτύου και συγκεκριμένα ότι τα κορίτσια παρουσιάζουν χαμηλότερα ποσοστά εθισμού στο διαδίκτυο από τα αγόρια. Κάτι που δεν επιβεβαιώνεται από την παρούσα έρευνα , σύμφωνα με την οποία βρέθηκε ότι το φύλο και η ηλικία των εφήβων δεν αποτελούν προβλεπτικούς παράγοντες ως προς την προβληματική χρήση του διαδικτύου. Όμως σε πιο πρόσφατη έρευνα της MEY (2010) βρέθηκε ότι τα δύο φύλα παρουσιάζουν συμπεριφορές εθισμού σε παρόμοια ποσοστά επιβεβαιώνοντας τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, σύμφωνα με την οποία το φύλο των εφήβων δεν σχετίζεται με την εμφάνιση συμπεριφορών εθισμού.

Στη συνέχεια εξετάζοντας τα δημογραφικά στοιχεία των γονέων σε σχέση με την εθιστική συμπεριφορά προς το διαδίκτυο των εφήβων όπως αναφέρεται από τους ίδιους, στατιστικά σημαντική συσχέτιση παρουσιάζει μόνο η συμμετοχή της μητέρας σε σύλλογο κοινωνικής δράσης . Πιο συγκεκριμένα τα παιδιά των οποίων οι μητέρες είναι μέλη κάποιου συλλόγου κοινωνικής δράσης παρουσιάζουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου κατά 8%, ήπια εθιστική συμπεριφορά 6%, μέτρια εθιστική συμπεριφορά 28% και εθιστική συμπεριφορά 1%. Αντίστοιχα τα ποσοστά των εφήβων που εμφανίζουν φυσιολογική χρήση του διαδικτύου και η μητέρα τους δεν είναι μέλος κάποιου συλλόγου είναι 12%, συνεχίζοντας με ήπια εθιστική συμπεριφορά το 26% και μέτρια εθιστική συμπεριφορά 14%.Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φαίνεται ότι τα περισσότερα παιδιά που βρίσκονται ένα στάδιο πριν τον εθισμό στο διαδίκτυο (28%), έχουν μητέρα που είναι ενεργό μέλος σε σύλλογο κοινωνικής δράσης γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με τη αρχική υπόθεση ότι οι γονείς που είναι μέλη σε συλλόγους κοινωνικής δράσης θα ήταν περισσότερο ενημερωμένοι για θέματα πρόληψης και αντιμετώπισης φαινομένων όπως η κατάχρηση του διαδικτύου. Είναι γνωστό ότι τα μέλη των συλλόγων κοινωνικής δράσης είναι ευαισθητοποιημένοι πολίτες ως προς τα ζητήματα που αφορούν την κοινωνία. Πιθανόν όμως σε αυτό το σημείο θα χρειαζόταν να εξεταστεί σε επόμενες έρευνες η συσχέτιση του εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο με τη συμμετοχή της μητέρας σε σύλλογο που ασχολείται με τη ψυχική υγεία παιδιών ή τη γενικότερη φροντίδα παιδιών και εφήβων. Τότε πιθανόν η συμμετοχή της μητέρας σε σύλλογο κοινωνικής δράσης

να αποτελούσε προστατευτικό παράγοντα στη κατάχρηση του διαδικτύου των εφήβων, καθώς θα ενημερωνόταν για τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης τέτοιων φαινομένων.

Όσον αφορά την άποψη των γονέων σχετικά με τον εθισμό στο διαδίκτυο των παιδιών τους σύμφωνα με τη έρευνα φάνηκε ότι σχετίζεται θετικά η άποψη τους για το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου των παιδιών τους με το μορφωτικό τους επίπεδο, τις ώρες απασχόλησής της μητέρας και το φύλο τους, δηλαδή εάν έχει συμπληρώσει το ερωτηματολόγιο ο πατέρας ή η μητέρα. Πιο συγκεκριμένα φάνηκε ότι όσο πιο υψηλή θέση κατέχουν οι γονείς στη βαθμίδα της εκπαίδευσης τόσο πιο κοντά στον εθισμό (μέτρια εθιστική συμπεριφορά) τοποθετούν τα παιδιά τους όσον αφορά τη χρήση του διαδικτύου. Σχεδόν το 16% του δείγματος των εφήβων παρουσιάζουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά σύμφωνα με την άποψη των γονέων τους και οι γονείς τους ανήκουν στην κατηγορία της ανώτατης εκπαίδευσης. Επίσης φαίνεται ότι η υπεραπασχόληση της μητέρας επηρεάζει τις συμπεριφορές εθισμού των εφήβων σύμφωνα με την άποψη των γονέων αφού σε ποσοστό 23% του δείγματος των εφήβων η μητέρα εργάζεται έως και 40 ώρες εβδομαδιαίως και ο έφηβος εμφανίζει μέτρια εθιστική συμπεριφορά, ενώ μάλιστα η μητέρα του εφήβου που θεωρείται ότι πάσχει από σοβαρή εθιστική συμπεριφορά εργάζεται 70 ώρες εβδομαδιαίως. Η υπεραπασχόληση της μητέρας φαίνεται ότι αποτελεί ισχυρό προβλεπτικό παράγοντα του εθισμού στο διαδίκτυο, καθώς αναφέρεται και σε άλλες αρκετές έρευνες (Yen et al.,2007; Σιώμος ,2011;Μάνδηλας,2013). Πιθανόν η υπεραπασχόληση της μητέρας και ο εθισμός στο διαδίκτυο των εφήβων να σχετίζονται θετικά καθώς οι μητέρες ελλείπει χρόνου στο σπίτι δυσκολεύονται να περιορίζουν τον χρόνο των παιδιών τους στο διαδίκτυο και να χρησιμοποιούν τα εργαλεία του γονικού ελέγχου. Δυο προστατευτικές στρατηγικές που πραγματοποιούνται από το 32% και το 25% των γονιών αντίστοιχα σύμφωνα με την πανελλαδική έρευνα της MEY(2010). Θετική συσχέτιση επίσης βρέθηκε ανάμεσα στο φύλο του γονέα που συμπληρώνει το ερωτηματολόγιο και του παρατηρήσιμου ποσοστού εθιστικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο του εφήβου. Συγκεκριμένα σύμφωνα με τα αποτελέσματα βρέθηκε ότι σχεδόν ένας στους πέντε συμμετέχοντες γονείς είναι μητέρα και θεωρεί ότι το παιδί τους κάνει φυσιολογική χρήση, ενώ ένας στους 4 είναι μητέρες με τα παιδιά τους να έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά. Το 15% του συνόλου αφορά μητέρες με τα παιδιά τους να έχουν μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Από την άλλη σχεδόν ένας στους δέκα γονείς αφορά πατέρες με τα παιδιά τους να έχουν ήπια εθιστική συμπεριφορά , ενώ αντίστοιχο ποσοστό αφορά πατέρα με το παιδί του να έχει μέτρια εθιστική συμπεριφορά. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας βρέθηκε ακόμα

ότι οι γονείς θεωρούν ότι όσο περισσότερες ώρες χρησιμοποιούν το διαδίκτυο οι έφηβοι τόσο μεγαλύτερες πιθανότητες έχουν να εμφανίσουν εθιστική συμπεριφορά. Επίσης σύμφωνα με την εκτίμηση των γονέων φάνηκε ότι αξιολογούν πιο επιρρεπή τα αγόρια ως προς την εμφάνιση μεγαλύτερων ποσοστών εθιστικής συμπεριφοράς στο διαδίκτυο από ότι τα κορίτσια, κάτι που αναφέρεται και σε άλλη πρόσφατη έρευνα(Wartberg et al., 2014).

Οι έφηβοι έχουν ιδιαίτερη σχέση με το διαδίκτυο και αποτελεί πλέον αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς τους καθώς έχει διεισδύσει τόσο στη ζωή όλων όσο και στα πλειοψηφία των σπιτιών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, το 94% του δείγματος έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι του γεγονός που έρχεται σε αντίθεση με παλαιότερη έρευνα που έχει χαρακτηρίσει «χαμηλή» την διείσδυση των υπολογιστών/διαδικτύου στην νεολαία αστικών περιοχών (Halkias et al.,2008). Η εύκολη και άμεση πρόσβαση στο διαδίκτυο από τους εφήβους , σε συνδυασμό με την εθιστική φύση δραστηριοτήτων στο διαδίκτυο όπως για παράδειγμα τα διαδικτυακά παιχνίδια (Floros & Siomos, 2012)και την επιρρεπή φύση των εφήβων σε εθισμούς πιθανόν να οδηγεί στη προβληματική χρήση αυτού, εάν δε έχουν ληφθεί τα απαραίτητα μέσα πρόληψης(Pallanti et al., 2006). Το διαδίκτυο όμως εάν η χρήση του είναι λελογισμένη πρόκειται για ένα εργαλείο που διευκολύνει τη ζωή των χρηστών του και πόσο μάλλον των εφήβων που εύκολα μέσα από το σπίτι τους μπορούν να διαβάσουν ηλεκτρονικά βιβλία, να ενημερωθούν για ότι τους απασχολεί, να επικοινωνήσουν με φίλους, να διασκεδάσουν και πολλά άλλα. Το διαδίκτυο παρέχει χώρο στους εφήβους για ποικίλες δραστηριότητες και ασχολίες. Κάποιες από αυτές έχει βρεθεί ότι είναι πιο συχνές στη προτίμηση των εφήβων. Στη παρούσα έρευνα βρέθηκε ότι οι έφηβοι κατά κύριο λόγο χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης (και τα δωμάτια συζήτησης) όταν βρίσκονται σε σύνδεση με το διαδίκτυο σε ποσοστό 79%, ακολουθεί η χρήση του διαδικτύου για ενημέρωση με ποσοστό 54% και στη συνέχεια με παρόμοιο ποσοστό 52% βρίσκεται η ενασχόληση των εφήβων με τα διαδικτυακά παιχνίδια. Παρόμοια ποσοστά έχουν βρεθεί και σε έρευνα της MEY (2007) που πραγματοποιήθηκε στην Αττική με τα παιχνίδια να καταλαμβάνουν ποσοστό 55,2% ως προς τις δραστηριότητες των εφήβων όταν είναι στο διαδίκτυο. Το chatting (δωμάτια συζήτησης) παρουσίαζε ποσοστό 35,3% ενώ πολύ χαμηλότερο ποσοστό(14,6%) σε σχέση με τη παρούσα έρευνα παρουσίαζε η ενασχόληση των εφήβων με την ενημέρωση μέσω του διαδικτύου. Όμως σε αρκετές νεότερες έρευνες έχει βρεθεί ότι η ενασχόληση των εφήβων με τα κοινωνικά δίκτυα στο διαδίκτυο αποτελεί μία από τις δημοφιλέστερες ασχολίες τους στο διαδίκτυο(Tsitsika et al., nd.).

Γενικότερα από τη παρούσα έρευνα φαίνεται ότι η Ελλάδα παρουσιάζει από τα μικρότερα ποσοστά εθισμού σε σχέση με άλλες χώρες συγκρίνοντας έρευνες που έχουν χρησιμοποιήσει το ίδιο διαγνωστικό εργαλείο. Ενδεικτικά ο εθισμός στο διαδίκτυο των εφήβων στο Χονγκ-Κόνγκ (Chau, 2005) είναι 3.9%, στην Κορέα (Park et al., 2008) ποσοστό 10,7% ενώ στην Κίνα (Zhang et al., 2009) ο εθισμός στο διαδίκτυο είναι σε ποσοστό 5,2%. Επιπλέον στην Γερμανία το 1.5 - 3.5% από τους έφηβους χρήστες Η/Υ φαίνεται ότι το δείχνουν σημάδια κατάχρησης ή εθισμού στη χρήση του υπολογιστή, του διαδικτύου και των βιντεοπαιχνιδιών (Peukert et al., 2010).Στις Η.Π.Α σε έρευνα που αφορούσε φοιτητές το ποσοστό προβληματικής χρήσης και πιθανής προβληματικής χρήσης ήταν 4% (Christakis et al., 2011), ενώ σε άλλη έρευνα στις Η.Π.Α με δείγμα μαθητές γυμνασίου το ποσοστό προβληματικής χρήσης ήταν 4% (Liu et al.,2011). Γενικά οι έφηβοι με διαταραχή εθισμού στο διαδίκτυο φαίνεται ότι αντιπροσωπεύουν διαφορετικά ποσοστά και κυμαίνονται από 1% και 16,3% στην Ευρώπη, 1% -12% στη Μέση Ανατολή και 2% - 18% στην Ασία. Οι αιτίες για το γεγονός ότι στην Ελλάδα τα ποσοστά του εθισμού στο διαδίκτυο των εφήβων είναι χαμηλότερα σε σχέση με τις περισσότερες χώρες που έχουν γίνει παρόμοιες έρευνες απαιτεί περαιτέρω έρευνα. Βέβαια διαφορές υπάρχουν στα ποσοστά του εθισμού στο διαδίκτυο και σε έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί στη Ελλάδα όπως αυτές της Θεσσαλίας με ποσοστό εθισμού 8,2% (Siomos et al., 2008), της Χίου με ποσοστό εθισμού 15% (Κυπαρίσση, 2009), της Κω με ποσοστό εθισμού 11%-16,3%(Fisoun et al., 2011, Siomos et al., 2012). Αντιθέτως τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φαίνεται να συμφωνούν με αυτά των ερευνών της ΜΕΥ που αναφέρουν ποσοστό εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο 1%, το 2007 στην Αττική και 1.3% το 2010 στην Αττική, 3,4% στην ελληνική επαρχία και 2,4% στο σύνολο του δείγματος πανελλαδικά.

Τα ποσοστά του εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο ανά τον κόσμο που αναδεικνύονται μέσω των ερευνών επιβάλλουν προληπτικές στρατηγικές αντιμετώπισης του φαινομένου. Στην Ελλάδα υπάρχουν οργανώσεις και σύλλογοι που ασχολούνται με την αντιμετώπιση του εθισμού στο διαδίκτυο αλλά και την ενημέρωση της κοινότητας με σκοπό την πρόληψη αλλά και την εκμάθηση πρακτικών ασφαλούς πλοήγησης στο διαδίκτυο των παιδιών. Ιδιαίτερο ρόλο για την πρόληψη του εθισμού στο διαδίκτυο παίζει το σχολείο και η οικογένεια καθώς οφείλουν να μάθουν στο παιδί να πλοηγείται με ασφάλεια στο διαδίκτυο χωρίς φυσικά να δαιμονοποιείται ένα μέσο που χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα πλεονεκτήματα. Σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση του φαινομένου παίζει και η έγκαιρη διάγνωση του προβλήματος

προκειμένου να ξεκινήσει η θεραπεία άμεσα. Το θεραπευτικό πλάνο το οποίο χρησιμοποιείται για την αντιμετώπιση του εθισμού στο διαδίκτυο εφαρμόζεται είτε σε κλινικό πλαίσιο (καθώς η ύπαρξη κλινικών αποτοξίνωσης από το διαδίκτυο είναι πλέον πραγματικότητα), είτε σε ατομικά θεραπευτικά πλαίσια. Αν και είναι ελάχιστες οι μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί για τον εθισμό στο διαδίκτυο σε κλινικά δείγματα (Black et al., 1999; Shapira et al., 2000; Bernardi & Pallanti, 2009; Tsitsika et al., 2011), παρόλαυτα υπάρχουν προτεινόμενα θεραπευτικά πρωτόκολλα με πιο αποτελεσματικό αυτό που στηρίζεται στη γνωσιακή συμπεριφοριστική προσέγγιση (Young, 2007; Σιώμος, 2011). Σύμφωνα με έρευνα του Σιώμου (2011) βρέθηκε ότι τα θεραπευτικά μοντέλα που προστατεύουν από την υποτροπή της διαταραχής του εθισμού στο διαδίκτυο στους εφήβους είναι : ο συνδυασμός γνωστική συμπεριφοριστική θεραπεία (ΓΣΨ) και ψυχοεκπαίδευσης γονέων ,ο συνδυασμός ΓΣΨ, ψυχοεκπαίδευσης και φαρμακοθεραπείας ειδικότερα στις περιπτώσεις συνοσηρότητας. Επιπλέον σε πρόσφατη έρευνα η Young (2011) παρουσίασε ένα θεραπευτικό πρωτόκολλο αποκλειστικά σχεδιασμένο για τον εθισμό στο διαδίκτυο (cognitive behavioral therapy–Internet addiction (CBT-IA)), το οποίο συνδυάζει τη γνωστική συμπεριφοριστική θεραπεία (ΓΣΨ) και τη θεραπεία «harm reduction therapy» (HRT). Σύμφωνα με την ίδια σημαντικό ρόλο στη θεραπεία του εθισμού στο διαδίκτυο παίζει η οικογενειακή θεραπεία (ενημέρωση, θεραπεία και στήριξη της οικογένειας του χρήστη) αλλά και οι ομάδες υποστήριξης ειδικά σε άτομα που έχουν εθιστεί στο διαδίκτυο προκειμένου να ξεπεράσουν συναισθήματα ανεπάρκειας και χαμηλής αυτοπεποίθησης. Επίσης οι ομάδες υποστήριξης βοηθούν άτομα που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο ως περισπασμό σε ψυχοφθόρα γεγονότα όπως η απώλεια αγαπημένου προσώπου, το διαζύγιο κλπ. Γενικότερα οι στόχοι της θεραπευτικής παρέμβασης στη διαταραχή εθισμού στο διαδίκτυο είναι η βαθμιαία απεμπλοκή από τις συμπεριφορές εθισμού, η βελτίωση των δεξιοτήτων επίλυσης προβλημάτων, η καλλιέργεια εναλλακτικών συμπεριφορών που επάγουν την ψυχική ευεξία, η ανάκτηση του ελέγχου της χρήσης του διαδικτύου και όχι η πλήρης αποχή και τέλος η πρόληψη της υποτροπής (Σιώμος και συν., 2011). Η ενασχόληση της επιστημονικής κοινότητας με τη διερεύνηση των κατάλληλων θεραπευτικών πρωτοκόλλων για τον εθισμό στο διαδίκτυο αποδεικνύει για άλλη μια φορά ότι πλέον πρόκειται για μείζον θέμα στο χώρο της ψυχικής υγείας.

Τέλος είναι ιδιαίτερα σημαντικό να αναφερθεί ότι παρόλο που στην Ελλάδα τα ποσοστά του εθισμού στο διαδίκτυο είναι σχετικά χαμηλά σε σχέση με άλλες χώρες, τα ποσοστά της

μέτριας εθιστικής συμπεριφοράς και της οριακής συμπεριφοράς ως προς τη χρήση του διαδικτύου από τους εφήβους είναι ιδιαίτερα υψηλά. Πρόκειται για στάδια χρήσης του διαδικτύου ακριβώς πριν τον εθισμό και αναφέρονται σε «εν δυνάμει» εθισμένους εφήβους στο διαδίκτυο, χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο ότι θα συμβεί. Αποτελεί αδήριτη ανάγκη λοιπόν η άμεση εφαρμογή περισσότερων προληπτικών μέτρων από την πολιτεία ενάντια στο φαινόμενο του εθισμού στο διαδίκτυο.

Βιβλιογραφία

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

- American Psychiatric Association, (1994), *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*, 4th ed. Washington: DC.
- Aydm, B. & San, S. V. (2011), “Internet addiction among adolescents: The role of self-esteem” *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, **15**, pp. 3500-3505.
- Bai Y. M. Lin C. C. Chen J. Y. (2001), Internet Addiction Disorder Among Client of a Virtual Clinic. *Psychiatric Services*, **52**(10), p. 1397.
- Beard, K. W. (2005), “Internet addiction: A review of current assessment techniques and potential assessment questions” *Cyber Psychology and behavior*. **8** (1), pp. 7-14.
- Beard, K.W. & Wolf. E.M. (2001), “Modification in the proposed diagnostic criteria for Internet addiction”, *CyberPsychology & Behavior*, **4**, pp. 377-383.
- Bernardi, S. & Pallanti, S. (2009), “Internet addiction: a descriptive clinical study focusing on comorbidities and dissociative symptoms” *Comprehensive psychiatry*, **50**(6), pp. 510-516.
- Black, D.W., Belsare G., Schlosser S. (1999), “Clinical features, psychiatric comorbidity, and health-related quality of life in persons reporting compulsive computer use behavior”, *The Journal of clinical psychiatry*, **60**(12),pp. 839-844.
- Borzekowski, D. L.& Rickert, V. I.(2001), “Adolescent cybersurfing for health information: a new resource that crosses barriers”, *Arch Pediatr. Adolesc. Med.* **155**(7), pp. 813-7.
- Bradley K. (2005), “Internet lives: social context and moral domain in adolescent development”, *New directions for youth development*;**108**, pp. 57-76.
- Cantelmi, T. Talli, M. (2009), “Trapped in the web: the psychopathology of cyberspace”, *J CyberTherapy & Rehabilitation*, **2**, pp. 337–350.
- Christakis, D. A., Moreno, M. M., Jelenchick, L., Myaing, M. T., & Zhou, C. (2011),” Problematic internet usage in US college students: a pilot study”, *BMC medicine*, **9**(1), p.77.
- Dannon, P.N. & Iancu, I. (2007), “Internet addiction”, *Harefuah*, **146** (7), pp. 549- 553.
- Davis, R.A. (2001), “A cognitive-behavioral model of pathological internet use’, *Computers in Human Behavior*, **17**, pp. 187-195.

- Douglas, A. C., Mills, J. E., Niang, M., Stepchenkova, S., Byun, S., Ruffini, C. ... & Blanton, M. (2008), "Internet addiction: Meta-synthesis of qualitative research for the decade 1996–2006", *Computers in Human Behavior*, **24**(6), pp. 3027-3044.
- Egger, O. & Rauterberg, M. (1996), "*Internet Behavior and Addiction*", Swiss Federal Institute of Technology, Zurich.
- Ellis, A. (1962), *Reason and emotion in psychotherapy*, Oxford, England: Lyle Stuart.
- Fisoun, V., Floros, G., Siomos, K., Geroukalis, D., Navridis, K. (2012), "Internet Addiction as an Important Predictor in Early Detection of Adolescent Drug Use Experience-Implications for Research and Practice", *Journal of Addiction Medicine*, **6** (1), pp. 77–84.
- Floros, G. & Siomos, K. (2012), "Patterns of choices on video game genres and Internet addiction." *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, **15**(8), pp. 417-424.
- Floros, G., Fisoun, V. & Siomos, K. (2010), "P01-204-Internet addiction in the island of hippokrates: impact of gender and age in teenage use and abuse of the internet", *European psychiatry*, **25**, p. 414.
- Floros, G., Siomos, K., Dafouli, E., Fisoun, V. & Geroukalis, D. (2012), "Influence of Parental Attitudes Towards Internet Use on the Employment of Online Safety Measures at Home", *Studies in health technology and informatics*, **181**, pp. 64-70.
- Frangos, C., Frangos, C. & Kiohos, A. (2010), "Internet Addiction among Greek University Students: Demographic Associations with the Phenomenon, using the Greek version of Young's Internet Addiction", *International Journal of Economic Sciences and Applied Research*, **1**, pp. 49-74.
- Frangos, Chr., Frangos, Con, & Sotiropoulos, I. (2012) "A Meta-analysis of the Reliability of Young's Internet Addiction Test", *World Congress on Engineering*, **1**, London.
- Gangadharbatla, H. (2009), "Individual differences in social networking site adoption" (chapter I), in C. Romm-Livermore & K. Setzekorn, *Social networking communities and e-dating services*, London: Information Science Reference.
- Glowniak, J. (1998), "History, structure and function of the internet", *Semin. Nucl. Med.*, **28**(2), pp. 135-44.
- Goldberg, I. (1996), Internet addiction disorder, Retrieved November, 24, 2004.
- Greenfield, D. N. (1999), "Psychological characteristics of compulsive Internet use: a preliminary analysis", *CyberPsychology & Behavior*, **2**(5), pp. 403–412.

- Griffiths, M. (1999), "Internet addiction: Fact or fiction?", *Psychologist*, **12**, pp. 246–250.
- Griffiths, M. (2000), "Excessive internet use: implications for sexual behavior", *Cyber Psychol Behav*, **3**, pp. 537–552.
- Griffiths, M., Wardle, H., Orford, J., Sproston, K. & Erens, B. (2009), "Socio-demographic correlates of internet gambling: findings from the 2007 british gambling prevalence survey", *Cyber Psychology & behavior*, **12** (2), pp. 199-202.
- Hall, A. S. & Parsons, J. (2001), "Internet addiction: College student case study using best practices in cognitive behavior therapy", *Journal of mental health counseling*, **23**(4), pp. 312-327.
- Hardie, E. & Tee, M.Y. (2007), "Excessive Internet Use: The Role of Personality, Loneliness and Social Support Networks in Internet Addiction", *Australian Journal of Emerging Technologies and Society*, **5**(1), pp. 34-47.
- Johansson, A. & Götestam, K. G. (2004), "Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 years)", *Scandinavian journal of psychology*, **45**(3), pp. 223-229.
- Kalaitzaki A.E. & Birtchnell J. (2014), "The impact of early parenting bonding on young adults' internet addiction, through the mediation effects of negative relating to others and sadness", *Addict Behav.* **39**(3), pp. 733-6.
- Kaplan & Sadock (2005), "Telemedicine, Telepsychiatry, and Online Therapy", *Comprehensive Textbook of Psychiatry*, Eighth Edition, Lippincott Williams & Wilkins, p. 958.
- Kormas, G., Critselis, E., Janikian, M., Kafetzis, D. & Tsitsika, A. (2011), "Risk factors and psychosocial characteristics of potential problematic and problematic internet use among adolescents: a cross-sectional study", *BMC Public Health*, **11**(1), p. 595.
- LaRose, R., Mastro, D.A. & Eastin, M.A. (2001), "Understanding Internet usage: A social cognitive approach to uses and gratifications", *Social Science Computer Review*, **19**, pp. 395-413.
- Leiner, B.M., Cerf, D.D., Clark, R.E., Kahn, L., Kleinrock, D.C., Lynch, J., Postel, L.G., Roberts and S. Wolff, (2007), "Internet Society: Histories of the Internet-a Brief History of the Internet", Version 3.32., <http://www.isoc.org/internet/history/brief.shtml>.
- Lin, C. H. & Yu S. F., (2008), "Adolescent Internet Usage in Taiwan: Exploring Gender Differences", *Adolescence*, **43** (170), pp. 317–331.

- Liu, T. & Potenza, M. N. (2007), “Problematic Internet use: clinical implications”, *CNS spectrums*, **12**(6), pp. 453-466.
- Livingstone, S., Haddon, L., Gorzig, A. & Olafsson, K. (2011), *Risks and safety on the internet : The perspective of European children . Full Findings*. LSE, London: EU KIDS Online
- Mitchell, P. (2000), “Internet addiction: genuine diagnosis or not?”, *Lancet*, **355**(9204), p. 632.
- Morahan- Martin, J. (2005) “Internet abuse : addiction ? Disorder? Symptom? alternative exploations?”, *Social Science Computer Review*, **23** (1), pp. 39-48.
- Morahan-Martin, J. & Schumacher, P. (2000), “Incidence and correlates of pathological Internet use among college students”, *Computers in Human Behavior*, **16**, pp. 13–29.
- Mossbarger, B. (2008), “Is ‘Internet addiction’ addressed in the classroom? A survey of psychology textbooks”, *Computers and Human Behavior*, **24**, pp. 468-474.
- Pallanti, S., Bernadi, S. & Quercioli, L. (2006), “The Shorter PROMIS Questionnaire and the Internet Addiction Scale in the assessment of multiple addictions in a high-school population: prevalence and related disability”, *CNS Spectr.* **11**(12), pp. 966-74.
- Paul, B. & Bryant, J.A. (2005), “Adolescents and the internet”, *Adolesc Med Clin*, **16**(2), pp. 413-26.
- Pratarelli, M. E. & Browne, B. L. (2002), “Confirmatory factor analysis of Internet use and addiction”, *CyberPsychology & Behavior*, **5**(1), pp. 53-64.
- Pratarelli, M.E. Browne, B.L. Johnson, K. (1999), “The bits and bytes of The bits and bytes of computer/Internet addiction: A factor analytic approach”, *Behav Res Methods InstrumComput*, **31**, pp. 305–314.
- Rees, H. & Noyes, J.M. (2007), “Mobile Telephones, Computers, and the Internet: Sex Differences in Adolescents' Use and Attitudes”, *CyberPsychology & Behavior*, **10**(3), pp. 482-484.
- Shaphira, N.A., Lessig, M.C., Goldsmith, T.D., Szabo, S.T., Lazoritz, M., Gold, M.S. & Stein, D.J. (2003), “Problematic Internet use: Proposed classification and diagnostic criteria”, *Depression and Anxiety*, **17**, pp. 207-216.

- Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., Keck, P.E., Khosla, U.M. & McElroy, S.L. (2000) “Psychiatric features of individuals with problematic Internet use”, *Journal of Affective Disorders*, **57**(1-3), pp. 267-72.
- Siomos, K., Dafouli, E., Braimiotis, D., Mouzas, O. & Angelopoulos, N. (2008) “Internet addiction among Greek adolescent students”, *CyberPsychology & Behavior*, **11** (6), pp. 653-657.
- Siomos, K., Floros, G., Fisoun, V., Evaggelia, D., Farkonas, N., Sergentani, E., Lamprou, M. & Geroukalis, D. (2012), “Evolution of Internet addiction in Greek adolescent students over a two-year period: the impact of parental bonding”, *European child & adolescent psychiatry*, **21**(4), pp. 211-219.
- Siomos, K.E., Mouzas, O.D. & Angelopoulos, N.V. (2007), “Addiction to the use of internet and psychopathology in Greek adolescents: A preliminary study”, *Ann Gen Psychiatry*, **7**(1), p. 120.
- Tonioni, F., D’Alessandris, L., Lai, C., Martinelli, D., Corvino, S., Vasale, M., Fanella, F., Aceto, P. & Bria, P. (2012), “Internet addiction: hours spent online, behaviors and psychological symptoms. *General hospital psychiatry*”, **34**(1), pp. 80-87.
- Treuer, T., Fábíán, Z. & Füredi, J. (2001), “Internet addiction associated with features of impulse control disorder: is it a real psychiatric disorder?”, *Journal of Affective disorders*, **66**(2), p. 283.
- Tsimtsiou, Z., Haidich, A. B., Kokkali, S., Dardavesis, T., Young, K. S. & Arvanitidou, M. (2014), “Greek Version of the Internet Addiction Test: A Validation Study”, *Psychiatric Quarterly*, **85**(2), pp. 187-195.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Kormas, G., Dimitrakopoulou, V., Bikouli, D., Athanasiou, K., Janikian, M., Tzavela, E., Antonogeorgos, G., Kavvadias, G., Kafetzis, D. (2011), “Addictive Internet Behaviors (Internet Addiction) among Greek adolescents: association with high risk internet behaviors and psychosocial development” ,*16th European IAAH meeting*, June 2011, Copenhagen.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Kormas, G., Filippopoulou, A., Tounissidou, D., Freskou, A., Spiliopoulou, T., Louizou, A., Konstantoulaki, E. & Kafetzis, D. (2009a), “Internet use and misuse: a multivariate regression analysis of the predictive factors of internet use among Greek adolescents”, *European journal of pediatrics*, **168**(6), pp.655-665.

- Tsitsika, A., Critselis, E., Kormas, G., Konstantoulaki, E., Constantopoulos, A. & Kafetzis, D. (2009b), “Adolescent pornographic internet site use: a multivariate regression analysis of the predictive factors of use and psychosocial implications. *Cyber Psychology & Behavior*, **12**(5), pp. 545-550.
- Tsitsika, A., Critselis, E., Louizou, A., Janikian, M., Freskou, A., Marangou, E., Kormas, G. & Kafetzis, D. A. (2011), “Determinants of Internet addiction among adolescents: a case-control study”, *The Scientific World Journal*, **11**, pp. 866-874.
- Wang, W. (2001), “Internet dependency and psychosocial maturity among college students”, *Int J Hum-Comp Studies*, **55**, pp. 919-938.
- Wartberg, L., Kammerl, R., Bröning, S., Hauenschild, M., Petersen, K. U., & Thomasius, R. (2014), “Gender-related consequences of internet use perceived by parents in a representative quota sample of adolescents”, *Behaviour & Information Technology*, (just-accepted), pp. 1-21.
- Whang, L. S. M., Lee, S. & Chang, G. (2003), “Internet over-users' psychological profiles: a behavior sampling analysis on internet addiction”, *Cyber Psychology & Behavior*, **6**(2), pp. 143-150.
- Widyanto, L. & Griffiths, M. (2006), “Internet addiction’: a critical review”, *International Journal of Mental Health and Addiction*, **4**(1), pp. 31-51.
- Widyanto, L. & McMurren, M. (2004), “The psychometric properties of the Internet addiction test”, *Cyber Psychology & Behavior*, **7**(4), pp. 445-453.
- Yang, C.K., Choe, B.M., Baity, M., Lee, J.H., Cho, J.S. (2005), “SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive internet use”, *Canadian Journal of Psychiatry. Revue Canadienne de Psychiatrie*, **50**(7), pp. 407–414.
- Yang, C.K. (2001), “Sociopsychiatric characteristics of adolescents who use computers to excess. *Acta Psychiatrica Scandinavica*”, **104**, pp. 217–222.
- Yen, J.Y., Yen, C.F., Chen, C.C., Chen, S.H., Ko, C.H. (2007), “Family Factors of Internet Addiction and Substance Use Experience in Taiwanese Adolescents”, *Cyber psychology & behavior*, **10**(3), 323-329.
- Young, K.S. & Rodgers, R. (1997b), “The relationship between depression using the BDI and pathological Internet use”, *105th Annual Meeting of the American Psychological Association*, August 15, 1997, Chicago, IL.

- Young, K.S. & Rogers, R.C. (1998), “The relationship between Depression and Internet Addiction”, *Cyber Psychology & Behavior*, **1**, pp. 25-28.
- Young, K.S. (1996b), “Addictive use of the internet: a case study that breaks the stereotype”, *Psychological Reports*, **79**, pp. 899-902.
- Young, K.S. (1997a), “What makes on-line usage stimulating? Potential explanations for pathological Internet use”, *105th Annual Meeting of the American Psychological Association*, August 15, 1997. Chicago, IL.
- Young, K.S. (1998), “Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder”, *Cyber Psychology & Behavior*, **1**(3), pp. 237–244.
- Young, K.S. (1998), *Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery*, New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Young, K.S. (2004), “Internet addiction: A new clinical phenomena and its consequences”, *American Behavioral Scientist*, **48**(4), 402–415.
- Young, K.S. (2007), “Cognitive behavior therapy with Internet addicts: treatment outcomes and implications”, *Cyber Psychology & Behavior*, **10**(5), pp. 671-679.
- Young, K.S. (2010), “Clinical assessment of Internet-addicted clients”, In K. Young & C. Nabuco de Abreu (Eds.), *Internet addiction: A handbook and guide for evaluation and treatment*, New York: Wiley, pp. 19-34.
- Young, K.S. (2011), “CBT-IA: the first treatment model for internet addiction”, *Journal of Cognitive Psychotherapy*, **25**(4), pp. 304-312.

Ελληνική βιβλιογραφία

- Κυπαρίσση, Α., «Έρευνα για τον εθισμό των εφήβων στο διαδίκτυο στη περιοχή της Χίου», *Internet Safyte, 1ο Πανελλήνιο Διεπιστημονικό Συνέδριο*, 27-29 Νοεμβρίου 2009, Λάρισα.
- Μάνδηλας, Χ.Σ. (2013), *Εθισμός εφήβων στο διαδίκτυο και συσχέτιση με κοινωνικοοικονομικούς δείκτες: Η περίπτωση της Περιφέρειας Πελοποννήσου*, Διπλωματική Εργασία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Μυλωνάς, Π. (2010), «Διαδίκτυο και εξάρτηση», https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/13839/1/Milonas_Msc2010.pdf

- Σαμαρά, Β. (2011), «Ασφαλής χρήση του διαδικτύου- Αναγνώριση του προβλήματος, Πρόληψη, Προστασία», *Πρακτικά έργου «ΑΡΙΑΔΝΗ: Πρόγραμμα κατάρτισης επαγγελματιών ψυχικής υγείας για το φαινόμενο του εθισμού των εφήβων στο διαδίκτυο καθώς και για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι έφηβοι από την ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου»*, Αθήνα.
- Σιώμος, Κ. και συν. (2011), «Διαχρονική κλινική Μελέτη», *Συνέδριο e-life*, 2011.
- Σιώμος, Κ., Νταφούλης, Β., Φλώρος, Γ. & Σιτζόγλου, Κ. (2010), «Διαφοροδιαγνωστικά διλήμματα στην εθιστική χρήση Η/Υ και διαδικτύου . Παρουσίαση και συζήτηση δύο κλινικών περιστατικών», *Περιοδικό Νευρολογία*, **19**(3).
- ΤΑΝΕΑgr, «Κολλημένοι» με το Ίντερνετ οι έφηβοι στην Ελλάδα», Ρεπορτάζ: Γιάννης Ανδριτσόπουλος, Δημοσίευση: 11-1-2012,
<http://ygeia.tanea.gr/default.asp?pid=25&ct=2&articleID=13974>
- Τζαβέλλα, Ε., Παναγοπούλου, Α., Αντωνογεώργος, Γ., Κορρέ, Μ. & Μαραγκού, Ε. (2011), «Συμπεριφορές Εξάρτησης στο Διαδίκτυο», *Έργο “ΑΡΙΑΔΝΗ: Πρόγραμμα Κατάρτισης Επαγγελματιών Ψυχικής Υγείας για το φαινόμενο του «εθισμού» των εφήβων στο διαδίκτυο καθώς και για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν τα παιδιά και οι έφηβοι από την ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου»*, Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής κλινικής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών και του Κέντρου Επαγγελματικής Κατάρτισης του Ε.Κ.Π.Α, <http://ariadni.med.uoa.gr>
- Τσίτσικα, Α., Κορμάς, Γ., Φρέσκου, Α., Γιωτάκος, Ο., Μαραγκού, Ε., Σταθόπουλος, Α., Τζαβάρα, Χ., Κριτσέλη, Ε., Κωνσταντουλάκη, Ε. & Καφετζής, Δ. (2009), «Έφηβοι με συμπτώματα εθισμού στο Διαδίκτυο : Πρόκειται για την κορυφή ενός παγόβουνου;», *Πρακτικά 2ου Εντατικού Σεμιναρίου Εφηβικής Ιατρικής – 2nd State of The Art Adolescent Medicine Course*, 20 - 22 Μαρτίου 2009, Αθήνα.
- Τσίτσικα, Α., Τζαβέλλα, Ε., Μαυρομάτη, Φ., και Σύμπραξη Ευρωπαϊκών Χωρών (EUNETADB Consortium), «Διαδίκτυο και Συμπεριφορές Εξάρτησης: Μελέτη σε Ευρωπαίους Εφήβους», *Πρόγραμμα Safer internet Plus*, www.eunetadb.eu.
- Techblog.gr , Ανησυχητικές διαστάσεις λαμβάνει ο εθισμός στο διαδίκτυο [Ελλάδα], Guest Post, <http://techblog.gr/internet/internet-mey-greece-2010-4993/>

Χρήσιμες Ιστοσελίδες

www.youth-health.gr

www.hasiad.gr

www.saferinternet.gr

www.netaddiction.com

www.safeline.gr

Παράρτημα 1

Ερωτηματολόγιο για εφήβους

Ενότητα Κοινωνικο-δημογραφικών ερωτήσεων

1. Φύλο:

- Άνδρας
- Γυναίκα

2. Ηλικία: .....

3. Πόσες ώρες την εβδομάδα είστε συνδεδεμένος/η στο διαδίκτυο; .....

4. Πόσες ώρες ενασχόλησης με το διαδίκτυο δαπανάται εβδομαδιαίως για κάθε ένα από τους παρακάτω σκοπούς;

- δουλειά:.....
- διασκέδαση:.....

5. Ποια λειτουργία χρησιμοποιείται κυρίως όταν είστε συνδεδεμένος/η στο

διαδίκτυο;

- E-mail (ηλεκτρονικό ταχυδρομείο)
- Social Networking (Facebook/ MySpace/ Hi5)
- Chatting (συζητήσεις)

- Ενημέρωση/ Πληροφόρηση
- Online παιχνίδια
- Ηλεκτρονικές αγορές

6. Εδώ και πόσους μήνες έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο;

7. Έχετε πρόσβαση στο διαδίκτυο από το σπίτι;

- ναι
- όχι

Internet Addiction Test

Σημείωσε με κύκλο τον αριθμό που σε αντιπροσωπεύει σε κάθε ερώτηση λαμβάνοντας υπόψη σου ότι οι αριθμοί αντιστοιχούν στα παρακάτω:

- 1: καθόλου**
- 2: σπάνια**
- 3 : περιστασιακά**
- 4 : συχνά**
- 5: πάντα**

1. Πόσο συχνά είσαι στο διαδίκτυο περισσότερο απ' ό,τι είχες προγραμματίσει;	1	2	3	4	5
2. Πόσο συχνά παραμελείς τα μαθήματα σου για να έχεις περισσότερο χρόνο στο διαδίκτυο?	1	2	3	4	5
3. Πόσο συχνά προτιμάς το διαδίκτυο από την παρέα των φίλων σου;	1	2	3	4	5
4. Πόσο συχνά κάνεις γνωριμίες μέσω του διαδικτύου;	1	2	3	4	5
5. Πόσο συχνά σου κάνουν παρατήρηση οι γύρω σου (συγγενείς , φίλοι) για το χρόνο που περνάς στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
6. Πόσο συχνά παίρνεις χαμηλούς βαθμούς στο σχολείο ή δεν κάνεις τα μαθήματά σου επειδή ξοδεύεις πολύ χρόνο στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
7. Πόσο συχνά ελέγχεις το Ηλεκτρονικό Ταχυδρομείο (e-mail) πριν κάνεις κάτι άλλο;	1	2	3	4	5
8. Πόσο συχνά δεν είσαι επιμελής / παραγωγικός στα μαθήματά σου και στις άλλες υποχρεώσεις σου εξαιτίας του διαδικτύου;	1	2	3	4	5
9. Πόσο συχνά είσαι μυστικοπαθής και κρύβεις ό,τι κάνεις στο διαδίκτυο, όταν σε ρωτάνε οι άλλοι;	1	2	3	4	5
10. Πόσο συχνά σκέφτεσαι το διαδίκτυο όταν προσπαθείς να αποφύγεις άλλες δυσάρεστες σκέψεις που σε αναστατώνουνε;	1	2	3	4	5
11. Πόσο συχνά βλέπεις τον εαυτό σου να περιμένει πως και πώς να μπει στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
12. Πόσο συχνά φοβάσαι ότι η ζωή σου χωρίς το διαδίκτυο δεν θα ήταν χαρούμενη;	1	2	3	4	5
13. Πόσο συχνά θυμώνεις, εκνευρίζεσαι ή φωνάζεις όταν σε ενοχλούμε την ώρα που είσαι στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
14. Πόσο συχνά κοιμάσαι λιγότερο επειδή ήσουν στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
15. Πόσο συχνά όταν κάνεις κάτι άλλο σκέφτεσαι το διαδίκτυο και πόσο ωραίο θα ήταν να μπορούσες άμεσα να μπει;	1	2	3	4	5

16. Πόσο συχνά βρίσκεις τον εαυτό σου να λέει «λίγα μόνο λεπτά ακόμα» όταν είσαι στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
17. Πόσο συχνά προσπαθείς να μειώσεις το χρόνο που είσαι στο διαδίκτυο και αποτυγχάνεις;	1	2	3	4	5
18. Πόσο συχνά κρύβεις πόση ώρα ήσουν στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
19. Πόσο συχνά προτιμάς να είσαι στο διαδίκτυο από το να κάνεις παρέα με άλλα παιδιά;	1	2	3	4	5
20. Πόσο συχνά νιώθεις κατάθλιψη, άγχος ή στεναχώρια , τα οποία σου φεύγουν μόλις μπείς στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5

Παράρτημα 2

Ερωτηματολόγιο για γονείς

Ενότητα Κοινωνικο-δημογραφικών ερωτήσεων

1. Ηλικία: Πατέρας Μητέρα

2. Μορφωτικό επίπεδο γονέων: Πατέρας Μητέρα

Απόφοιτος Δημοτικού	☐	☐
Απόφοιτος Γυμνασίου	☐	☐
Απόφοιτος Λυκείου	☐	☐
Τεχνικής Σχολής	☐	☐
Ανώτατη Εκπαίδευση	☐	☐

3. Ώρες εργασίας εβδομαδιαίως: Πατέρας Μητέρα

.....

4. Τακτική συμμετοχή σε Σύλλογο

ή Συλλόγους Κοινωνικής Δράσης: Πατέρας Μητέρα

ναι ναι

όχι όχι

Parent-Child Internet Addiction Test

Σημείωσε με κύκλο τον αριθμό που σε αντιπροσωπεύει σε κάθε ερώτηση λαμβάνοντας υπόψη σου ότι οι αριθμοί αντιστοιχούν στα παρακάτω:

- 1: καθόλου**
- 2: σπάνια**
- 3 : περιστασιακά**
- 4 : συχνά**
- 5: πάντα**

1. πόσο συχνά το παιδί σας δεν είναι υπάκουο στα χρονικά περιθώρια που του θέτετε για την χρήση του διαδικτύου;	1	2	3	4	5
2. πόσο συχνά το παιδί σας παραμελεί τα μαθήματα του για να περάσει παραπάνω χρόνο στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
3. πόσο συχνά το παιδί σας προτιμάει να περάσει χρόνο στο διαδίκτυο παρά με την υπόλοιπη οικογένεια;	1	2	3	4	5
4. πόσο συχνά το παιδί σας αναπτύσσει καινούργιες σχέσεις με άλλους χρηστές του διαδικτύου;	1	2	3	4	5
5. πόσο συχνά παραπονιέστε για την ώρα που περνά το παιδί σας στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
6. πόσο συχνά οι βαθμοί του παιδιού σας είναι χαμηλοί εξαιτίας του χρόνου που περνά στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
7. πόσο συχνά το παιδί σας τσεκάρει τα mail του πριν κάνει κάτι άλλο;	1	2	3	4	5
8. πόσο συχνά το παιδί σας φαίνεται αποκομμένο από τους υπόλοιπους από τότε που ανακάλυψε το διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
9. πόσο συχνά το παιδί σας γίνεται αμυντικό η μυστικοπαθές όταν το ρωτάτε το έκανε στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
10. πόσο συχνά έχετε πιάσει το παιδί σας να κρυφοκοιτάζει στο διαδίκτυο παρά την θέληση σας;	1	2	3	4	5
11. πόσο συχνά το παιδί σας κάθεται μόνο στο δωμάτιο του/της παίζοντας με τον υπολογιστή;	1	2	3	4	5
12. πόσο συχνά το παιδί σας λαμβάνει περίεργα τηλεφωνήματα από καινούργιους φίλους που έκανε στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
13. πόσο συχνά το παιδί σας φωνάζει η αντιδρά ενοχλημένο όταν το απασχολείτε	1	2	3	4	5

την ώρα που είναι στο διαδίκτυο;					
14. πόσο συχνά το παιδί σας φαίνεται πιο κουρασμένο κ εξουθενωμένο από ότι ήταν πριν ασχοληθεί με το Ιντερνέτ;	1	2	3	4	5
15. πόσο συχνά το παιδί σας φαίνεται απορροφημένο με το να μπει στο διαδίκτυο όταν είναι εκτός αυτού (εκτός σύνδεσης);	1	2	3	4	5
16. πόσο συχνά το παιδί σας έχει ξεσπάσματα όταν παρεμβαίνετε στο πάσο χρόνο περνά στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
17. πόσο συχνά το παιδί σας επιλεγεί να περάσει χρόνο στο διαδίκτυο παρά να ασχοληθεί με συνηθισμένα χόμπι η εξωτερικές δραστηριότητες;	1	2	3	4	5
18. πόσο συχνά το παιδί σας θυμώνει η γίνεται επιθετικό όταν του θέτετε όρια στο πόσην ώρα επιτρέπεται να περάσει στο διαδίκτυο;	1	2	3	4	5
19. πόσο συχνά το παιδί σας επιλεγεί να περάσει παραπάνω ώρα στο διαδίκτυο παρά να βγει με φίλους;	1	2	3	4	5
20. πόσο συχνά το παιδί σας αισθάνεται μελαγχολικό, κακόκεφο η νευρικό όταν είναι εκτός διαδικτύου, κάτι το οποίο του περνά όταν συνδέεται πάλι;	1	2	3	4	5

Παράρτημα 3

Φόρμα έγγραφης συγκατάθεσης φροντιστηρίων και συλλόγων κοινωνικής δράσης

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ & ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ»

Στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας της μεταπτυχιακής φοιτήτριας Μαρίας Φρούντα , με επιβλέπουσα την Αναπλ. Καθηγήτρια του Τμήματος Νοσηλευτικής κα Μαρία Τσιρώνη, διενεργείται έρευνα με θέμα «Ο Εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο στον νομό Αχαΐας: Συγκριτική μελέτη των εκτιμήσεων των γονέων και των εφήβων σχετικά με το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου».

Σκοπός της έρευνας είναι η καταγραφή των ποσοστών χρήσης του διαδικτύου από εφήβους στην Αχαΐα και παράλληλα, θα εξεταστεί κατά πόσο η άποψη των γονέων σχετικά με το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου από τα παιδιά τους συγκλίνει/αποκλίνει με το πραγματικό επίπεδο χρήσης που εμφανίζουν οι έφηβοι. Η συμμετοχή είναι εθελοντική, το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα δεδομένα εμπιστευτικά.

Παρακαλούμε για τη συνεργασία σας ενημερώνοντας τους μαθητές σας και τους γονείς τους για τη διεξαγωγή της έρευνας και τη χορήγηση της άδειά σας να παραδώσουμε τα ερωτηματολόγια στους μαθητές στο χώρο του φροντιστηρίου σας. Ευελπιστούμε στη θετική ανταπόκρισή σας γιατί η συμβολή σας είναι σπουδαία για τη διεξαγωγή της έρευνας. Είμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση.

Αποδέχομαι τη συμμετοχή του φροντιστηρίου/συλλόγου ..... στην έρευνα.

Ο Διευθυντής

Παράρτημα 4

Φόρμα έγγραφης συγκατάθεσης γονέων/κηδεμόνων

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ & ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΡΙΣΕΩΝ»

ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗ

Στο πλαίσιο εκπόνησης διπλωματικής εργασίας της μεταπτυχιακής φοιτήτριας *Μαρίας Φρούντα*, με επιβλέπουσα την *Αναπλ. Καθηγήτρια του Τμήματος Νοσηλευτικής κα Μαρία Τσιρώνη*, διενεργείται έρευνα με θέμα «Ο Εθισμός των εφήβων στο διαδίκτυο στον νομό Αχαΐας: Συγκριτική μελέτη των εκτιμήσεων των γονέων και των εφήβων σχετικά με το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου».

Σκοπός της έρευνας είναι η καταγραφή των ποσοστών χρήσης του διαδικτύου από εφήβους στην Αχαΐα και παράλληλα, θα εξεταστεί κατά πόσο η άποψη των γονέων σχετικά με το επίπεδο χρήσης του διαδικτύου από τα παιδιά τους συγκλίνει/αποκλίνει με το πραγματικό επίπεδο χρήσης που εμφανίζουν οι έφηβοι.

Η συμμετοχή των γονέων και των εφήβων αφορά στη συμπλήρωση ερωτηματολογίου και είναι εθελοντική. Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και τα δεδομένα εμπιστευτικά.

- Δέχομαι /Δε δέχομαι τη συμμετοχή του/της....., μαθητή/τριας της ..... τάξης Γυμνασίου / Λυκείου στην έρευνα .
- Δέχομαι /Δε δέχομαι τη συμμετοχή μου στην έρευνα .

Ο Γονέας/Κηδεμόνας

Ονοματεπώνυμο